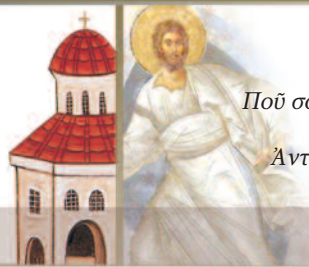

Ἑρμηνεία
τῆς Θείας Λειτουργίας.

Ἐπισκόπου
Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

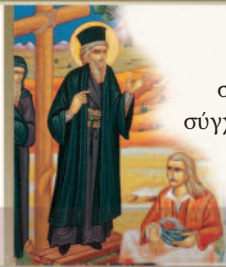
Σελ. 315

«Ποῦ σου, θάνατε,
τό κέντρον;
Ποῦ σου, ἄδη, τό νίκος;».

Ἀντώνη Χαραλάμπους

Σελ. 278

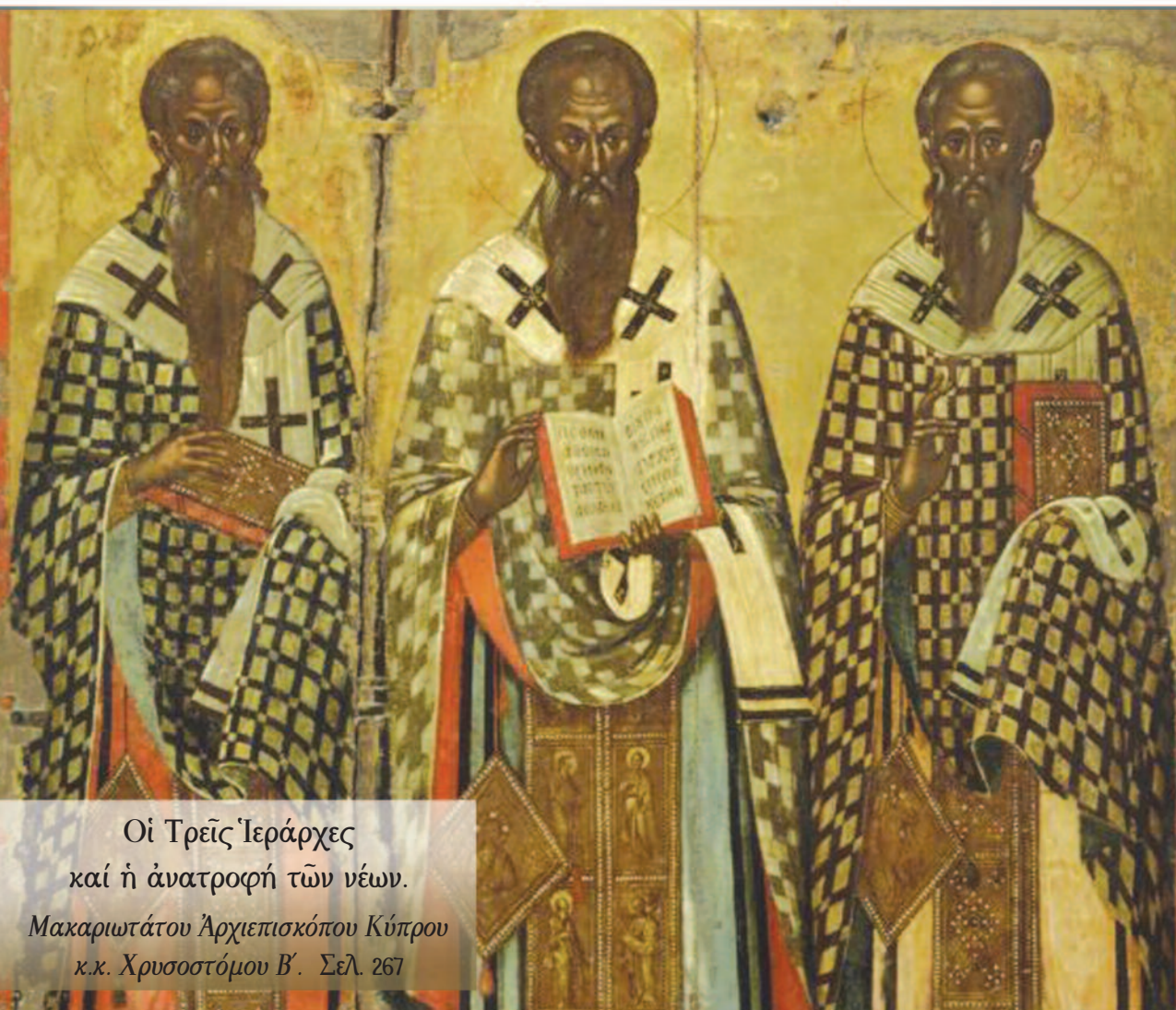

Ἡ ἀπόκριση
τῆς Ὁρθοδοξίας
στά ἀδιέξοδα τῆς
σύγχρονης παιδείας.

Νίκου Ὁρφανίδη

Σελ. 320

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Ἐκκλησιαστική

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες
καί ἡ ἀνατροφή τῶν νέων.

Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β'. Σελ. 267

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Διεύθυνση: Τ.Κ. 21130
1502 Λευκωσία

Τηλ. (+357) 22554600

Τηλεομοίτυπο (Fax): (+357)
22439074

Ήλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):
diafot@cy.net

Λευκωσία

Ίανουάριος - Μάρτιος 2012

Έτος 5ο - Τεύχος 18ο

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Άσπροβάλτα - Θεσσαλονίκης
Τηλ.: (+30) 2397023313
E-mail: melissa@melissaprint.com

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οί Τρεις Ίεράρχες καί ἡ ἀνατροφή τῶν νέων Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β'.....	267
Κυριακή τῆς Ἀπόκριω Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου.....	272
Ἀποστολικό Ἀνάγνωσμα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Δρος Φαίδωνος Παπαδόπουλου.....	275
«Ποῦ σου, θάνατε, τό κέντρον; Ποῦ σου, ἄδη, τό νῆκος;» Ἀντώνη Χαραλάμπους.....	278
Ἡ Ἱερωσύνη Πρωτοπρ. Παναγιώτη Κώστα.....	284
Ἡ γυναίκα στήν Καινή Διαθήκη Τεροδ. Πολυβίου Λαμπρινίδη.....	289
«Χαῖρε, κλιμαξ ἔπουράνιε, δί' ἧς κατέβη ὁ Θεός· χαῖρε, γέφυρα μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν» Πρωτοπρ. Μιχαήλ Βοσκοῦ.....	293
Περί νηστείας Μιχάλη Νικολάου.....	298
Περί προσευχῆς Πρωτοπρ. Θεοδώρου Θεοδώρου.....	302
Τό καταφύγιο Νίκης Τρακοσιῆ.....	307
Οἱ ἀπαρχές τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας Χρίστου Χατζημιχαήλ.....	311
Ἑρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου.....	315
Ἡ ἀπόκριση τῆς Ὁρθοδοξίας στά ἀδιέξοδα τῆς σύγχρονης παιδείας. Ἡ πρόταση τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ διδασκῆς τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ καί μιά δήλωση τοῦ Παπαδιαμάντη Νίκου Ὁρφανίδη.....	320
Τό κολατσιό τῆς Φιλιδῶς Ελένης Ἀναστασίου.....	326

Οί Τρεῖς Ίεράρχες καί ἡ ἀνατροφή τῶν νέων

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β'

Οἱ γνωρίζουμε ὅτι ἡ πνευματική καί ἡ ἠθική κατάσταση μίας κοινωνίας ἀντανაკλάται κυρίως πάνω στήν νεότητα. Πάντοτε ἡ μεγαλύτερη γενεά εἶναι αὐτή πού δημιουργεῖ τὸ πλαίσιο, μέσα στὸ ὁποῖο ἀναπτύσσονται καί διαμορφώνονται οἱ νέοι. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, πού ἡ μεγαλύτερη γενεά ἔχει τεράστια εὐθύνη γιὰ τὴν πορεία τῶν νέων.

Οἱ Τρεῖς Ίεράρχες -ὅπως ὅλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας- εἶχαν βαθιὰ συνείδηση αὐτῆς τῆς ἀλήθειας. Ὁλόκληρη ἡ ποιμαντική τους φροντίδα ἐπικεντρώνεται στήν παιδευτική διακονία κάθε ἡλικίας καί κυρίως τῆς νεολαίας. Ἐναγωνίως στὶς ὁμιλίες τους ἐφιστοῦν τὴν προσοχή τῶν μεγάλων

-γονέων καί διδασκάλων- γιὰ τὴν ἀπὸ μικρῆς ἡλικίας σωστὴ ἀνατροφή καί παιδεία τῶν νέων.

Εἶναι βαθεῖς γνώστες τῆς προβληματολογίας τῶν νέων καί αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ στὰ ἔργα τους. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Μ. Βασιλείου, «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῦντο λόγων». Ἐπίσης, τὰ ἔπη τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, «Νικοβούλου πρὸς τὸν υἱὸν» καί «Παρὰ Νικοβούλου πρὸς τὸν πατέρα». Ὁ Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, μάλιστα, εἶναι αὐτός, πού κατ' ἐξοχὴν προσφέρει ἐκπληκτικὲς ἀναλύσεις καί προτείνει λύσεις γιὰ τὰ προβλήματα τῶν νέων καί τὴν σωστὴ ἀνατροφή τους.

Είναι αδύνατον στον λίγο χώρο που διαθέτουμε, να παραθέσουμε τα όσα λέγουν οι Τρεις Ιεράρχες για την ανατροφή των νέων. Θα περιοριστούμε, λοιπόν, αναγκαστικά σε κάποια καιρία και χαρακτηριστικά σημεία των λόγων τους.

Ο Ι. Χρυσόστομος απ' την αρχή επισημαίνει ότι η νεότητα είναι «καθ' εαυτήν εύολισθον πράγμα και όξύροσπον προς κακίαν» (Ε.Π. 54, 515). Δηλαδή, είναι από μόνη της πράγμα που γλιστρά εύκολα και έχει μεγάλη ροπή προς την κακία. «Μοιάζει με την φωτιά, που μεταδίδεται σ' όλα γύρω της, τὰ κατακαίει και έτσι εύκολα και γρήγορα αυξάνεται» (Ε.Π. 49, 221). Νά, γιατί διακηρύσσει επανειλημμένα: «Πάντα ήμιν δεύτερα έστω της προνοίας των παιδων» (Ε.Π. 62, 151). Δηλαδή, όλα μπροστά στην φροντίδα για τα παιδιά μας είναι δευτερεύοντα. Αυτό στην εποχή μας, δυστυχώς, λίγοι γονείς και λίγοι διδάσκαλοι τὸ κατανοοῦν σωστά.

Ο Άγ. Γρηγόριος ο Θεολόγος είναι αυτός που διατυπώνει υπέρροχα τον «χρυσούν κανόνα» της Παιδαγωγικής: «Τέχνη τεχνῶν και έπιστήμη έπιστημῶν φαίνεται μοι, άνθρωπον άγειν, τὸ πολυτροπώτατον ζῶον και ποικιλώτατον» (Ε.Π. 35, 325). Δηλαδή, νομίζω ότι

είναι η τέχνη των τεχνῶν και η έπιστήμη των έπιστημῶν, τὸ να οδηγείς (παιδαγωγείς) τον άνθρωπον, αυτό τὸ πολυτροπώτατο και ποικιλώτατο πλάσμα. Αυτό φυσικά ισχύει και για τὸς νέους, που κυρίως έχουν ανάγκη καθοδηγήσεως.

Όταν η ανατροφή των νέων παραμεληθεῖ, τότε έπέρχονται στην κοινωνία χίλια δυὸ κακά. Γράφει χαρακτηριστικά ο Ι. Χρυσόστομος: «Αυτό είναι που ανατρέπει ὅλη την οίκουμένη, τὸ ότι άμελοῦμε τὰ παιδιά μας. Και για μὲν τὰ σώματά τους φροντίζουμε έπιμελῶς, αλλά άδιαφοροῦμε για τὸς ψυχές τους, πράγμα που είναι δείγμα έσχάτης άνοπισίας» (Ε.Π. 51, 327).

Ποιός, όμως, είναι ο σκοπὸς της ανατροφῆς-παιδείας, που πρέπει να προσφέρουμε στους νέους;

Στον έλληνικό άνθρωπισμὸ -που και σήμερα γοπετεύει πολλοὺς- σκοπὸς της παιδείας είναι να κάνει τον άνθρωπο άληθινὸ άνθρωπο, με την υπέρβαση των ζωδῶν ένστίκτων. Αυτός ο σκοπὸς συνοψίζεται στην γνωστή ρήση του Μενάδρου: «Ὡς χαρίεν έστ' άνθρωπος, ὅταν άνθρωπος ἦ!». Δηλαδή, τί χαριτωμένο (πλάσμα) είναι ο άνθρωπος, ὅταν είναι άληθινὸς άνθρωπος!

Σύμφωνα με την διδασκαλία

των Τριῶν Ιεραρχῶν -που είναι η διδασκαλία της Ὁρθοδόξου Εκκλησίας- οὐσιαστικὸς στόχος της άγωγῆς του ανθρώπου -και φυσικά των νέων- είναι ο άγώνας «όμοιωθῆναι Θεῷ κατά τὸ δυνατόν άνθρωπου φύσει» (Μ. Βασίλειος, Ε.Π. 32, 69). Αυτός ο σκοπὸς φαίνεται και στον «Επιτάφιον», του Άγ. Γρηγορίου, «εις τον Μ. Βασίλειον», ὅπου κάνει σύγκριση της χριστιανικής προς την «θύραθεν» (κοσμική) παιδεία. Ο Ι. Χρυσόστομος, επίσης, τονίζει: «Άνθρωπο θὰ άποκαλέσω εκείνον που διασώζει (στην προσωπικότητά του) την εικόνα του Θεοῦ... και αυτός που έφαρμόζει τὸς έντολές του Δεσπότη (Χριστοῦ) αυτός είναι άνθρωπος» (Ε.Π. 53, 71).

Η Παιδεία, ὅπως την έννοοῦν οί Τρεις Ιεράρχες, δὲν είναι μία ξερη μετάδοση γνώσεων (πολυμάθεια), με σκοπὸ τον εμπλουτισμὸ της κοινωνίας με ξεειδικευμένους εργάτες, τεχνικούς και έπιστήμονες, ὡστε ν' αυξηθεῖ η παραγωγή και κατανάλωση αγαθῶν, με τελικό σκοπὸ την καλοπέραση. Είναι η «ανατροφή μετ' εύλαβείας» και «μετάληψις άγιότητος» (Ι. Χρυσόστομος, Ε.Π. 63, 205). Αυτός ο σκοπὸς, ασφαλῶς, συγκρούεται με τὸς σημερινές άπόψεις περι «φυσικής άγωγῆς» των παιδιῶν, που σημαίνει: άφησε τὸ παιδί έ-

λεύθερο να ζήσει, ὅπως θέλει!

Βέβαια, με τὰ ὅσα λέγουν οί Τρεις Ιεράρχες δὲν άποκλείουν την «θύραθεν» παιδεία και την έπιστημονική γνώση για τὸς νέους. Γι' αυτό και ο Ι. Χρυσόστομος λέγει προς τὸς ισχυριζόμενους κάτι τέτοιο: «Θὰ μου πεις, τότε τί, λοιπόν, θὰ γκρεμίσουμε τὰ σχολεία; Δὲν σου συνιστῶ κάτι τέτοιο, αλλά να μη γκρεμίσουμε τὸ οίκοδόμημα της άρετῆς και τὸ άφήσουμε να ταφεί μέσα στὰ έρείπια και μαζί της η ψυχή» (Ε.Π. 47, 185).

Ο Μ. Βασίλειος στην περίφημη ὁμιλία του εις τὸ «Πρόσεχε σεαυτῷ» (Ε.Π. 31, 197) τονίζει πόσο μεγάλη άξία έχει για τον άνθρωπο, και μάλιστα τον νέο, η αυτογνωσία και η σωστή ιεράρχηση των αναγκῶν του. Λέει χαρακτηριστικά: «Έξέτασε τον εαυτόν σου ποιός είσαι και μάθε την (άληθινή) φύση σου. Ὅτι τὸ μὲν σῶμα σου είναι θνητό, άθάνατη δὲ η ψυχή, και ὅτι είναι διπλή η ζωή μας. Η μὲν (μία πλευρά της ζωῆς) είναι οικία προς την σάρκα και γρήγορα παρέρχεται, η δὲ (άλλη) είναι συγγενής προς την ψυχή και δὲν δέχεται περιορισμὸ... Πρόσεχε τον εαυτόν σου, δηλαδή: οὔτε στὰ δικά σου, οὔτε στὰ γύρω άπό σέ, αλλά στον εαυτό σου μόνο πρόσεχε. Διότι άλλο πράγμα είναι ο εαυτός

μας, ἄλλο τὰ δικά μας καὶ ἄλλο τὰ γύρω ἀπὸ ἐμᾶς. Ὁ ἑαυτός μας, λοιπὸν, εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς μας, μὲ τὰ ὁποῖα (κυρίως) ἔχομε γίνεи «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ. Δικό μας εἶναι τὸ σῶμα καὶ οἱ αἰσθήσεις του. Γύρω ἀπὸ ἐμᾶς εἶναι τὰ χρήματα, οἱ τέχνες καὶ τὰ λοιπὰ ποὺ συνιστοῦν τὸν (ἀνθρώπινο) βίον».

Ὁ Ἰ. Χρυσόστομος συνιστᾷ, ἐπίσης, ὡς ἀπαραίτητο στὴν ἀνατροφή τοῦ νέου τὸ «να γνωρίζει τὴν φύση τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, δηλαδή τί εἶναι ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία καὶ νὰ τὰ περιφρονεῖ καὶ νὰ ἐπιδιώκει τὰ μέγιστα ἀγαθὰ. Νὰ τοῦ ἐπαναλαμβάνουμε δὲ τὴν συμβουλή· παιδί μου μόνο τὸν Θεὸ νὰ φοβᾶσαι καὶ τίποτε ἄλλο...» (Περὶ Κενοδοξίας, §67). Ἔτσι, ὅταν θὰ ἔλθουν οἱ δυσκολίες στὴν ζωὴ (ὅπως τώρα μὲ τὴν παγκόσμια οικονομικὴ κρίση), θὰ μπορεῖ νὰ λέει μαζί μὲ τὸν Ἰ. Χρυσόστομο: «Οὐ πενίαν (πτωχεία) δέδοικα, οὐ πλούτου ἐπιθυμῶ, οὐ θάνατον φοβοῦμαι» (Ε.Π. 52, 427). Ὁ δὲ Ἁγ. Γρηγόριος συμπληρώνει: «Θαρσεῖτε μετὰ Χριστοῦ γὰρ ἡ νίκη, τοῦ τὸν κόσμον νικήσαντος» (Ε.Π. 35, 769).

Μελετώντας κάποιος τὰ ἀνωτέρω, θὰ κατηγοροῦσε ἴσως τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες γιὰ μονομέρεια καὶ σκοταδισμό, διότι -δὴθεν- συνιστοῦν ἀδιαφορία γιὰ τὸν ἐπίγειο

βίον καὶ τὸν παρόντα κόσμον. Αὐτὸ εἶναι μέγα λάθος! Λέει ὁ Ἰ. Χρυσόστομος: «Δὲν σοῦ λέγω νὰ κρατήσεις τὸ παιδί σου ἀνύπανδρο καὶ νὰ τὸ... ἀναγκάσεις νὰ γίνεи μοναχός. Ὁχι, δὲν σοῦ λέγω αὐτὸ... Ἀνάθρευε (σοῦ λέγω) ἕναν ἀθλητὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ μάθε τον καὶ ὡς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου νὰ εἶναι εὐσεβὴς ἀπὸ μικρὸς» (Περὶ Κενοδοξίας, § 19).

Τὸ πόσο ἐνδιαφέρονται οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ γιὰ τὴν ἐνδοκοσμικὴ προκοπὴ τῶν νέων, δείχνουν οἱ λόγοι τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου, ποὺ ἐπαινεῖ ἕναν νόμο τῶν Ἀθηναίων, ὁ ὁποῖος ὄριζε νὰ ἐπιλέγουν οἱ νέοι τὸ ἐπάγγελμα ποὺ τοὺς ἀρμόζει. «Τὸ σύμφωνο μὲ τὴν φύση», λέγει, «ὁδηγεῖ στὴν ἐπιτυχία, τὸ ἀντίθετο ὅμως πρὸς τὴν φύση φέρνει ἀποτυχία» (Ε.Π. 37, 289). Προτείνει, δηλαδή, ἕνα εἶδος «ἐπαγγελματικῆς προσανατολισμοῦ». Ὁ Ἰ. Χρυσόστομος, ἐπίσης, σὲ μία ἐποχὴ ποὺ οἱ χειρωνακτικὲς ἐργασίες θεωροῦνταν ὑποτιμητικὲς, ἔλεγε: «Νὰ μὴν καταφρονοῦμε αὐτοὺς ποὺ τρέφονται ἀπὸ τὰ χέρια τους, ἀλλὰ περισσότερο νὰ τοὺς μακαρίζουμε γι' αὐτό» (Ε.Π. 51, 193). Ἔτσι, ἐμμέσως ἐνθαρρύνει καὶ τὴν «τεχνικὴ ἐκπαίδευση» τῶν νέων, καθὼς καὶ τὴν ἐνασχόληση μὲ τὴν γεωργία, «ἦν καὶ πρώτην εἰσπήγαγεν ὁ Θεός, τὸν ἄνθρωπον πλάσας» (Ε.Π. 61,

506).

Μὲ μεγάλη ἀγωνία οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ περισσότερο ὁ Ἰ. Χρυσόστομος, συνιστοῦν στοὺς γονεῖς νὰ δώσουν ἐγκαίρως στὰ παιδιά τους σωστὴ ἀγωγή περὶ τὸ γενετήσιο ἔνστικτο. Φυσικὰ, τὰ ὅσα συνιστοῦν δὲν ἔχουν καμιά σχέση μὲ φροῦδικῆς προελεύσεως σεξουαλικὴ ἀσυδοσία, ποὺ συνιστᾷ ἢ «πεφωτισμένη» δυτικὴ κουλτούρα, μὲ μόνο περιορισμὸ τὴν προφύλαξη ἀπὸ τὰ ἀφροδίσια νοσήματα καὶ τὸ AIDS. Δυστυχῶς, ὅμως, οἱ θιασῶτες τοῦ πανσεξουαλισμοῦ κλείνουν τὰ μάτια μπροστὰ στὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς «ἀγωγῆς» ποὺ προτείνουν: βιασμούς, παιδεραστίες, αἰμομιξίες, ἐμπόριο γυναικῶν, πορνογραφία, ἐγκλήματα «τιμῆς», μοιχεῖες καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν διαζύγια, αὐτοκτονίες, ἑκατομμύρια ἐκτρώσεις καὶ - παρὰ τὰ τόσα προφυλακτικὰ μέτρα- ἀφροδίσια νοσήματα καὶ AIDS!

Νά, γιατί ὁ Ἰ. Χρυσόστομος συνιστᾷ στοὺς γονεῖς: «Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα, προσέξτε πολὺ νὰ καταβάλετε ἐπιμελῆ φροντίδα, γιὰ νὰ ἐξοβελίσετε τὸ σπέρμα τῆς ἀκολασίας, διότι τὴν ψυχὴ τῶν νέων περισσότερο ἀπ' ὅλα ταρασσει ἢ σαρκικὴ ἐπιθυμία... Δίδαξε τὸ παιδί νὰ εἶναι νηφάλιο, νὰ εἶναι πάντοτε προσεκτικό, νὰ μετέχει τῶν προσευχῶν... καὶ σὲ καθετὶ

ποῦ λέει ἢ κάνει νὰ σταυροκοπιέται» (Περὶ Κενοδοξίας, §22). Πρέπει, ἐπίσης, νὰ ἔχει συνεχῶς -ὅπως ὁ πάγκαλος Ἰωσήφ- τὴν αἴσθησι τῆς πανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ λέγει: «Πῶς ποιήσω τὸ ρῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο, καὶ ἀμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ;» (Γέν. λθ', 9).

Ἄν ζοῦσαν σήμερα οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες, εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ πονοῦσαν πολὺ καὶ θὰ καυτηρίαζαν -μὲ τὴν παρησιία ποὺ τοὺς διέκρινε- πολὺ αὐστηρὰ αὐτὴ τὴν μανία ποὺ μᾶς κατέβαλε γιὰ τὸν πλήρη ἐξευρωπαϊσμό μας, ἀπ' τὸν ὁποῖο -μὲ τὸν ἀνίατο ἐπαρχιωτισμὸ μας- νομίζουμε ὅτι ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιβίωσή μας. Θὰ μᾶς ἔλεγαν σίγουρα ὅτι χρέος τῆς ἀνατροφῆς, ποὺ δίνουμε στὰ παιδιά μας, εἶναι νὰ ἐνισχύει τὴν ἱστορικὴ μας συνείδηση, ποὺ εἶναι ἑλληνορθόδοξη καὶ νὰ διασώζει τὴν ἀληθινὴ μας ταυτότητα. Ἡ παθητικὴ ἀφομοίωση μὲ τὴν Δύση, ἢ ὁποῖα -παρὰ τὴν φανταχτερὴ της βιτρίνα- λιμοκτονεῖ πνευματικὰ, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν αὐτοκαταστροφὴ μας.

Εὐχομαι ὀλοψύχως ὁ Κύριος, μὲ τὶς πρεσβείες τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, νὰ μᾶς ἀξιώσει νὰ ξαναβαπτισθοῦμε στὴν Πατερικὴ μας Παράδοξη καὶ ἔτσι νὰ ὀδηγήσουμε τοὺς νέους μας, στὴν ὄντως ζωὴ, ποὺ εἶναι ἢ ἐν Χριστῷ ζωὴ.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ

Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου - Νομικοῦ

(Ματθ. κέ', 31-46)

«**31** Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, **32** καὶ συναρτήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, **33** καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἐνωρύμων. **34** Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. **35** Ἐπειράσα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με, **36** γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἦλθετε πρὸς με. **37** Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; **38** Πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; **39** Πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἦλθομεν πρὸς σε; **40** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. **41** Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ ἐνωρύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώριον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ

καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. **42** Ἐπειράσα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, **43** ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενῆς καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. **44** Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκορήσαμεν σοι; **45** Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. **46** Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώριον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώριον».

Σήμερα, ὁ Χριστὸς ὀνομάζει ἀδελφούς Του τοὺς ξένους. Τοὺς ἄστεγους. Τοὺς πεινασμένους. Τοὺς φυλακισμένους. Τοὺς διωγμένους. Τοὺς καταπιεσμένους. Τοὺς ἐξομοιώνει μὲ τὸν ἑαυτό Του.

Ποιοὶ εἶναι ὅλοι τοῦτοι;

Εἶναι ἐκεῖνοι πού πάσχουν καὶ ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν ἀλαζονεία τῶν ἰσχυρῶν. Τὴν κακία τῶν κακῶν, γιατί πιστεύουν στό μεγαλεῖο τῆς ἀλήθειας. Παλεύουν γιὰ τὴ δικαιοσύνη, τὴν τιμιότητα, τίς πνευματικὲς ἀξίες.

Εἶναι οἱ Μάρτυρες τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, πού ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα, γιατί ἔφεραν ἐπάνω τους ἀκέραιη τὴ σφραγίδα τοῦ Χριστοῦ. Τά πιό ἀθῶα καὶ ἐκλεκτά πλάσματα, πού συκοφαντήθηκαν, προσηλακίστηκαν, πέθαναν ἀπὸ τίς κακουχίες. Δύσκολο νά γίνουν ἀποδεκτοὶ ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτο -τῆς ἀπάτης, τοῦ ψεύδους, τῆς ἰδιοτέλειας, τῆς εἰδωλολατρίας- ἐκεῖνοι πού ἀγαποῦν τὸν Κύριον τῆς σωτηρίας.

Παρατηροῦμε ὅτι οἱ σύγχρονοι τοῦ Κυρίου τὸν ὀδύνησαν στὸν Σταυρό μὲ τὰ ἐπιτακτικά «ἄρον ἄρον». Τοὺς μαθητὲς Του τοὺς

θεωροῦσαν σάν τά σκουπίδια καί τούς ὀδήγησαν στό μαρτύριο. Τούς μαθητές τῶν μαθητῶν Του τούς ἔριξαν στά λιοντάρια. Ἡ δέ νεότερη ἱστορία καταγράφει πολλούς Νεομάρτυρες τῆς θηριωδίας τῶν ἰσχυρῶν καί πολλούς ἀπαθείς θεατές αὐτῶν τῶν ἐγκλημάτων.

Ταύτισαν τούς Χριστιανούς μέ τί στενοκεφαλιά, τήν παραξενιά, τήν ἀντίφαση. Τούς ἄφησαν ἔρημους, φτωχούς. Μόνους στό μαρτύριό τους, χωρίς κἄν νά νιώθουν κάποιο οἶκτο ἢ ἀνησυχία γι' αὐτούς.

Οἱ κάθε λογῆς διωγμένοι, φυλακισμένοι, κατατρεγμένοι εἶναι πάντα ἐπικίνδυνοι γιά μία κοινωνία.

Οἱ Μάτρες τοῦ Χριστοῦ, ὅμως, οὔτε οἶκτο προκαλοῦν, οὔτε ἐπικίνδυνοι εἶναι. Μένουν, μάλιστα, λησιμονημένοι «ὡς πρόβατα ἐπί σφαγίν».

Ὁ Ἰησοῦς κατηγορεῖ τούς Ἰουδαίους, γιατί τιμοῦσαν τούς ὑποκριτές, καταδιῶκαν τούς προφῆτες τους, τούς φυλάκιζαν, τούς θανάτωναν. Αὐτοί οἱ ἴδιοι συκοφαντοῦσαν τόν Χριστό. Μέ ψευδομαρτυρίες Τόν κάρφωσαν στόν Σταυρό.

Ἀπό τότε ἡ δόξα τοῦ Σταυροῦ, τό μαρτύριο τοῦ Κυρίου μας καί τῶν Ἁγίων Του, εἶναι τό μεγαλεῖο τῆς Ἐκκλησίας Του.

Οἱ διῶκτες σβῆνουν, χάνονται. Ὡστόσο, τά θύματά τους ταυτίζονται μέ τό λυτρωτικό πρόσωπο τοῦ σταυρωμένου καί ἀναστημένου Χριστοῦ. Αὐτοί οἱ «ἐλάχιστοι ἀδελφοί» τοῦ Θεανθρώπου καθίστανται τά πρότυπα τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι οἱ Ἅγιοί μας.

Ὁ Θεός νά δώσει καί σ' ἐμᾶς νά ἀντέχουμε τά ποικίλα καθημερινά μαρτύρια γιά τό ὄνομά Του, ἀλλά καί νά διακρίνουμε τό πρόσωπο τοῦ Κυρίου μας σ' ὅλους ἐκείνους πού σκώνουν τόν Σταυρό τῆς ἀγάπης, τῆς πίστεως, τοῦ καθήκοντος.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ἄρος Φαίδωνος Παπαδόπουλου
Θεολόγου

(Ἐβρ. β', 11-18)

«**11** Ὁ τε γάρ ἀγιάζωρ καί οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἐνός πάρτες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφούς αὐτούς καλεῖν, **12** λέγων· ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσφ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε· **13** καί πάλιν· ἐγὼ ἔσομαι πεπορθῶς ἐπ' αὐτῶ· καί πάλιν· ἰδοὺ ἐγὼ καί τὰ παιδιά ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. **14** Ἐπει οὖν τὰ παιδιά κεκοιῶρηκε σαρκός καί αἵματος, καί αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θαράτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θαράτου, τοῦτ' ἔστι τὸν διάβολον, **15** καί ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβφ θαράτου διὰ παρτὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. **16** Οὐ γὰρ δήπον ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. **17** Ὅθεν ὄφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καί πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὸ ἰλάσσεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. **18** Ἐν ᾧ γὰρ πέπορθερ αὐτὸς πειρασθεῖς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι».

Κατά τήν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, σύμφωνα μέ τό Ἀπολυτίκιο τῆς Ἑορτῆς, ἀνακεφαλαιώνεται καί βρῖσκει τήν ἐκπλήρωσή του τό σχέδιο τῆς Θείας Οἰκονομίας καί φανερόνεται τό ἀπ' αἰῶνος Μυστήριον. Μέ ἀπλά λόγια, μέ τί σύλληψη τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ στή μήτρα τῆς Παρθένου Μαρίας ὑλοποιεῖται ἡ ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ Πατέρα πρὸς τούς πρωτοπλάστους, καί μετὰ ἀπ' αὐτούς πρὸς τούς Ἁγίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅτι θά ἔστελλε τόν Υἱό Του, γιά νά συντρίψει τό κράτος τοῦ διαβόλου καί νά ἐπαναφέρει τόν ἐκπεσόντα ἄνθρωπο στόν Παράδεισο.

Ἡ εἴσοδος τοῦ Θεοῦ μέ ἀνθρώπινη μορφή στήν ἱστορία, πού ἀνακοινώθηκε στήν Παναγία ἀπό τόν Ἀρχάγγελο Γαβριὴλ καί ὑλοποιήθηκε μετὰ ἀπό ἐννιά μῆνες μέ τί γέννηση τοῦ Θείου Βρέφους, σηματο-

δοτεῖ τὴν ἔναρξιν τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἐπανασύνδεσός της μέ τόν Θεό. Γιά τόν Χριστό, αὐτή ἡ ὑπέροχη ἐκδήλωση ἀγάπης ἰσοδυναμεῖ μέ ταπείνωση ἢ κένωση. Ἦταν, ὡστόσο, ἀναγκαία, γιά νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων μέ τρόπο ἐλεύθερο καί συνάμα καταληπτό. «Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Υἱὸς τῆς Παρθένου γίνεται», ὅπως ἀναγγέλλει στή Μαριὰμ ὁ Γαβριήλ. Καί αὐτό τό γεγονός καταγράφεται ὡς θεμελιώδης διδασκαλία τῆς χριστιανικῆς πίστεως μας, ὅπως φαίνεται ἀνάγλυφα καί μέσα ἀπό τό, παρμένο ἀπό τὴν Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή, Ἀποστολικό Ἀνάγνωσμα τῆς Ἑορτῆς.

Αὐτός πού προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους ὄχι ἀπλὰ τὴ διάσωση ἀπὸ τό κακό καί τόν θάνατο, ἀλλὰ καί τόν ἀγιασμό, καί αὐτοὶ πού δέχονται τὴ μεγάλη αὐτὴ δωρεά, ἔχουν κοινή καταγωγή καί κοινό πατέρα. Μέ τὴ διαφορά ὅτι ὁ Σωτήρας Χριστὸς εἶναι κατὰ φύσιν Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ἐνῶ ἔμεῖς εἴμαστε κτίσματα τοῦ Θεοῦ. Τό νά εἴμαστε ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ δέν ἀνίκει στή φύση μας, ἀλλὰ εἶναι ἀποτέλεσμά της, χωρίς ὄρια, θεϊκῆς ἀγάπης, ἀφοῦ, ὅπως λέγει ὁ Ἄπ. Παῦλος, φυσιολογικά θά ἔπρεπε νά προκαλεῖ ντροπὴ στὸν Κύριο τό νά μᾶς ὀνομάζει ἀδελφούς Του. Αὐτὴ τὴ συμπεριφορὰ ὁ ἅγιος Θεοδώρητος τὴν παρομοιάζει μέ τὴν ἀντίστοιχη ἐνός ἄρχοντα, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ ταπείνωση καί ὄχι ἀπὸ ὑποχώρηση, συναναστρέφεται μέ τοὺς δούλους του, συντρῶγει μ' αὐτούς καί περιποιεῖται τίς πληγές τους.

Ἡ δυνατότητα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας ἀμφισβητήθηκε, ὅπως εἶναι γνωστό, ἀπὸ τοὺς ὀπαδούς τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ, τοῦ Δοκμητισμοῦ καί τῶν ἄλλων χριστολογικῶν αἱρέσεων, πού ἀπέρριπταν τὴν ἔνωση τῆς θείας καί ἀνθρώπινης φύσης στό ἓνα θεανδρικό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ὅπως διδάσκει ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, βασιζόμενη καί στά λόγια τοῦ Ἄπ. Παύλου: «ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν». Θέλοντας, δηλαδή, ὁ προαιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ νά πλησιάσει τὸν ἄνθρωπο -πού εἶναι κι αὐτὸς παιδί τοῦ Θεοῦ- καί νά τὸν σώσει, προσέλαβε τὴ δική του φύση, μάλιστα μέ ὅμοιο τρόπο, μέσῳ τῆς σύλληψης καί τῆς γέννησής Του ἀπὸ τὴ Θεοτόκο. Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, «ἔμεῖς πού συμπεριλαμβανόμεσθα στὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, βρεθήκαμε μέ σάρκα καὶ αἷμα, μέ φθαγρὰ καὶ γῆνα σώματα. Γι' αὐτό τὸν λόγο καὶ ὁ Μονογενὴς Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὄντας ἀπὸ τὴ φύση Του ζωὴ, ἔγινε μέτοχος σ' αὐτά». Καί ἐξηγεῖ ὁ ἴδιος Ἅγιος, μέ βάση τὰ λεγόμενα τοῦ Παύλου, τὴν αἰτία αὐτῆς τῆς θεϊκῆς ἀπόφασής, πού δέν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία κατάργησης τοῦ θανάτου, καί μέσῳ

αὐτοῦ τοῦ διαβόλου πού τὸν ἔχει προκαλέσει. Διότι «μέσῳ τοῦ θανάτου ἀπέκτησε ἐξουσία ὁ διάβολος καὶ μέσῳ αὐτοῦ θά καταργηθεῖ. Καὶ πῶς ἐξουσιάζει τὸν θάνατο ὁ διάβολος; ὄντας ἄρχων τῆς ἁμαρτίας, ἀπὸ τὴν ὁποία προῦλθε ὁ θάνατος, εἶναι ἄρχων καὶ τοῦ θανάτου».

Ἡ νίκη τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ θανάτου σήμανε, κατὰ τὸν Ἀπόστολο τῶν Ἑθνῶν, καί τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸν φόβο καί τὴ δουλεία, γιὰ τὴν ἀναμφισβήτητα αὐτὰ εἶναι ἀλληλένδετα. Ὅπως εὐστοχα παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς, «ὅ,τι καὶ ἂν κάνει ὁ ἄνθρωπος, τό κάνει γιά νά φυλάξει τὴ ζωὴ του καὶ νά γλυτώσει ἀπὸ τὸν θάνατο. Ὁ Δεσπότης μας, λοιπόν, Χριστὸς, θέλοντας νά ἐλευθερώσει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ δουλεία τῆς ἡδονῆς καί τῶν παθῶν, τοὺς ἐλευθέρωσε πρῶτα ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ θανάτου καί, κόβοντας τὴ ρίζα, ἔκοψε μαζί καὶ τὰ βλαστάρια». Γιατί, σύμφωνα μέ τὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἁγορεῖτη, «ἡ ἀφοβία τοῦ θανάτου προέρχεται ἀπὸ τὸν φόβο καί τὴν ἀποχὴ τῆς ἁμαρτίας».

Ἡ ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἶναι προσομοίωσις τῆς Θείας Γεννήσεως καί αὐτὴ μέ τὴ σειρά της σηματοδοτεῖ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, πού κορυφώνεται μέ τὰ Πάθη καί τὴ νίκη κατὰ τοῦ θανάτου. Δέν εἶναι, συνεπῶς, τυχαῖο πού κατὰ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καί μέσα ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τῶν Χαιρετισμῶν, ξεδιπλώνεται μπροστά μας ἡ διήγηση τῆς σύλληψης καί σάρκωσης τοῦ Κυρίου. Ὁ Χριστὸς, σύμφωνα μέ τοὺς τελευταίους στίχους τῆς Ἀποστολικῆς Περικοπῆς, ἦρθε στὸν κόσμον, γιά νά ἀπαλλάξει ἀπὸ τὸν θάνατο καί τὴν ἁμαρτία τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ. Τοὺς Ἑβραίους, δηλαδή, καί μέσῳ αὐτῶν κάθε ἄνθρωπο πού θά θελήσει νά ἔλθει σέ κοινωνία μαζί Του καί νά τηρήσει τίς ἐντολές Του. Ἡ βεβαιότητα ὅτι ὁ κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νά σωθεῖ ἐδράζεται στό γεγονός ὅτι ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος καί ὁμοιώθηκε σέ ὅλα μ' ἐμᾶς. Αὐτὴ τὴ σάρκα, δηλαδή τὴν ἀνθρώπινη φύση πού προσέλαβε, ὅπως γιορτάζουμε τὴν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὴν πρόσφερε στὸν Πατέρα Του ὡς θυσία καί ἀναδείχθηκε ἔτσι ὡς ὁ μόνος καὶ ἀληθινὸς Ἀρχιερέας, πού μέσῳ τῆς θυσίας Του μᾶς συμφιλίωσε μέ τὸν Θεὸ καί μᾶς ἀπάλλαξε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ὁ Σωτήρας μας Ἰησοῦς ἔχουμε τὴ βεβαιότητα ὅτι μπορεῖ καί θέλει νά μᾶς σώσει, ὄχι μόνο ἐπειδὴ εἶναι παντοδύναμος, ἀλλὰ καί γιὰ τὴν δέχτηκε σέ συγκεκριμένο τόπο καί χρόνο, καί ἀπὸ ὑπερβάλλουσα ἀγάπη, νά γίνει ἓνας ἀπὸ μᾶς· νά γευθεῖ ἀκόμη καί τὸν θάνατο, γιά νά ἀνυψώσει μέσῳ τοῦ ἑαυτοῦ Του τὴν ἀνθρώπινη φύση καί νά τὴν ἐπαναφέρει ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου εἶχε ἐκπέσει.

«Πού σου, θάνατε, τό κέντρον;

Πού σου, ἄδη, τό νίκος;»¹

Ἀντώνη Χαραλάμπους
Θεολόγου

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ πιό μεγάλη γιορτή τῆς Ἐκκλησίας. Ἀποτελεῖ τό κέντρο τῆς ζωῆς, τῆς χαρᾶς, τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδας, τῆς ἀγάπης τῶν μελῶν της. Δέν εἶναι τυχαῖο πού στήν παράδοση τοῦ λαοῦ μας τόσα πολλά ἦθη καί ἔθιμα ἔχουν συνδεθεῖ μέ τή γιορτή αὐτή. Αὐτό ἀκριβῶς δηλώνει ὅτι τήν ἡμέρα αὐτή ὅλοι μας γιορτάζουμε καί πανηγυρίζουμε. Γιά ποιό λόγο ὁμως πανηγυρίζουμε; Τί σημασία ἔχει γιά τή ζωή μας ἡ γιορτή τοῦ Πάσχα; Εἶναι τό Πάσχα μία συνηθισμένη γιορτή, μία εὐκαιρία ἀπλῶς γιά νά βρεθῶ μέ τούς συγγενεῖς, νά φάω καί νά πιῶ, ἢ μήπως σημαίνει κάτι παραπάνω γιά τόν τρόπο πού ζῶ, πού βλέπω τούς ἀνθρώπους γύρω μου καί ἀντιμετωπίζω γενικά τή ζωή καί τόν θάνατο; Ὅλοι γνωρίζουν ὅτι τό Πάσχα εἶναι ἡ

γιορτή τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ, τό ζητούμενο εἶναι ὁμως πόσοι ἀπό ἐμᾶς αὐτή τήν Ἀνάστασις τήν γιορτάζουμε, τήν ζοῦμε δηλαδή ὡς γιορτή, ὡς χαρά, πού ἀγκαλιάζει ὁλόκληρη τή ζωή μας.

Καταρχάς, εἶναι σημαντικό νά γνωρίζουμε τί σημασία τῆς λέξης Πάσχα. Τό Πάσχα εἶναι ἑβραϊκή λέξη καί σημαίνει *διάβαση*. Ἡ ἑβραϊκή γιορτή τοῦ Πάσχα ἦταν ἀνάμνησις τῆς διάβασης τῆς Ἐρυθρᾶς Θάλασσας ἀπό τόν ἑβραϊκό λαό καί τῆς μετάβασης ἀπό τή δουλεία τῶν Αἰγυπτίων στήν ἐλευθερία τῆς Γῆς τῆς Ἐπαγγελίας. Μέ τήν Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ τό Πάσχα ἔφθασε στό τέλος του, πῆρε δηλαδή τό πραγματικό του νόημα. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός ἔγινε τό Πάσχα μας², ἡ διάβασή μας ἀπό τή δουλεία τοῦ θανάτου καί τῆς ἁμαρτίας στήν ἐλευθερία καί στήν ἀληθι-

νή ζωή. Τό καινούργιο νόημα πού πῆρε ἡ λέξη Πάσχα τό ἐκφράζει πολύ ὠραῖα ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός στήν Καταβασία τῆς Α΄ Ὠδῆς, πού ψάλλεται στόν Ὅρθρο τῆς Ἀνάστασης: «*Ἀναστάσεως ἡμέρα, λαμπρυνθῶμεν Λαοί. Πάσχα Κυρίου, Πάσχα· ἐκ γάρ θανάτου πρός ζῶην, καί ἐκ γῆς πρός οὐρανόν, Χριστός ὁ Θεός, ἡμᾶς διεβίβασεν, ἐπινίκιον ἄδοντας*»³.

Τό Πάσχα τοῦ Κυρίου ἀποτελεῖ τό κέντρο τῆς ζωῆς καί τῆς χαρᾶς τῆς Ἐκκλησίας. Τόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀλήθεια αὐτή, ὥστε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος νά διακηρύττει ὅτι χωρίς τήν Ἀνάστασις θά ἦταν μάταια καί χωρίς νόημα ἡ πίστη στόν Χριστό⁴. Ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἱστορία ἑνός καί μοναδικοῦ θαύματος, τοῦ θαύματος τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ, τό ὁποῖο συνεχίζεται διαρκῶς σέ ὅλες τίς καρδιές τῶν Χριστιανῶν ἀπό μέρα σέ μέρα,

ἀπό χρόνο σέ χρόνο, ἀπό αἰῶνα σέ αἰῶνα μέχρι τή Δευτέρα Παρουσία⁵.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ταυτόχρονα καί ἡ συνανάστασις ὅλης τῆς οἰκουμένης μέ Αὐτόν, ἀφοῦ μέ τήν Ἀνάστασή Του διέλυσε τά δεσμά τοῦ θανάτου⁶. Ὁ διάβολος καί ἡ ἁμαρτία νικήθηκαν μία γιά πάντα καί ὅλη ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι μέτοχος σ' αὐτή τή νίκη. Ὅπως τονίζει ἐμφατικά ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος Πόποβιτς: «*Οἱ ἄνθρωποι κατεδίκασαν τόν Θεόν εἰς θάνατον· ὁ Θεός ὁμως διά τῆς Ἀναστάσεώς Του 'καταδικάζει' τούς ἀνθρώπους εἰς ἀθανασίαν. Διά τά κτυπήματα τούς ἀνταποδίδει τούς ἐναγκαλισμούς· διά τās ὑβρεις τās εὐλογίας· διά τόν θάνατον τήν ἀθανασίαν. Ποτέ δέν ἔδειξαν οἱ ἄνθρωποι τόσον μίσος πρός τόν Θεόν, ὅσον ὅταν τόν ἐσταύρωσαν· καί ποτέ δέν ἔδειξεν ὁ Θεός τόσην ἀγάπην πρός τούς ἀνθρώπους, ὅσπν ὅταν ἀνέστη. Οἱ ἄνθρωποι ἤθελαν νά κα-*

3. Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Καταβασίεις Πάσχα*, Α΄ Ὠδή, Πεντηκοστάριον Χαριμόσυνον, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 1990, σ. 2.

4. Βλ. Α΄ Κορ. ιε', 17: «*Εἰ δέ Χριστός οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἐστέ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν*».

5. Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, *Ἄνθρωπος καί Θεάνθρωπος. Μελετήματα Ὁρθοδόξου Θεολογίας*, μετάφρ. Ἱερομ. Ἀθανασίου Γιέβτιτς, Ἀθήνα 1993, σ. 41.

6. Βλ. Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Κατά μεθυσμένων καί εἰς τήν Ἀνάστασιν. Λόγος λεχθεῖς τῆ ἀγία καί μεγάλη Κυριακῆ τοῦ Πάσχα*, PG 50, 438.

1. Α΄ Κορ. ιε', 55.

2. Βλ. π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, *Ἐορτολόγιο*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2005, σ. 25.

ταστήσουν τόν Θεόν θνητόν, ἀλλ' ὁ Θεός διὰ τῆς Ἀναστάσεώς Του κατέστησε τούς ἀνθρώπους ἀθάνατους. Ἀνέστη ὁ σταυρωθεὶς Θεός καὶ ἀπέκτεινε τόν θάνατον. Ὁ θάνατος οὐκ ἔστι πλέον. Ἡ ἀθανασία κατέκλυσε τόν ἄνθρωπον καὶ ὅλους τούς κόσμους του»⁷.

Δικαιολογημένα θά διερωτηθεῖ κάποιος: Καλά, πῶς νικῆθηκε ὁ θάνατος, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι ἀκόμη ὑποφέρουν καὶ πεθαίνουν ἀκατάπαυστα; Ὁ θάνατος δέν ἔχει μόνο τὴ στενὴ σημασία τῆς βιολογικῆς νέκρωσης τοῦ ὀργανισμοῦ, ὅπως τόν ἀντιλαμβάνεται ἡ σύγχρονη κοινωνία. Θάνατος στὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πρωτίστως ὁ χωρισμός ἀπὸ τόν Θεό, πού εἶναι ἡ πηγή τῆς ζωῆς⁸. Ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου

ἀπὸ τόν Θεό προῆλθε καὶ ὁ βιολογικός θάνατος. Μὲ τὴν Ἀνάστασή Του ὁ Χριστός ἀποκατέστησε τὴν ἐνότητα μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, διαλύοντας τὴν ἐξουσία τοῦ θανάτου καὶ ἀνοίγοντας ἔτσι τόν δρόμο καὶ γιὰ τὴ δική μας ἀνάσταση⁹. Μέσα στὴν Ἐκκλησία, τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἄνθρωπος κοινώνει τὴ ζωὴ Του καὶ γεύεται τούς καρπούς τῆς νίκης Του κατὰ τοῦ θανάτου, τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ διαβόλου. Παρά ταῦτα, ὁ βιολογικός θάνατος συνεχίζει νά ὑφίσταται πρόσκαιρα καὶ θά καταργηθεῖ ἐντελῶς κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, διότι «ἡ ἀνακαίνιση καὶ ἡ ἀνάπλαση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου δέν ἔχει ὀλοκληρωθεῖ καὶ θά πραγματοποιηθεῖ ὀριστικά καὶ τελειωτικά μὲ τὴν ἀνάστασή μας. Τότε, κατὰ τὴν ἐκ

νεκρῶν ἀνάστασις τῶν σωμάτων, θά κορυφωθεῖ τό θαῦμα τῆς ἐν Χριστῷ οἰκονομίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς καινότητος τοῦ κόσμου»¹⁰. Ἐπιπρόσθετα, ὁ βιολογικός θάνατος παραμένει καὶ γιὰ παιδαγωγικούς λόγους· ὁ ἄνθρωπος, βλέποντας καὶ ἐνθυμούμενος τόν θάνατο, ὀδηγεῖται στὴ μετανοία καὶ στὴν ἀναζήτηση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ¹¹.

Ἡ ἔνταξη στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, στὴν θεανθρώπινη ζωὴ τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ ἀναδεικνύει τόν ἄνθρωπο σὲ πρόσωπο, σὲ ὑπαρξη πού δέν ζεῖ ἀτομικά, ἀλλὰ σὲ κοινωνία καὶ ἐνότητα μὲ τόν Θεό καὶ τούς ἀνθρώπους. Αὐτὴ ἡ ἐνότητα ἀποκαταστάθηκε στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ πλέον μπορεῖ νά τὴν βιώσει ὁ καθένας μέσα στὴν Ἐκκλησία. Ἐκεῖ, καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νά βγεῖ ἀπὸ τὸ ἐγώ του, νά ἀπορρίψει τὴν ἀτομικότητά του καὶ νά γίνῃ πρόσωπο. Νά ζεῖ μέσα του τόν Χριστό¹² καὶ ἔτσι νά ζεῖ τὴν ἐνότητα μὲ ὅλους. Αὐτὴ τὴν ἐνότητα ζοῦ-

σαν οἱ Ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι ἀγκάλιαζαν μὲ τὴν ἀγάπη τους ὅλα τὰ κτίσματα καὶ προσεύχονταν καρδιακά ὄχι μόνο γιὰ τὶς δικές τους ἁμαρτίες, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς ἁμαρτίες ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἀκόμη καὶ τῶν ἐχθρῶν τους.

Ἡ βίωση τῆς καθολικῆς ἐνότητας τοῦ κόσμου προϋποθέτει τόν ἀγώνα ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας. Ἐπειδὴ μὲ τὴν ἁμαρτία ὁ ἄνθρωπος κατακερματίζει τόν ἑαυτό του, τὴ ζωὴ του, τὶς σχέσεις του σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε νά εἶναι πολὺ δύσκολο νά βιώσει ἐμπειρικά τὴν ἐνότητα τῶν πάντων στὸν Θεό, ὅπως ἔχουν δημιουργηθεῖ, γι' αὐτό ὁ πνευματικός ἀγώνας ξεκινᾷ ἀρχικὰ ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας. Γράφει σχετικὰ ὁ ἱερός Χρυσόστομος ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ τῆς πτώσης τοῦ ἀνθρώπου ἔγινε μὲ τὴν ἁμαρτία, κατὰ ἀντίστοιχο τρόπο, ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνάστασής του γίνεται μὲ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Τονίζει μάλιστα ὅτι εἶναι πολὺ μεγαλύτερο γεγονός γιὰ τόν ἄνθρωπο νά ἀ-

7. Ἀρχμ. Ἰ. Πόποβιτς, ὁ.π., σ. 40.

8. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Πεντηκοντακέφαλον*, Συγγράμματα, τόμος Α', ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 1996, σ. 343 - 344: «Ἔστι γὰρ θάνατος ἀθάνατος, ὡσπερ καὶ ζωὴ ἀθάνατος· ἀλλ' ὁ μὲν, ὀλεθρος αἰώνιος, ἡ δὲ ζωὴ αἰώνιος. Θάνατος γὰρ ἀθάνατος ὁ ἀπὸ Θεοῦ χωρισμός ἐστι καὶ λέγεται· ζωὴ γὰρ ὁ Θεός, καὶ ὁ τοῦτον εὐρών εὔρε τὴν ζωὴν τὴν ὄντως ἀθάνατον· ὁ δὲ τούτου ἀποτυχῶν εὔρε τόν θάνατον τόν ὄντως ἀθάνατον. Θάνατος γὰρ ἡ ἁμαρτία, δι' ἧς τῆς ζωῆς, ἦτοι τοῦ Θεοῦ, ἐκπίπτουσιν ἄνθρωποι· καὶ θάνατος πάλιν ἄλλος ὁ διάβολος καὶ ἡ ἀθάνατος κόλασις, καὶ διὰ τοῦτο ἀθάνατος, ἦτοι ἀδιάβατος λέγεται».

9. Βλ. π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, *Πιστεύω. Ἡ βίωση τῆς πίστεως Α'*, Ἀθήνα 2003, σ. 155.

10. Νίκου Νικολαΐδη, *Θέματα Πατερικῆς Θεολογίας*, Θεσσαλονίκη 2009, σ. 278.

11. Ὁ.π., σ. 281. Βλ. καὶ Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Ὁμιλία 39, Διὰ τὴν ἀθήνη καὶ ἀθρόαν τοῦ θανάτου τνικαῦτα πληγῖν*, PG 151, 492 CD.

12. Βλ. Γαλ. β', 20: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός».

παλλαγεῖ ἀπό τήν ἁμαρτία, ἀπό τό νά δεῖ μέ τά ἴδια του τά μάτια τήν ἀνάστασι ἐνός νεκροῦ¹³. Ἀπαλλαγί ἀπό τήν ἁμαρτία σημαίνει τήν κάθαρση τῶν αἰσθήσεων¹⁴, τί συσταύρωση μέ τόν Χριστό, ὥστε νά ἀκολουθήσει ἡ συνανάστασι μαζί Του.

Γιορτάζει λοιπόν ὁ ἄνθρωπος τό Πάσχα, ἀκολουθώντας τόν Χριστό, ζώντας τόν Χριστό, ἀφοῦ αὐτός εἶναι «τό Πάσχα ἡμῶν». Μόνο ἔτσι ἡ γιορτή τοῦ Πάσχα θά φωτίσει τί ζωή μας, τήν καρδιά μας, ὅλη μας τήν ὑπαρξη. Εἶναι ἀδύνατον κάποιος νά ὀνομάζεται Χριστιανός, ἂν δέν ζεῖ τί χαρά αὐτή. Ἡ χαρά τῆς Ἀνάστασις εἶναι ὑπόθεσι ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας. Ὅπως λέγει καί τό χρυσό στόμα τῆς Ἐκκλησίας στόν Κατηχητικό του Λόγο, πού διαβάζεται στήν ἀγρυπνία τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα: «Εἰσέλθετε πάντες εἰς τήν χαράν τοῦ Κυρίου ἡμῶν· καί πρῶτοι καί δεῦτεροι, τόν μισθόν ἀπολαύετε. Πλούσιοι καί πένητες μετ' ἀλλήλων χο-

ρεύσατε. Ἐγκρατεῖς καί ράθυμοι, τήν ἡμέραν τιμήσατε. Νηστεύσαντες καί μή νηστεύσαντες, εὐφρανθήτε σήμερον. Ἡ τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες. Ὁ μόνοςχος πολὺς, μηδεὶς ἐξέληθι πεινῶν. Πάντες ἀπολαύετε τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος. Μηδεὶς θρηνεῖτω πενίαν· ἐφάνη γάρ ἡ κοινή βασιλεία. Μηδεὶς ὀδυρέσθω πταίσματα· συγγνώμη γάρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε. Μηδεὶς φοβείσθω θάνατον· ἠλευθέρωσε γάρ ἡμᾶς τοῦ Σωτῆρος ὁ θάνατος. Ἐσβεσεν αὐτόν ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος. Ἐσκύλευσε τόν ἄδην ὁ κατελθὼν εἰς τόν ἄδην. Ἐπικράναν αὐτόν γευσάμενον τῆς σαρκός αὐτοῦ· καί τοῦτο προλαβὼν Ἡσαΐας, ἐβόησεν· ὁ ἄδης, φησίν, ἐπικράνηθι, συναντήσας σοι κάτω. Ἐπικράνηθι· καί γάρ κατηργήθη. Ἐπικράνηθι· καί γάρ ἐνεπαίχθη. Ἐπικράνηθι· καί γάρ ἐνεκρώθη. Ἐπικράνηθι· καί γάρ καθηρέθη. Ἐπικράνηθι· καί γάρ ἐδεσμεύθη. Ἐλα-

βε σῶμα καί Θεῶ περιέτυχεν· ἔλαβε γῆν καί συνήντησεν οὐρανῶ. Ἐλαβεν ὅπερ ἔβλεπε καί πέπτωκεν, ὅθεν οὐκ ἔβλεπε. Ποῦ σου, θάνατε, τό κέντρον; ποῦ σου, ἄδην, τό νῆκος; Ἀνέστη Χριστός, καί σύ καταβέβλησαι. Ἀνέστη Χριστός, καί πεπτώκασι δαίμονες. Ἀνέστη Χριστός, καί χαί-

ρουσιν Ἄγγελοι. Ἀνέστη Χριστός, καί ζωή πολιτεύεται. Ἀνέστη Χριστός, καί νεκρός οὐδεὶς ἐν τῷ μνήματι. Χριστός γάρ ἐγεργθείς ἐκ νεκρῶν ἀπαρχή τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. Αὐτῶ ἡ δόξα καί τό κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν»¹⁵.

15. Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Κατηχητικός Λόγος εἰς τήν ἁγίαν καί λαμπροφύρον ἡμέραν τῆς ἐνδόξου καί σωτηριώδους Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, Πεντηκοστάριον Χαρμόσυνον, ὁ.π., σ. 6. Ἡ μετάφρασι τοῦ Κατηχητικοῦ Λόγου προέρχεται ἀπό τήν ἱστοσελίδα http://egolpion.com/katihitikos_xrυσostomou.el.aspx (01/03/12): «Εἰσέλθετε λοιπόν ὅλοι στό δειπνο τῆς χαρᾶς τοῦ Κυρίου μας· καί πρῶτοι καί δεῦτεροι ἀπολαύσατε τήν ἀμοιβή σας. Πλούσιοι καί φτωχοί, ὅλοι μαζί χορεύετε. Ἐγκρατεῖς καί φυγόπονοι, τήν ἡμέρα τιμήσατε. Ὅσοι νηστεύσατε μά κι ὅσοι δέν νηστεύσατε εὐφρανθεῖτε σήμερα. Τό τραπέζι εἶναι γεμάτο, εὐχαριστηθεῖτε ὅλοι. Τό μοσχάρι εἶναι ἄφθονο, κανεὶς ἄς μὴ φύγει πεινασμένος. Ὅλοι ἀπολαύσατε τό συμπόσιο τῆς πίστεως. Ὅλοι ἀπολαύσατε τόν πλοῦτο τῆς θεϊκῆς καλοσύνης καί ἀγαθότητας. Κανεὶς νά μὴ θρηνεῖ γιά φτώχεια, διότι φανερώθηκε ἡ κοινή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Κανεὶς νά μὴ ὀδυρεται γιά τά σφάλματά του, ἀφοῦ ἀνέτειλε συγγνώμη ἀπό τόν τάφο τοῦ Χριστοῦ. Κανεὶς νά μὴ φοβάται τόν θάνατο, διότι ἀπό τά δεσμά του μᾶς ἐλευθέρωσε τοῦ Σωτῆρα ὁ θάνατος. Ἐσβησε τόν θάνατο, αὐτός πού ἐγινε λεία τοῦ θανάτου. Λεπλάττισε τόν Ἄδην, αὐτός πού κατέβηκε στόν Ἄδην. Πίκρανε αὐτόν, τοῦ ὁποίου γεύτηκε τί σάρκα. Αὐτό ἀκριβῶς προφητεύοντας ὁ Ἡσαΐας, ἐκήρυξε: Ὁ Ἄδης, λέει, πικράθηκε, ὅταν Σέ συνάντησε στόν κόσμο του. Πικράθηκε, διότι πραγματικά καταργήθηκε. Πικράθηκε, διότι ὄντως ἐμπαίχθηκε. Πικράθηκε, διότι σ' ἀλήθεια νεκρώθηκε. Πικράθηκε, διότι καθαιρέθηκε. Πικράθηκε, διότι ἀλυσοδέθηκε καί φυλακίστηκε. Ἐλαβε (ὁ Ἄδης) ἓνα σῶμα καί τοῦ συνέβη νά πέσει πάνω στόν Θεό. Ἐλαβε (ὁ Ἄδης) γῆ καί συνάντησε οὐρανόν. Ἐλαβε (ὁ Ἄδης) αὐτό πού ἔβλεπε καί ἐξέπεσε ἀπ' αὐτόν πού δέν ἔβλεπε. Ποῦ εἶναι, θάνατε, τό κεντρί σου; Ποῦ εἶναι, Ἄδην, ἡ ἐπαρσή σου; Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός καί σύ κατανικήθηκες. Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός καί γκερέμιστηκαν οἱ δαίμονες. Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός καί χαίρονται οἱ Ἄγγελοι. Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός καί κυβερνᾷ ἡ ζωή. Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός καί κανεὶς νεκρός πιά σέ μνήμα. Διότι μέ τό νά ἀνασπῆθαι ἀπό τοὺς νεκρούς ὁ Χριστός, ἐγινε ἡ πρώτη συγκομιδή τῶν καρπῶν τῆς Ἀνάστασις ἀνάμεσα στοὺς κεκοιμημένους. Σ' αὐτόν ἀνῆκει ἡ δόξα καί δύναμις στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες. Ἀμήν».

13. Βλ. Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Κατά μεθυσμένων καί εἰς τήν Ἀνάστασιν..., ὁ.π., PG 50, 439: «Πολύ γάρ μεῖζον ἁμαρτιῶν ἀπαλλαγῆναι, ἢ σῶμα ἰδεῖν ἀνίστάμενον».

14. Βλ. Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Κανόνας Ὁρθροῦ τοῦ Πάσχα, Γ' Ὁδῆ, Πεντηκοστάριον Χαρμόσυνον, ὁ.π., σ. 2: «Καθαρθώμεν τὰς αἰσθήσεις, καί ὀφόμεθα, τῶ ἀπροσίτῳ φωτί τῆς ἀναστάσεως, Χριστόν ἐξαστραπτόντα, καί Χαίρετε φάσκοντα, τρανῶς ἀκουσόμεθα, ἐπινίκιον ἄδοντες».

Η ΙΕΡΩΣΥΝΗ

Πρωτοπρ. Παναγιώτη Κώστα
Θεολόγου

Εἶναι γνωστή ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Τριαδικός Θεός ἐν τῇ ἀνεξιχνιάστῳ ἀγίᾳ βουλή Του δημιούργησε τόν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα Του καί τόν τοποθέτησε στόν «παράδεισο τῆς τρυφῆς» (Γέν. β', 15) σέ μιά δυναμική, ἐν ἐλευθερίᾳ, πορεία γιά τήν ἐπιτεύξη τοῦ καθ' ὁμοίωσιν. Μέσα στόν παράδεισο τῆς τρυφῆς οἱ πρωτόπλαστοι ζοῦσαν σέ μακαρία κοινωνία μέ τόν δημιουργό τους Θεό. Ἡ πορεία πρὸς τό καθ' ὁμοίωσιν διακόπηκε, ἐπειδή οἱ πρωτόπλαστοι ἐνέδωσαν στόν πειρασμό τοῦ διαβόλου καί παρέβηκαν τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Ἡ παράβαση καί πτώση σήμανε ἄμεσα τή διακοπή τῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό καί τήν ὑποδούλωσή Του στά δεσμά τῆς ἁμαρτίας.

Τήν ἀποκατάσταση τοῦ ἀνθρώπινου γένους στήν προτέρα μακαρία κατάσταση καί τή λύτρωσή του ἀπό τήν ἁμαρτία καί τίς συνέπειές της, πραγματοποίησε ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ μέ τήν ἐκ Πνεύ-

ματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου Σάρκωσή Του. Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, μέ τό σωτηριῶδες ἔργο Του, δηλαδή τή Σταύρωση καί τόν Θάνατό Του, τήν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασή Του καί τήν εἰς οὐρανούς Ἀνάληψή Του, ἔδωσε τή δυνατότητα στόν κάθε ἄνθρωπο ξεχωριστά, καί τότε καί σήμερα καί μέχρι τό τέλος τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, νά ἀγωνιστεῖ γιά τή σωτηρία του.

Ἡ Ἐκκλησία, πού ὀνομάζεται ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο Σῶμα Χριστοῦ (βλ. Ἐφ. α', 23), μέ μέλη αὐτοῦ τοῦ Σώματος κάθε βαπτισμένο στό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἄνθρωπο, εἶναι ὁ Θεανθρώπινος Ὄργανισμός-Κοινωνία ἐντός τῆς ὁποίας ὁ πιστός ἔχει τή δυνατότητα νά ἀγωνιστεῖ, γιά νά πετύχει τή σωτηρία του.

Ὁ πνευματικός ἀγώνας, ὅπως ὀνομάζεται, στόν ὁποῖο ἐπιδίδεται ὁ πιστός, ἔχει στόχο τήν κάθαρση τῆς ψυχῆς ἀπό τήν ἁμαρτία καί τά πάθη καί τόν φωτισμό του ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, πού θά τόν ὀδηγήσει στή θέωση-σωτηρία.

Ὁ ἀγώνας αὐτός εἶναι πολύ δύσκολος. Γιά νά πετύχει ὁ πιστός χρειάζεται βοήθεια καί καθοδήγησι. Τό ἔργο τῆς βοήθειας καί καθοδήγησις ἀνέθεσε ἡ Ἐκκλησία στους πνευματικούς πατέρες, τούς κληρικούς.

Οἱ κληρικοί -ἐπίσκοποι, ἱερεῖς, διάκονοι- πού ἔχουν τήν κλήσι ἀπό τόν Θεό καί τήν κλίσι γιά τό ἔργο αὐτό ὡς στοιχεῖο τῆς προσωπικότητάς τους, ἐπιλέγονται ἀπό τήν Ἐκκλησία, γιά νά γίνουν οἱ διάκονοι τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ διά τῆς ἱερουργίας τῶν Μυστηρίων, τῆς διδασκαλίας καί τῆς διαποίμανσις τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ.

Ἡ Ἱερωσύνη εἶναι ἀποκλειστικό ἰδίωμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος «προσαγορευθεῖς ὑπό τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς» (Ἐβρ. ε', 10), πρόσφερε θυσία γιά τόν λαό τοῦ Θεοῦ ὄχι ζῶα, ὅπως οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλά τόν ἑαυτό Του. Μέ τή θυσία Του ἔγινε ὁ Σωτήρας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Οἱ κληρικοί εἶναι διάδοχοι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος κάλεσε τούς Ἀποστόλους (βλ. Ματθ. δ', 18 - 19) καί τούς ἀνέθεσε τό ἔργο τοῦ εὐαγγελισμοῦ καί τῆς διαποίμανσις τῶν ἀνθρώπων (βλ. Ματθ. κβ', 18 - 20). Στή συνέχεια, μέ τήν κάθοδο καί τήν ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

(βλ. Πράξ. β', 1 - 4) οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβαν ἀπό τόν Χριστό τήν εἰδική Χάρι τῆς Ἱερωσύνης, γιά νά ἐπιτελέσουν τό ἔργο αὐτό. Μ' αὐτό τόν τρόπο, ὁ Κύριος καθιέρωσε τό Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης.

Στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, διαβάζουμε ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, μετά τήν εἰς τούς οὐρανούς Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου καί τήν ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, περιῆλθαν ὅλη τήν οἰκουμένη, κηρύττοντας τό εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας. Στίς κατά τόπους Ἐκκλησίες πού ἱδρυσαν, ἄφηναν διαδόχους καί συνεχιστές τοῦ ἔργου τους. Γιά παράδειγμα, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χειροτόνησε διάδοχό του στήν Κρήτη τόν Τίτο καί στήν Ἔφεσο τόν Τιμόθεο. Διά τῆς χειροτονίας οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων ἔλαβαν τήν εἰδική Χάρι τῆς Ἱερωσύνης μέ τήν ὁποία ἔγιναν ἱκανοί νά συνεχίσουν τό ἔργο τῶν Ἀποστόλων.

Μέ τή χειροτονία ὁ κληρικός λαμβάνει ὡς χάρι τήν Ἱερωσύνη τοῦ Χριστοῦ. Μέγα προνόμιο καί ὑψίστη τιμή! Πολλοί Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν γράψει γιά τήν ἀξία καί τό μέγεθος τῆς Ἱερωσύνης καί τοῦ ἱερατικοῦ ἔργου. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στους περίφημους, Περί Ἱερωσύνης, λόγους του γράφει: «Ἡ Ἱερωσύνη ἀσκεῖται μέν ἐπί τῆς γῆς,

ἀλλά ἀνήκει
στην τάξη
τῶν ἐπου-
ρανίων ταγ-
μάτων», «ὁ
ιερέας στέ-
κεται στό
θυσιαστήριον
καί κατεβάζει
στή γῆ ὄχι φω-
τιά, ἀλλά τό Ἅγιο

Πνεῦμα», «οἱ ἱερεῖς ἔ-
λαβαν τήν ἐξουσία νά ἀσκοῦνται
μέ οὐράνιες ὑποθέσεις, κάτι πού
δέν παραχωρήθηκε οὔτε στούς
ἀγγέλους οὔτε στούς ἀρχαγγέ-
λους» (Περί Ἱερωσύνης, Λόγος Γ').
Ὁ ἅγιος ἐθναπόστολος καί ἱερο-
μάρτυς Κοσμάς ὁ Αἰτωλός διδά-
σκει, ἐπίσης: «Νά προσέχετε, ἀ-
δελφοί μου, οἱ κοσμικοί νά μὴν
κατηγορήτε τούς παπάδες σας,
νά μὴν τούς παραμελῆτε, διότι
βάζετε φωτιά καί καίεσθε· διότι
οἱ παπᾶδες εἶναι ἀνώτεροι ἀπό
τούς ἀγγέλους. Ἐγώ ἀδελφοί
μου, ἡ γνώμη μου ἔτσι μέ λέγει νά
κάμω. Ἐάν ἀπαντῶ ἕναν παπᾶ
καί ἕναν βασιλέα, μέ φαίνεται
εὐλογον τόν παπᾶ νά βάλω νά
καθήσῃ ὑψηλότερα ἀπό τόν βα-
σιλέα· καί ἐάν ἀπαντήσω ἕναν
παπᾶ καί ἕναν ἄγγελον, πρῶτα
θά χαιρετήσω τόν παπᾶ καί ἔπει-
τα τόν ἄγγελον...» (Διδαχή Ε').

Ἡ Ἱερωσύνη εἶναι μέγα προ-
νόμιο. Ὡστόσο, μεγάλη καί φοβε-

ρή ἡ εὐθύνη τοῦ κληρικοῦ γιά τήν
ὀρθή χρήση καί διαχείριση τοῦ με-
γάλου αὐτοῦ προνομίου. Γι' αὐτό
καί ἡ Ἐκκλησία ἔθεσε ἐξαρχῆς
αὐστηρές προϋποθέσεις καί ὄ-
ρους, προκειμένου νά χειροτονί-
σει κάποιο κληρικό. Εἶναι χαρα-
κτηριστικά τά ὅσα ὁ Ἀπόστολος
Παῦλος γράφει στόν μαθητή του
Ἀπόστολο Τίτο, πού ἦδη τόν εἶχε
χειροτονήσει διάδοχό του στήν
Κρήτη, προκειμένου καί αὐτός νά
ἐπιλέξει καί νά καταστήσει βοη-
θούς του στό ἔργο τῆς Ἐκκλη-
σίας. «Τούτου χάριν κατέλιπόν σε
ἐν Κρήτη, ἵνα τὰ λείποντα ἐπι-
διορθώσῃ, καί καταστήσῃς κατὰ
πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι
διεταξάμην, εἴ τίς ἐστίν ἀνέγκλι-
τος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα
ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορία
ἀσωτίας ἢ ἀνυπότακτα. Δεῖ γάρ
τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλιτον εἶναι
ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη,
μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ
πλήκτιν, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ
φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα,
δίκαιον, ὄσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμε-
νον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ
λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾦ καί παρα-
καλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγι-
αινούσῃ καί τούς ἀντιλέγοντας
ἐλέγχει» (Τίτ. α', 5 - 9).

Μέ θεμέλιο τῆ διδασκαλία τοῦ
θεοπνεύστου Ἀποστόλου καί γε-
νικά τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἡ Ἐκκλη-
σία διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνό-

δων υἰοθέτησε πολλούς Κανόνες
μέ τούς ὁποίους ρυθμίζονται ὅλα
τά θέματα πού ἀφοροῦν στό Μυ-
στήριον τῆς Ἱερωσύνης. Οἱ Ἱεροί
Κανόνες ὀρίζουν μέ πᾶσα λεπτο-
μέρεια τά προσόντα τοῦ ὑποψη-
φίου κληρικοῦ, τὴν κατάλληλη ἡ-
λικία γιά τὴ χειροτονία καί τά κα-
θήκοντα τῶν κληρικῶν. Καθορί-
ζουν, ἐπίσης, καί τούς λόγους γιά
τούς ὁποίους κωλύεται κάποιος
ἀπὸ τοῦ νά χειροτονηθεῖ κληρι-
κός καθὼς καί τούς λόγους γιά
τούς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ
νά ἀκυρώνει καί αἶρει τὴν Ἱερω-
σύνη κάποιου κληρικοῦ πού θά
φανεῖ ἀνάξιος τῆς μεγάλης τιμῆς.

Μέ τό Μυστήριον τῆς Ἱερωσύ-
νης ὁ χειροτονούμενος λαμβάνει
τὴ Χάρι τῆς Ἱερωσύνης τοῦ Κυ-
ρίου. Ἡ Ἱερωσύνη τοῦ Κυρίου εἶ-
ναι μία καί ἀδιάσπαστη. Ἐντού-
τοις, στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, πο-
λύ νωρίς, ἀπὸ τὴν περίοδο τῶν
Ἀποστόλων, παρουσιάζονται
τρεις βαθμοὶ Ἱερωσύνης. Ὁ ἐπί-
σκοπος, ὁ πρεσβύτερος καί ὁ διά-
κονος. Ὡστόσο, καί οἱ τρεῖς βαθ-
μοὶ μέ τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος λαμβάνουν καί μετέ-
χουν στή μία Ἱερωσύνη τοῦ Κυ-
ρίου. Αὐτό πού διαφοροποιεῖ
τόν ἕνα βαθμὸ ἀπὸ τὸν ἄλλο εἶναι
οὐσιαστικά ἡ πρόοδος τῶν κλη-
ρικῶν στήν πνευματικὴ ζωὴ, δη-
λαδὴ ἐάν βρῶνται στό στάδιο
τῆς καθάρσεως ἀπὸ τὰ πάθη, τοῦ

φωτισμοῦ ἀπὸ τό Ἅγιο Πνεῦμα ἢ
τῆς θεώσεως-θεοκοινωνίας. Ἐπο-
μένως, ἔχουμε μία «σταδιακὴ» με-
τοχή στή μία Ἱερωσύνη, ἀνάλογα
μέ τὴν πνευματικὴ πρόοδο (γιά
περισσότερα βλ. Μητροπολίτου
Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου
Ἱεροθέου, Ὁρθόδοξη Ψυχοθερα-
πεία, τόμ. Α', ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς
Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου [Πελα-
γίας], σελ. 65 κ.έ.).

Ἔτσι, διάκονος χειροτονεῖται
αὐτός πού βρίσκεται στό στάδιο
τῆς καθάρσεως καί ὡς ἐκ τούτου
μόνο του μέλημα εἶναι νά διακο-
νεῖ τό ἔργο τῆς σωτηρίας ὡς βοη-
θός τοῦ ἐπισκόπου ἢ τοῦ πρε-
σβυτέρου.

Πρεσβύτερος χειροτονεῖται αὐ-
τός πού ἔχει περάσει ἀπὸ τὴν κά-
θαρση καί ἔφτασε στόν φωτισμὸ
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μπορεῖ,
κατὰ συνέπεια, νά ἐργάζεται καί
νά λειτουργεῖ τό Μυστήριον τῆς
Σωτηρίας μέ τὴν, ἐξ ὀνόματος τοῦ
ἐπισκόπου, τέλεση τῶν Μυστη-
ρίων, τῆ διδασκαλία τοῦ λόγου
τοῦ Θεοῦ καί τῆ διαποίμανση τῆς
ἐνορίας.

Ἐπίσκοπος χειροτονεῖται αὐτός
πού ἀνῆλθε ὅλες τίς βαθμίδες τῆς
πνευματικῆς ζωῆς καί ἔφτασε στή
θέωση-σωτηρία. Χειροτονεῖται, δη-
λαδὴ, αὐτός πού ἔφτασε στή θέ-
ωση, γιά νά ὀδηγήσει μέ βεβαιότη-
τα τὸν λαὸ στή θέωση. Ὁ ἐπί-
σκοπος, μέ τὴν τέλεση τῶν ἱερῶν

Μυστηρίων, τή διδασκαλία καί αυθεντική ἑρμηνεία τοῦ Εὐαγγελίου καί τήν ποιμαντική του μέριμνα, γίνεται ὁ ἀσφαλής καί ἀπλανής ὁδηγός τοῦ πιστοῦ στόν πνευματικό του ἀγῶνα γιά τήν ἐν Χριστῷ ζωῆ καί σωτηρία.

Ὁ Κύριος ἐπέλεξε ὡς μαθητές Του καί, στή συνέχεια διά τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, χειροτόνησε διαδόχους Του μόνο ἄνδρες. Παρ' ὅλο πού στόν κύκλο τῶν μαθητῶν Του ὑπῆρχαν πολλές καί ἅγιες γυναῖκες, ἐντούτοις δέν ἐπέλεξε καμιά ἀπ' αὐτές γιά νά τήν χειροτονήσει. Οὔτε ἀκόμα καί τήν ἴδια τήν Παναγία Μητέρα Του. Ἡ Ἐκκλησία ἀκολούθησε ἐξ ἀρχῆς πιστά αὐτή τήν τάξη. Μόνο ἄνδρες χειροτονεῖ κληρικούς. Ὅμως, σέ πολλές περιπτώσεις κατά τή διάρκεια τῆς ἱστορικῆς πορείας της, ἡ Ἐκκλησία ἐπέλεξε γυναῖκες καί τίς ἀνέδειξε «διακόνισσες». Οἱ διακόνισσες χειροτονούνταν ἀπό τόν ἐπίσκοπο καί εἶχαν τή δυνατότητα νά διακονοῦν καί νά βοηθοῦν τοὺς κληρικούς στό ποιμαντικό τους ἔργο, ὄχι ὅμως νά συμμετέχουν στήν τέλεση τῶν ἱερῶν ἀκο-

λουθιῶν. Σήμερα, ἐπίσημα, δέν ὑφίσταται ὁ θεσμός τῶν διακονισσῶν. Ἀνεπίσημα, ὑπάρχει καί λειτουργεῖ εὐδοκίμως. Διότι τί ἄλλο μποροῦν νά ὀνομαστοῦν παρά διακόνισσες οἱ δεκάδες εὐσεβεῖς καί φιλόθεες γυναῖκες, πού ὑπηρετοῦν ἀνιδιοτελῶς στό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας; Οἱ κατηχήτριες, οἱ φροντίστριες τῶν ναῶν, τά μέλη τῶν ἐνοριακῶν ἐπιτροπῶν καί πολλές ἄλλες σέ διάφορες θέσεις μποροῦν κάλλιστα νά χαρακτηριστοῦν ὡς σύγχρονες διακόνισσες.

Εἶναι, δυστυχῶς, ἀλήθεια καί ζοφερή πραγματικότητα τό γεγονός ὅτι στό ὑψηλό ἀξίωμα τοῦ κληρικοῦ δέν χειροτονοῦνται πάντα οἱ πιό ἄξιοι. Αὐτό γίνεται, ἐπειδή οἱ χειροτονίες γίνονται κάποιες φορές «ἀπό τῆς τῶν ἀνθρώπων σπουδῆς» (ἅγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος) καί ὄχι ἀπό τήν κλίση τοῦ Θεοῦ. Ἐντούτοις, ἄς μὴν ξεχνᾶ ποτέ κανεῖς τόν λόγο τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «Ὁ Θεός δέν χειροτονεῖ ὅλους, ἀλλά διά πάντων ἐνεργεῖ» (Περί Ἱερωσύνης, Λόγος Γ'). Γι' αὐτό καί οἱ πιστοί ποτέ δέν πρέπει νά περιπίπτουν στήν ἱεροκατηγορία, ἀλλά, ἀντιθέτως, πάντοτε νά προσεύχονται καί νά παρακαλοῦν τόν Θεό νά φωτίζει καί νά ἐνδυναμώνει ὅλους τοὺς κληρικούς στό ποιμαντικό τους ἔργο.

Ἡ γυναῖκα στήν Καινή Διαθήκη

Τεροδιακόνου
Πολυβίου Λαμπρινίδη
Θεολόγου

Στούς ἀρχαίους λαούς, στοὺς Πέρσες, στοὺς Ἑβραίους, ἀκόμη καί στοὺς Ἕλληνας ὑπῆρχε μία γενική ὑποτίμηση στό γυναικεῖο φύλο. Ἡ γυναῖκα ἦταν «χείρων ἀνδρός εἰς ἅπαντα». Βέβαια, ὑπῆρχαν καί οἱ ἀντίθετες ἀπόψεις, ὅπως γιά παράδειγμα τοῦ Πλάτωνος, πού συνηγοροῦσαν ὑπέρ τῆς πλήρους ἐξισώσεως τῆς γυναῖκας μέ τόν ἄνδρα. Παρά τή γενική ὑποτίμηση, ἐντούτοις ἡ ἀνδροκρατία ἄρχισε νά ὑποχωρεῖ βαθμιαία καί ἡ θέση τῆς γυναῖκας βελτιωνόταν ὅλο καί περισσότερο.

Ἡ Παλαιά Διαθήκη, ὅμως, διακηρύττει θεολογικά τήν ὄντολογική ἰσοτιμία τῶν δύο φύλων. Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη «ἄρσεν καί θῆλυ». Ὁ Θεός ἐπλασε τόν Ἀδάμ καί ἀπό τήν πλευρά του ἐπλασε τήν Εὐά. Ἡ πράξη αὐτή εἶναι πράξη πού δείχνει τήν ἰσοτιμία τῶν δύο φύλων, ἀφοῦ δέν ἐπλασε τήν Εὐά ἀπό τό πόδι τοῦ Ἀδάμ, ὡς ἔνδειξη ὅτι εἶναι ὑποπόδιό του, οὔτε τήν ἐπλασε ἀπό τήν κεφαλή του, ὡς ἔνδειξη ἀνωτερότητας. Ἀξιοσημείωτο, ἐπίσης, εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ ἑβραῖα γυναῖκα ἦταν πιό σεβαστή σέ σχέση μέ ἄλλους λαούς. Στήν οἰκογενειακή καί κοινωνική ζωή εἶχε ἐνεργό ρόλο. Μάλιστα, αὐτό φαίνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁλόκληρα βιβλία στήν Παλαιά Διαθήκη εἶναι ἀφιερωμένα σέ ἐξέχουσες γυναικεῖες προσωπικότητες, ὅπως εἶναι, γιά πα-

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 289

ράδειγμα, ἡ Σάρρα, ἡ Ρεβέκκα, ἡ Ραχίλ, ἡ Δεββώρα, ἡ Ἰουδίθ, ἡ Ἐσθήρ, ἡ Ρούθ κ.ἄ. Πολλές ἀπό τίς γυναῖκες αὐτές ἀνέπτυξαν οὐσιαστικό ρόλο, ἰσότιμο μέ τούς ἄνδρες, ἀφοῦ ἦταν φορεῖς τῆς ἀληθείας καί ὄργανα τοῦ Θεοῦ.

Στήν Καινή Διαθήκη δίνεται στή γυναῖκα μία νέα διάσταση. Ἡ ἀπόλυτη ποιμαντική πράξη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ Ἐνανθρώπησή Του. Μέ αὐτόν τόν τρόπο, ἔδωσε στόν κάθε ἄνθρωπο τή δυνατότητα τῆς θεώσεως. Σπουδαῖο καί μοναδικό ρόλο στό σωτηριολογικό αὐτό ἔργο τοῦ Θεοῦ ἔπαιξε μία γυναῖκα. Μία γυναῖκα μοναδική στό εἶδος τῆς καί ξεχωριστή στόν βίο τῆς. Αὐτή ἡ γυναῖκα εἶναι ἡ Μαριάμ, ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος. Διά τῆς Θεοτόκου ὁ Θεός προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση, γιά νά μᾶς σώσει. Ἡ Παναγία γίνεται ὁ σύνδεσμος μεταξύ τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου καί γι' αὐτό κατέχει τά δευτερεῖα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Πραγματικά, στήν ἐποχή τῆς πτώσεως ἴσχυε τό «ἐκ γυναικός ἐρρῶν τά φαῦλα», στήν ἐποχή δέ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἰσχύει τό «ἐκ γυναικός ἐρρῶν τά κρείττω». Μέσῳ μίας νεαρῆς γυναίκας σώζεται ὁ κόσμος καί ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἡ Παναγία ἀξιώθηκε νά γίνει μπετέρα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος

Χριστοῦ. Στήν Καινή Διαθήκη ἡ γυναῖκα καταξιώνεται κυρίως διά τῆς Παναγίας. Ἡ γυναικεία φύση προσφέρει ὅ,τι καλύτερο εἶχε στό ἔργο τῆς σωτηρίας. Γι' αὐτό ἀξίως ἡ Παναγία ὀνομάστηκε νέα Εὐα. Ἡ Θεοτόκος, τό «φωτεινόν μετέωρον τῆς ἀρετῆς», ἐνώνει τά οὐράνια μέ τά ἐπίγεια, ἐνοποιεῖ τόν κόσμο ὅλο, γιατί μέ τήν προσωπική τῆς ἀρετή καί ἀγιότητα συνήργησε στό ἔργο τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων καί ὑπερέβη σέ ἀρετή ἀκόμη καί τούς ἀγγέλους: «τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ, καί ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ». Μέ τήν προσφορά, λοιπόν, τοῦ ἑαυτοῦ τῆς στόν Θεό καί στό θέλημα Του, ἡ Παναγία ἀνυψώνει τή θέση τῆς γυναίκας στήν Καινή Διαθήκη.

Ἐκτός ἀπ' αὐτήν, καί ὁ ἴδιος ὁ Χριστός προβάλλει τήν ἀξία τῆς γυναίκας. Εἶχε στήν ἀκολουθία Του γυναῖκες. Οἱ γυναῖκες αὐτές

διακονοῦσαν τόν Κύριο καί τούς Ἀποστόλους μέ τά ὑπάρχοντά τους καί τίς ὑπηρεσίες τους. Χαρακτηριστικά, ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς στό Εὐαγγέλιό του ἀναφέρει ὅτι τόν Κύριο ἀκολουθοῦσαν οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι «καί γυναῖκες τινές αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπό νόσων καί μαστίγων καί πνευμάτων πονηρῶν καί ἀσθενειῶν» (Λουκ. ν', 2). Οἱ γυναῖκες αὐτές ἔμειναν ἀφοσιωμένες στόν Διδάσκαλό τους μέχρι καί τήν πορεία του στόν Γολγοθά. Πρῶτες οἱ μυροφόρες γυναῖκες εἶναι ἐκεῖνες πού εἶδαν τόν Κύριο ἀναστημένο. Τρεῖς μέρες μετά τήν ταφή τοῦ Χριστοῦ, ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή, ἡ Μαρία ἡ μπετέρα τοῦ Ἰακώβου καί ἡ Σαλώμη ἀγόρασαν ἀρώματα καί πῆγαν, γιά νά ἀλείψουν τό νεκρό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Αὐτή τους ἡ πράξη δείχνει τήν ἀφοσίωση πού εἶχαν στόν Διδάσκαλό τους.

Ἀξιοσημείωτο εἶναι τό γεγονός ὅτι ὁ Χριστός δέν ἔμεινε προσκολλημένος στό γράμμα τοῦ Νόμου καί μέ τή στάση Του προστάτεψε γυναῖκες πού τίς θεωροῦσαν ἁμαρτωλές καί ὁ κόσμος ἀπέφευγε κάθε ἐπαφή μαζί τους. Χαρακτηριστικό περιστατικό εἶναι ἐκεῖνο πού ὁ Ἰησοῦς συχωρεῖ τή μοιχαλίδα καί τήν γλυτώνει ἀπό τόν λιθοβολισμό (βλ.

Ἰωάν. ν', 1 - 11). Ἄλλο παρόμοιο περιστατικό εἶναι αὐτό πού ὁ Χριστός, καταργώντας τίς συνήθειες καί τίς ἐχθρες τῆς ἐποχῆς, συναντᾷ τή Σαμαρείτιδα στό φρέαρ τοῦ Ἰακώβ. Ἀκόμη καί ἡ ἴδια ἡ Σαμαρείτιδα ἀπορεῖ πού ἕνας Ἰουδαῖος συνομιλεῖ μαζί της καί τῆς ζητεῖ νερό (βλ. Ἰωάν. δ', 5 - 42). Γενικά, μέσα ἀπό τό κήρυγμα καί τή διδασκαλία Του φανερώνεται ὅχι μόνο ὁ σεβασμός πρὸς τή γυναῖκα, ἀλλά καί ἡ ἰσοτιμία τῶν δύο φύλων.

Ἐρχόμενοι τώρα στόν Ἀπόστολο Παῦλο, θά διαπιστώσουμε ὅτι δέν δίσταζε νά ἔχει γυναῖκες συνεργάτιδες. Στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναφέρεται ὡς συνεργάτης τοῦ Ἀπ. Παύλου μία γυναῖκα «ὀνόματι Λυδία, πορφυροπωλῆς πόλεως Θεατείρων...» (Πράξ. ἰστ', 14). Ἐκτός ἀπό τή Λυδία, πού ἦταν ἡ πρώτη Χριστιανή σέ εὐρωπαϊκό ἔδαφος, εἶχε καί ἄλλες συνεργάτιδες, ὅπως ἡ Πρίσκιλλα, τῆς ὁποίας ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶχε στείλει χαιρετίσματα μέ τή Β' Πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολή (βλ. κεφ. δ', στίχ. 19). Γυναῖκες, ἐπίσης, οἱ ὁποῖες βοηθοῦσαν τόν Ἀπόστολο Παῦλο στό ἔργο του καί στή διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἡ Λάμαρις ἐν Ἀθήναις (βλ. Πράξ. ιζ', 34) κ.ἄ. Ἄλλη σημαντική συνερ-

γάτιδα ἦταν ἡ Φοίβη, τῆς ὁποίας ἐμπιστεύτηκε τὴ μεταφορὰ τῆς Πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς. Μάλιστα, στὴν Πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴ ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν συστήνει στοὺς Ρωμαίους τὴν ἀδελφὴ Φοίβη ὡς «διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς» καὶ ὅτι εἶχε βοηθήσει πολλούς, ἀκόμα καὶ τὸν ἴδιο τὸν Ἀπόστολο (Ρωμ. ιστ', 1 - 2). Ὅλες αὐτές οἱ ἀναφορές στὶς γυναῖκες πού βοηθοῦσαν τὸν Ἀπόστολο, δείχνουν ὅτι ὁ ἴδιος εἶχε ἐμπιστοσύνη στό γυναικεῖο φύλο καὶ ὅτι τὶς θεωροῦσε ἄξιες γιὰ τὴ διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Στὴν Πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολὴ φαίνεται ὀλοκάθαρα ἡ ἰσοτιμία τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ τονίζεται ὅτι δὲν ὑπάρχουν πλέον διακρίσεις ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, διότι ὅλοι εἴμαστε ἐν Χριστῷ ἕνας ἄνθρωπος. «Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληνας, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἶς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ', 28). Ὁ Ἀπόστολος μὲ τὰ λόγια αὐτὰ παρουσιάζεται ὡς ὑπερασπιστὴς τοῦ γυναικεῖου φύλου.

Ἄξιο προσοχῆς εἶναι ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν Πρὸς Ἐφεσί-

ους Ἐπιστολὴ. Ὁ Ἀπόστολος μὲ πολὺ εὐστοχο τρόπο παρομοιάζει τὴ σχέση ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μὲ τὴ σχέση Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας. Ἡ γυναίκα πρέπει νὰ ὑποτάσσεται καὶ νὰ σέβεται τὸν ἄνδρα, ὅπως ἡ Ἐκκλησία σέβεται καὶ ὑποτάσσεται στὸν Χριστό. Ἀλλὰ, παράλληλα, καὶ ὁ ἄνδρας πρέπει νὰ ἀγαπᾷ τὴ γυναίκα του, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ἀγάπησε τὴν Ἐκκλησία καὶ πρόσφερε τὴ ζωὴ Του γιὰ χάριτις (βλ. Ἐφεσ. ε', 24 - 25).

Ἐν κατακλείδι, στὴν ἐποχὴ τῆς ἐπίγειας δράσης τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ στὴν ἐποχὴ τῶν Ἀποστόλων, ὑπάρχει σεβασμὸς καὶ ἐκτίμηση πρὸς τὸ γυναικεῖο φύλο. Ὁ Χριστὸς ἐλευθερώνει ὀριστικά καὶ ὀλοκληρωτικά τὴ γυναίκα ἀπὸ τὶς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ ὁποῖες ἤθελαν τὴ γυναίκα ὑποτιμημένη. Συνομιλεῖ μὲ αἰρετικές ἢ ἁμαρτωλές γυναῖκες, θεραπεύει γυναῖκες καὶ μάλιστα, σὲ κάποιες τῶν περιπτώσεων, ἡμέρα Σάββατο. Γιὰ ὅλα αὐτὰ ὁ Χριστὸς κατακρίνεται ἀπὸ τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους. Στὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἡ γυναίκα ἀπὸ τὴν ἀφάνεια ἔρχεται στὴν ἐπιφάνεια, ἀπὸ τὴν ὑποτίμηση στὴν ἐκτίμηση.

«Χαῖρε, κλῖμαξ ἐπουράνιε,
δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός·
χαῖρε, γέφυρα μετάγουσα
τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν»

Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ
Θεολόγου

Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα τὸ λαοφιλέστερο ὑμνολογικὸ κείμενο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δικαιολογημένα, λοιπὸν, κάθε χρόνο αὐτὴν τὴν περίοδο τὸ θέμα τῶν ἄρθρων μας ἀντλεῖται ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἀνεξάντλητο ὑμνολογικὸ θησαυρό. Τὰ τελευταῖα δύο χρόνια εἶχαμε ἀναφερθεῖ στοὺς τέσσερις πρώτους Οἴκους τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου, πού ἀναφέρονται στὸ ἱστορικὸ γεγονός τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Σ' αὐτοὺς τοὺς τέσσερις Οἴκους ἐξιστοροῦνται μὲ ἀπαράμιλλο ποιητικὸ τρόπο τὰ διαδραματισθέντα κατὰ τὸν Εὐαγγελισμὸ τῆς Θεοτόκου στὴ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας: ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ στὴν Παρθένο Μαρία καὶ ἡ ἀναγγελία σ' αὐτὴν τῆς χαρμόσυνης εἰδησης τῆς ἐξ αὐτῆς Σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἡ ἔκπληξη καὶ ἀπορία τῆς Ἀειπαρθένου, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν εἶχε ὀποιαδήποτε σαρκικὴ σχέση μὲ ἄνδρα, ἀλλὰ ἦταν ἀπολύτως ἀγνή καὶ καθαρὴ, ἡ ἀπάντηση τοῦ Ἀρχαγγέλου ὅτι αὐτὸ θὰ γίνῃ μὲ τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ὑψίστου καὶ ἡ ταπεινὴ ὑπακοὴ τῆς Θεοτόκου στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πού ἐπιτρέπει τὴν πραγματοποίηση τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τὴν ἀνάλυση αὐτῶν τῶν τεσσάρων Οἴκων δὲν μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναφερθοῦμε στοὺς θαυμάσιους Χαιρετισμοὺς τοῦ

Γ' Οίκου, στους οποίους θ' αναφερόμαστε σ' αυτό μας τὸ ἄρθρο. Στὸν Γ' Οἶκο παρουσιάζεται ἡ Παναγία μας νὰ ἐπιμένει νὰ γνωρίσει τὴν ἄγνωστη γνώση, τὸ ἄγνωστο καὶ ἀποκεκρυμμένο Μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. «Γνωσιν ἄγνωστον γνῶναι, ἡ Παρθένος ζητοῦσα, ἐβόησε πρὸς τὸν λειτουργοῦντα ἐκ λαγόνων ἀγῶν, Υἱὸν πῶς ἐστι τεχθῆναι δυνατὸν; λέξον μοι». Τότε ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ παρουσιάζεται νὰ τῆς ἀπαντᾷ μὲ φόβον καὶ συστολὴν μὲ τοὺς ὡραιότατους Χαιρετισμοὺς τοῦ Γ' Οἴκου, μερικὸν ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ σχολιάσουμε στὴ συνέχεια.

«Χαῖρε, τῶν θαυμάτων Χριστοῦ τὸ προοίμιον· χαῖρε, τῶν δογμάτων αὐτοῦ τὸ κεφάλαιον».

Χαῖρε, σὺ ποὺ εἶσαι τὸ προοίμιον τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ. Χαῖρε, σὺ ποὺ εἶσαι τὸ κεφάλαιον, ἡ ἀνακεφαλαίωση καὶ ἡ συμπερίληψη τῶν δογμάτων τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ζωὴ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦταν ἓνα συνεχές θαῦμα τῆς παρουσίας τοῦ Παναγίου Θεοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κύριος καθ' ὅλην τὴν δημόσιάν Του δράσῃ «δι-

ἤλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου» (Πράξ. ι', 38). Παντοῦ, ὅπου πέρασε, εὐεργετοῦσε καὶ θεράπευε ὅλους ὅσους καταδυνάστευε ὁ διάβολος. Τὸ ἀποκορύφωμα ὅλων τῶν θαυμάτων τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του ἦταν ἡ ἐκ νεκρῶν τριήμερη Ἀνάστασή Του, διὰ τῆς ὁποίας θεράπευσε τὶς συνέπειες τῆς πτώσεως τῶν Πρωτοπλάστων, νικώντας τὴν φθορὰ, τὴν ἁμαρτία καὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ συντρίβοντας κυριολεκτικὰ τὴν ἐξουσία καὶ τὴν δύναμιν τοῦ διαβόλου. Γιὰ νὰ γίνει, ὅμως, τὸ μέγα θαῦμα τῆς ἐκ νεκρῶν τριήμερου Ἀναστάσεώς Του, ἔπρεπε νὰ προηγηθῆι τὸ μέγα θαῦμα τῆς Ἐνανθρωπήσεώς Του. Καὶ γιὰ νὰ γίνει αὐτὸ τὸ θαῦμα, ἔπρεπε πρῶτα νὰ βρεθῆι τὸ πρόσωπο ἐκεῖνο, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ θαῦμα, κυοφορώντας στὰ σπλάχνα τοῦ τὸν προαιώνιον Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ. Τὸ πρόσωπο δὲ αὐτὸ δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκον. Ἡ Παναγία εἶναι, κατὰ ταῦτα, τὸ «προοίμιον» τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελεῖ, ὅμως, καὶ ἡ ἴδια ἓνα ἀσύλληπτο θαῦμα. Εἶναι ἡ μόνη γυ-

ναῖκα ποὺ συνέλαβε καὶ γέννησε παιδί χωρὶς ὅποιαδήποτε συμμετοχὴ ἀνδρὸς στὴ σύλληψη, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Ὑψίστου καὶ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι ἡ μόνη γυναῖκα ποὺ συνέλαβε καὶ γέννησε παιδί, παραμένοντας παρθένος πρὸ τοῦ τόκου, κατὰ τὸν τόκον καὶ μετὰ τὸν τόκον. Καὶ τὸ σημαντικότερον ὅλων: ἀξιώθηκε νὰ γίνει μὲ τὸν πλέον αἰσθητὸ τρόπο κατοικητήριο τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὁ ἄπειρος καὶ πανταχοῦ παρὼν Θεός, ὁ «ἀχώρητος παντί», χώρεσε στὴ μήτρα τῆς Παρθένου Μαρίας καὶ κυοφορήθηκε στὰ σπλάχνα της γιὰ ἑννέα ὀλόκληρους μῆνες.

Ἡ Κυρία Θεοτόκος, ὅμως, δὲν εἶναι μόνον προοίμιον τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ «κεφάλαιον» τῶν δογμάτων Του, ἡ ἀνακεφαλαίωση δηλαδὴ καὶ ἡ συμπερίληψη τῶν δογμάτων Του. Νὰ ὑπενθυμίσουμε ἐν προκειμένῳ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀπολυτικίου τῆς Ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου: «Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον, καὶ τοῦ ἀπ' αἰῶνος Μυστηρίου ἡ φανέρωσις». Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Ὑπεραγίας

Θεοτόκου εἶναι ἡ ἀπαρχὴ καὶ ἡ ἀνακεφαλαίωση τοῦ ἔργου τῆς ἐνσάρκου Θείας Οἰκονομίας γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, εἶναι ἡ φανέρωση τοῦ Μυστηρίου «τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰῶνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν» (Κολ. α', 26), δηλαδὴ τοῦ μεγάλου Μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Καὶ πράγματι, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου πραγματοποιεῖται στὰ σπλάχνα τῆς Παρθένου ἡ ἔνωση τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως στὸ πρόσωπον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν δογματικὴν βάση τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου γένους. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ τὴν Παρθένο Μαρία, εἶναι τέλειος Θεός, ἀλλὰ καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Εἶναι τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ποὺ εἶναι ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ ἀληθινὸς ἄνθρωπος ὁμοούσιος μὲ ὅλους ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους πλὴν τῆς ἁμαρτίας. Τὴν ἴδια στιγμὴν εἶναι ὁ νέος Ἀδάμ, ποὺ μὲ τὸν ὑπέρλογον τρόπο τῆς συλλήψεώς Του δὲν συμμετεῖχε

στις συνέπειες του προπατορικού αμαρτήματος και της πτώσεως των Πρωτοπλάστων, αλλά ήλθε να θεραπεύσει αυτές τις συνέπειες. Καταδέχεται μὲν ἐκουσίως νὰ προσλάβει τὰ λεγόμενα «ἀδιάβλητα πάθη» (πείνα, δίψα, πόνο, κούραση κ.λπ.), ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποστῆ τὸν ἐπονείδιστο σταυρικὸ θάνατο, εἶναι, ὅμως, ὁ μόνος ἀπόλυτα ἀναμάρτητος ποὺ ἔζησε ἐπὶ τῆς γῆς, γι' αὐτὸ καὶ ὁ μόνος ποὺ μποροῦσε νὰ θεραπεύσει τὴν ἀνθρωπίνην φύση ἀπὸ τὶς συνέπειες τῆς πτώσεως.

«Χαῖρε, κλίμαξ ἐπουράνιε, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός· χαῖρε, γέφυρα μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν».

Χαῖρε, σὺ ποὺ εἶσαι ἡ ἐπουράνια κλίμακα (σκάλα), διὰ τῆς ὁποίας κατέβηκε ὁ Θεὸς στὴ γῆ. Χαῖρε, σὺ ποὺ ἔγινες ἡ γέφυρα, ποὺ ὀδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανόν.

Ἡ εἰκόνα τῆς κλίμακας εἶναι παρμένη ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ 28ο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως, ὅπου περιγράφεται τὸ γνωστὸ ὄραμα τοῦ Πατριάρχου Ἰακώβ, ποὺ εἶδε καθ' ὁδὸν πρὸς τὴ Χαρρὰν τῆς Μεσοπο-

ταμίας. Ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ στέλλεται ἀπὸ τὸν πατέρα του Ἰσαὰκ στὴ Μεσοποταμία, γιὰ νὰ πάρει γυναῖκα ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῆς μητέρας του τῆς Ρεβέκκας. Σὲ κάποιον τόπο, στὴ Βαιθίλ, τὸν πρόλαβε ἡ νύκτα καὶ κοιμήθηκε στὸ ὑπαιθρο, ξαπλωμένος στὸ χῶμα καὶ μὲ προσκέφαλό του μιὰ πέτρα. Εὐρισκόμενος σ' αὐτὴ τὴν ἔσχατη ἀδυναμία καὶ πτωχεία, ἀξιώνεται νὰ δεῖ ἕνα θεῖο ὄραμα. Εἶδε, λοιπὸν, στὸν ὕπνο του μιὰ πανύψηλη κλίμακα, ποὺ ἦταν στηριγμένη στὸ ἔδαφος, ἡ κορυφὴ τῆς, ὅμως, ἔφθανε στὸν οὐρανόν. Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν σ' αὐτήν, ἐνῶ στὸ ἐπάνω μέρος τῆς ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ Ὅποιος ἀπευθύνθηκε στὸν Ἰακώβ μὲ λόγια προφητικά. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ τῆς κλίμακας, ποὺ ἐνώνει τὴ γῆ μὲ τὸν οὐρανόν, ἀποτελεῖ, κατὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μιὰ ἀπὸ τὶς σημαντικότερες προτυπώσεις τῆς Παναγίας στὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Μὲ τὴν παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πτώση τῶν Πρωτοπλάστων διακόπηκε ἡ κοινωνία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ποὺ ἦταν δεδομένη στὸν Παρά-

δεισο τῆς τρυφῆς, καὶ δημιουργήθηκε ἕνα ἀγεφύρωτο χάσμα ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸ τὸ χάσμα κανένας δὲν μποροῦσε νὰ γεφυρώσει, ὅσοι ἅγιοι καὶ δίκαιοι ἀνθρώποι κι ἂν ἔζησαν στὰ χρόνια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ὅσο κι ἂν καλοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους σὲ μετάνοια καὶ ἐπιστροφή στὸν Θεό. Μόνον ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μποροῦσε νὰ γεφυρώσει αὐτὸ τὸ χάσμα. Κι αὐτὸ ἔγινε «ὅτε ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. δ', 4), ὅταν ἤλθε δηλαδὴ ἡ κατάλληλη στιγμή, μὲ τὴ Σάρκωση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς Παρθένου Μαρίας. Ἔτσι λοιπὸν, ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ἔγινε ἡ «ἐπουράνιος κλίμαξ, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός». Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ἔγινε τὸ μέσο ὥστε νὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ διασαλευθεῖσα κοινωνία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Ἡ Παναγία δὲν εἶναι μόνον ἡ «ἐπουράνιος κλίμαξ, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός»,

ἀλλὰ καὶ ἡ «γέφυρα, ἡ μεταγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν». Δι' αὐτῆς κατέστη δυνατόν νὰ κατεβῆ ὁ Θεὸς στὴ γῆ μὲ τὴν Ἐνανθρώπησή Του. Δι' αὐτῆς, ὅμως, ἀξιῶνεται καὶ ὅσοι τὴν εὐλαβοῦνται καὶ πιστεύουν στὸν ἕξ αὐτῆς σαρκωθέντα Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ ν' ἀνεβοῦν ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανόν, ἀπὸ τὰ ἐπίγεια στὰ ἐπουράνια. Αὐτὸ ποὺ πρὸ Χριστοῦ ἦταν παντελῶς ἀδύνατο, καθίσταται πλέον δυνατόν χάρις στὴν Παναγία μας, ποὺ κατέστη γιὰ μᾶς ἡ πνευματικὴ καὶ νοπητὴ γέφυρα ποὺ μᾶς ὀδηγεῖ πρὸς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὸν Πανάγαθο Θεό. Αὐτὸς δὲ εἶναι καὶ ὁ λόγος ποὺ ἡ Παναγία γιὰ μᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανούς δὲν εἶναι μόνον ἡ Ἄειπαρθενος Μητέρα τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀλλὰ καὶ ἡ Παναγία Μη-

τέρα ὅλου τοῦ κόσμου, ὅλων τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὴν ὁποία ἀπευθυνόμαστε συνεχῶς καὶ ζητοῦμε τὶς πρεσβεῖες καὶ τὴ μεσιτεία τῆς σωτηρίας καὶ γιὰ τὴ σωτηρία ὅλου τοῦ κόσμου.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ¹

Ἐπιμέλεια: Μιχάλη Νικολάου
Θεολόγου

Καθετί πού εἶναι ἀρχαῖο εἶναι σεβαστό. Ἡ νηστεία εἶναι παλαιότερη καί ἀπό τόν Νόμο. Εἶναι συνομιλικός μέ τήν ἀνθρωπότητα. Ἡ νηστεία νομοθετήθηκε στόν παράδεισο. Εἶναι ἡ πρώτη ἐντολή πού ἔλαβε ὁ Ἀδάμ: «ἀπό τό δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ δέν θά φάγετε». Τό «δέν θά φάγετε» εἶναι νομοθεσία νηστείας καί ἐγκρατείας. Ἐάν ἡ Εὐά εἶχε νηστεύσει ἀπό τόν καρπό τοῦ δένδρου, τώρα δέν θά εἶχαμε ἀνάγκη ἀπό τή νηστεία αὐτή. «Διότι ἀνάγκη ἰατροῦ δέν ἔχουν οἱ ὑγιεῖς, ἀλλά οἱ ἄρρωστοι». Ἐπειδή δέν ἐνηστεύσαμε, ξεπέσαμε ἀπό τόν παράδεισο. Ἄς νηστεύσουμε, λοιπόν, γιά νά ἐπανέλθουμε σ' αὐτόν. Ὁ Λάζαρος μέ τή νηστεία μπῆκε στόν παράδεισο. Νά μὴν μμηθεῖς τήν παρακοή τῆς Εὐά, μὴν παραδεχθεῖς τό φίδι πάλι ὡς σύμβουλο, πού προτείνει τή βρώση, φρον-

τίζοντας γιά τό σῶμα. Ἡ νηστεία εἶναι παλαιό δῶρο. Δέν παλαιώνει καί δέν γηράσκει, ἀλλά πάντοτε ἀνανεώνεται καί ἀνθίζει, γιά νά ἀποφέρει ὠρμούς καρπούς.

Ὅλοι οἱ Ἅγιοι τήν διαφύλαξαν (τή νηστεία), σάν νά κληρονόμησαν κάποια πατρική κληρονομιά. Καί ὁ Μωϋσῆς κατόπιν νηστείας πλησίασε τό ὄρος. Ἐάν δέν εἶχε ὀπλισθεῖ μέ τό ὄπλο τῆς νηστείας δέν θά τολμοῦσε νά πλησιάσει τήν κορυφή, οὔτε θά εἶχε τό θάρρος νά εἰσέλθει στόν γνόφο. Κατόπιν νηστείας δέχθηκε τόν Νόμο. Ἡ νηστεία ἔγινε πρόξενος νομοθεσίας. Ἐνῶ σέ μία φευγαλέα στιγμή ὁ λαός μέ τή λαυμαργία του, ὁ λαός ὁ ὁποῖος εἶχε γνωρίσει τόν Θεό μέ τά πιό μεγάλα θαύματα, κυλίστηκε στήν εἰδωλολατρική τρέλα τῶν Αἰγυπτίων. Ἡ νηστεία, λοιπόν, ὀδηγεῖ στόν Θεό, ἐνῶ ἡ τρυφή προδίδει τή σωτηρία. Τί

βεβίλωσε τόν Ἡσαῦ καί τόν ἔκαμε δοῦλο τοῦ ἀδελφοῦ του; Δέν ἦταν ἓνα ἀπλό φαγητό ἐξαιτίας τοῦ ὁποῖου πώλησε τά πρωτοτόκια; Καί τόν Σαμουήλ τόν χάρισε στή μητέρα του ἡ προσευχή μέ τή νηστεία. Ἡ νηστεία γεννᾷ προφῆτες, δυναμώνει δυνατούς· ἡ νηστεία κάνει σοφούς νομοθέτες, εἶναι φυλακτήριο τῆς ψυχῆς, στό σῶμα ἀσφαλῆς σύνοικος, ὄπλο στούς ἀνδρείους, γυμναστήριο στούς ἀθλητές. Αὐτή ἀποκρούει τούς πειρασμούς· αὐτή προετοιμάζει πρὸς τήν εὐσέβεια. Εἶναι σύνοικος τῆς νηφαλιότητας καί δημιουργός τῆς σωφροσύνης. Αὐτή ἔκανε τόν Ἥλία θεατή τοῦ

μεγάλου θεάματος. Ἀπό στόμα πού νήστευε βγήκε φωνή καί σταμάτησε ἐπὶ τρία χρόνια καί ἔξι μῆνες τόν οὐρανὸ νά βρέχει ἐξαιτίας τοῦ παράνομου λαοῦ. Καί γενικά ἡ νηστεία χειραγωγεῖ ὅλους τοὺς Ἅγίους στήν κατά Θεόν πολιτεία. Ἡ νηστεία «ἔσβη-

σε τή δύναμη τῆς φωτιᾶς» (στήν περίπτωση τῶν Τριῶν Παίδων): «ἔφραξε τά στόματα τῶν λιονταριῶν» (στήν περίπτωση τοῦ Δανιὴλ).

Ἡ νηστεία ἀναπέμπει τήν προσευχή στόν οὐρανό. Ἡ νηστεία εἶναι ἡ προκοπή τῶν οἴκων, μητέρα τῆς ὑγείας, παιδαγωγός τῆς νεότητος, στολίδι τῶν γερόντων, καλή συνοδοιπόρος στούς πεζοπόρους, ἀσφαλῆς ὁ μ ο σ κ η ν ο ς στούς συνοίκους. Ἡ νηστεία εἶναι ἡ εὐπρέπεια τῆς πόλεως, ἡ σταθερότητα τῆς ἀγορᾶς, ἡ σωτηρία τῶν ὑπαρχόντων, ἡ εἰρήνη τῶν οἰκιῶν. Ὁ ἄνδρας δέν ὑποψιάζεται κίνδυνο, ὅταν βλέπει

τή γυναίκα του νά ζεῖ μέ τή νηστεία. Ἡ γυναίκα δέν λιώνει ἀπό τή ζηλοτυπία, ὅταν βλέπει τόν ἄνδρα νά νηστεύει. Ποιός ζημιώσε τό σπίτι του μέ τή νηστεία; Μέ τή νηστεία δέν θά λείπει τίποτα ἀπό τά ὑπάρχοντα στά σπίτια.

1. Ἀποσπάσματα ἀπό τόν Περί Νηστείας, Α' Λόγο, τοῦ Μ. Βασιλείου (Βασιλείου Καισαρείας τοῦ Μεγάλου, Ἄπαντα τά Ἔργα. Ὁμιλίες καί Λόγοι, ΕΠΕ 6, σελ. 22 - 53).

Ὁ κορεσμός εἶναι ἡ ἀρχή τῶν πτώσεων. Διότι συγχρόνως μέ τήν τρυφή καί τή μέθη καί τά διάφορα καί ποικίλα καρυκεύματα, εἰσβάλλει καί κάθε εἶδος κτηνώδους ἀκολασίας. Οἱ ἄνθρωποι γίνονται «ἵπποι θηλυμανεῖς» ἐξαιτίας τοῦ οἴστρου τῆς τρυφῆς πού γεννᾶται στήν ψυχή. Οἱ διαστροφές τῆς φύσεως προέρχονται ἀπό τούς μέθυσους, πού ἐπιζητοῦν τή μέν γυναίκα στόν ἄνδρα, τόν δέ ἄνδρα στή γυναίκα. Ἡ νηστεία, ὅμως, γνωρίζει τό μέτρο καί στά ἔργα τοῦ γάμου, καί τιμωρώντας τήν ἀμετρία τῶν ἐπιτρεπομένων ἀπό τόν Νόμο, ἐπιφέρει σύμφωνη ἀνάπαυλα, γιά νά ἀφιερωθοῦν στήν προσευχή.

Ἡ νηστεία δέν περιορίζεται μόνο στήν ἀποχή ἀπό τά φαγητά. Ἀληθινή νηστεία εἶναι ἡ ἀποξένωση ἀπό τά κακά. «*Νά λύσεις τά δεσμά τῆς ἀδικίας*». Νά συγχωρέσεις τόν πλυσίον γιά τή λύπη, νά τόν συγχωρέσεις γιά τά χρέη. «*Νά μή νηστεύετε χάριν διαμάχης καί ἔριδος*». Δέν τρώγεις κρέατα, ἀλλά τρώγεις τόν ἀδελφό σου. Δέν πίνεις οἶνο, ἀλλά δέν εἶσαι ἐγκρατής στίς ὕβρεις. Ὁ θυμός εἶναι ἡ μέθη τῆς ψυχῆς, διότι τήν κάνει παράφρονα, ὅπως ὁ οἶνος. Ἡ λύπη

εἶναι καί αὐτή μέθη, διότι καταπνίγει τή διάνοια. Καί γενικά καθένα ἀπό τά πάθη πού παραλογίζει τόν νοῦ, δικαίως θά ὀνομαζόταν μέθη. Σκέψου τόν ὀργιζόμενο πῶς μεθᾶ μέ τό πάθος. Ὁ ἴδιος δέν εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του. Δέν γνωρίζει τόν ἑαυτό του. Δέν γνωρίζει αὐτούς πού εἶναι παρόντες. Σάν νά μάχεται μέσα στή νύχτα, πιάνει τό καθετί, σκοντάφτει σ' ὅλα, δέν ξέρει τί λέγει, εἶναι δυσκολοσυγκράτητος, ὕβριζει, κτυπᾶ, ἀπειλεῖ, ὀρκίζεται, κραυγάζει, ξεσχίζεται. Ἡ μέθη εἰσάγει στήν ἀκολασία, καί ἡ ἐγκράτεια στή νηστεία. Ἡ μέθη δέν ὑποδέχεται τόν Κύριο. Ἡ μέθη ἀπομακρύνει τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ νηστεία εἶναι φάρμακο, τό ὁποῖο καταστρέφει τήν ἁμαρτία.

Νά φοβᾶσαι τό παράδειγμα τοῦ πλουσίου. Ἡ συνεχής τρυφή στόν βίον τόν παρέδωσε στό πῦρ. Διότι, ἂν καί δέν εἶχε κατηγορηθεῖ γιά ἀδικία, ἀλλά γιά τρυφιλή ζωή, «*τηγανίζοταν*» στή φλόγα τῆς καμίνου. Γιά νά σβήσουμε, λοιπόν, τό πῦρ ἐκεῖνο χρειαζόμαστε νερό (τή νηστεία). Πρόσεχε μίν τυχόν τώρα, ἀποστρεφόμενος τό νερό, ἐπιθυμῆσεις ὕστερα μία σταγόνα, ὅπως καί ὁ πλούσιος.

Κανείς δέν μέθυσε ἀπό τό νερό. Κανένος δέν πόνεσε τό κεφάλι, διότι ἐβαρύνθηκε ἀπό νερό. Κανείς δέν χρειάσθηκε ξένα πόδια, πίνοντας νερό. Κανένος τά πόδια δέν δέθηκαν. Κανένος τά χέρια δέν ἀχρηστεύτηκαν, ποτιζόμενα μέ νερό. Ἡ νηστεία δέν εἶναι ὠφέλιμος μόνο γιά τά μελλοντικά πράγματα, ἀλλά καί στήν ἴδια τή σάρκα πιό ἐπωφελής. Διότι ἡ ἄκρα εὐεξία ἔχει ὑποτροπές καί μεταπτώσεις, ὅποτε ἡ φύση κάμπτεται καί ἀδυνατεῖ νά σηκώσει τό βάρος τῆς παχυσαρκίας. Ἡ τρυφιλή ζωή ἐπιφέρει τά φοβερά νοσήματα στά σώματα. Τό χρῶμα αὐτοῦ πού νηστεύει εἶναι σεμνό, δέν κοκκινίζει ἀδιάντροπα, ἀλλά εἶναι στολισμένος μέ τή σώφρονα χλωμάδα. Ὁφθαλμός πρῶτος, βάδισμα σεμνοπρεπές, πρόσωπο σοβαρό πού δέν ἀσχημίζει μέ τό ἀκόλαστο γέλιο, λόγια μετρημένα, καρδιά καθαρή. Αὐτά εἶναι τά ἀγαθά πού προέρχονται ἀπό τή νηστεία.

«*Νά μή γίνεσθε σκυθρωποί, ἀλλά νά νίψης τό πρόσωπόν σου, καί νά ἀλείψης τό κεφάλι σου*». Λοιπόν, ἄς συμπεριφερθοῦμε, ὅπως ἔχουμε διδαχθεῖ· νά μή φαινόμεστε σκυθρωποί κατά τίς ἡμέρες πού ἔρχονται, ἀλλά μέ

φαιδρό πρόσωπο, ὅπως πρέπει σέ Ἁγίους, νά συμπεριφερθοῦμε κατ' αὐτές. Εἶναι ἄτοπο νά μή χαιρόμαστε γιά τήν υἰεῖα τῆς ψυχῆς, ἀλλά νά λυπόμαστε μέ τήν ἀλλαγί τῶν τροφῶν καί νά φαινόμεστε ὅτι χαρίζομαστε στήν ἡδονή τῆς σάρκας, παρά στήν ἐπιμέλεια τῆς ψυχῆς. Διότι ὁ μέν κορεσμός σταματᾶ τήν εὐχαρίστηση στήν κοιλιά, ἡ δέ νηστεία ἀνεβάζει τό κέρδος στήν ψυχή. «*Ἀλείψε τό κεφάλι σου καί πλύνε τό πρόσωπόν σου*». Νά καθαρίσεις τήν ψυχή ἀπό τά ἁμαρτήματα. Νά χρίσεις τό κεφάλι σου μέ τό ἅγιο Χρίσμα, γιά νά γίνεις μέτοχος τοῦ Χριστοῦ, καί ἔτσι νά προσέλθεις στή νηστεία. Νά μίν παραλλάσσεις τό πρόσωπό σου. Μίν ὑποκρίνεσαι τόν σκυθρωπό, ἐπιδιώκοντας τή δόξα μέ τό νά φαίνεσαι ἐγκρατής. Διότι ἀπό εὐεργεσία πού διατυμπανίζεται, δέν προέρχεται κανένα ὄφελος, οὔτε ἀπό νηστεία πού γίνεται δημόσια, προέρχεται κανένα κέρδος. Διότι αὐτά πού γίνονται ἐπιδεικτικά, δέν προεκτείνουν τόν καρπό στή μέλλουσα ζωή, ἀλλά τόν καταστρέφουν στόν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων. Τρέξε, λοιπόν, μέ χαρά στή δωρεά τῆς νηστείας.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Πρωτοπρ. Θεοδώρου Θεοδώρου
Θεολόγου

Ἄραγε, ξέρουμε τί εἶναι ἡ προσευχή; Ξέρουμε νά προσευχόμεσθε; Ἀπό μικρά παιδιά μαθαίναμε νά προσευχόμεσθε, ἀλλά ἡ προσευχή μας ἔχει τήν πορεία πού πρέπει; Ἡ προσευχή εἶναι πορεία τῆς ψυχῆς πρὸς τόν Θεό μέ σκοπό νά φθάσει σ' Αὐτόν καί νά ἔνωθεῖ μαζί Του. Ὅπως ἐάν ἡ πορεία δέν εἶναι σωστή, τό αὐτοκίνητο ἢ τό πλοῖο δέν φθάνει ποτέ στόν προορισμό του, ἔτσι ἐάν ἡ πορεία τῆς προσευχομένης ψυχῆς δέν εἶναι σωστή δέν θά φθάσει στόν Θεό. Σάν νά ἔχουμε μία βάρκα, πού ὁ βαρκάρης κτυπᾷ τά κουπιά, ἀλλά τελικῶς δέν κάνει τίποτε ἄλλο ἀπό τό νά στριφογυρίζει γύρω ἀπό τό ἴδιο σημεῖο. Τό ἴδιο μπορεῖ νά πα-

θαίνουμε καί ἐμεῖς καί νά μὴν τό ξέρουμε κἄν. Καί μοναχός νά εἶναι κάποιος, θά μείνει ἕνας ἐπίγειος ἄνθρωπος καί δέν θά γίνεῖ ποτέ ἕνας οὐράνιος ἄνθρωπος, ἐφόσον δέν ξέρει νά χρησιμοποιεῖ ὀρθά τήν προσευχή.

Τί εἶναι ἡ προσευχή;

Εἶναι τό ὄχημα τῆς ψυχῆς, εἶναι ἀκόμα ἡ ἀτμόσφαιρα στήν ὁποία ζεῖ ἡ ψυχή. Πῶς οἱ πνεύμονές μας ἀναπνέουν τόν ἀέρα; Ἔτσι καί ἡ ψυχή μας ἀναπνέει μέ τήν προσευχή. Γιατί πηγαίνουμε στήν ἐκκλησία; Διότι ὁ ναός εἶναι ὁ χῶρος τῆς προσευχῆς, ὁ τόπος, ὅπου ὁσφραϊνόμαστε τόν ἀέρα τῆς προσευχῆς. Ἄν ἡ προσευχή δέν γίνεται ἢ ἐάν γίνεται λανθασμένα, τότε πῶς εἶναι δυνατόν νά γίνουμε πνευματικοί ἄνθρωποι; Ὅταν προσευχή γίνεται καί μάλιστα ὀρθά, νιώθουμε ὅτι τακτοποιεῖ τά πάντα, ξεπερνᾷ κάθε δυσκολία, τά προβλήματα μας, τίς ἀγωνίες μας, τίς ἁμαρτίες μας, ὅλα τά διευθετεῖ· ἀκόμα μπορεῖ νά τερατουργεῖ, νά κάνει θαύματα, στήν πορεία καί στόν ἀγῶνα τῆς ζωῆς μας.

Ἐάν δέν ἔχουμε μέσα μας πλοῦτο πνευματικό, πλοῦτο χαρᾶς, πλοῦτο εἰρήνης, ἄν δέν ἔχουμε καρ-

πούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀντιληπτοί, φανεροί καί μεγάλοι, εἶναι γιατί δέν τούς ἐπιθυμοῦμε ἢ διότι δέν ξέρουμε νά προσευχόμεσθε. «Ἐπιθυμεῖτε, καί οὐκ ἔχετε...», λέει πολὺ ὠραία ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφότητος, «διότι κακῶς αἰτεῖσθε» (Ἰακ. δ', 2 - 3).

Πῶς πρέπει νά γίνεται ἡ προσευχή;

Πρῶτα ἀπ' ὅλα, πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε ὅτι ἡ προσευχή δέν εἶναι ποτέ μόνη τῆς. Δέν μπορῶ νά πῶ ὅτι προσεύχομαι, ἂν αὐτή ἡ προσευχή μου δέν εἶναι συνδυασμένη μέ κάτι ἄλλο. Εἶναι μερικά πράγματα, τά ὁποῖα πηγαίνουν πάντα μαζί. Ἐνα παράδειγμα. Ὅταν μιᾷ ὁ ἀπόστολος Παῦλος περί πίστεως (βλ. Ρωμ. δ', 3), μιᾷ μόνο γιά τήν πίστη καί ὄχι γιά τά ἔργα. Ἀλλά γιατί; Διότι ὅταν λέει πίστη, ἐννοεῖ μία πίστη πού ὑπάρχει καί ἀποδεικνύεται ἀπό τά ἔργα. Ὅταν ὁ Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφότητος μιᾷ περί ἔργων (βλ. Ἰακ. β', 14 - 16), λέει ὅτι καμία σημασία δέν ἔχει ἡ πίστη χωρὶς αὐτά. Γιατί; Διότι τά ἔργα εἶναι ἡ ἀπόδειξη τῆς πίστεως. Τά δύο αὐτά, λοιπόν, εἶναι ἐντελῶς ἀλλήλθενδα.

Ἐν προκειμένῳ, ἡ προσευχή εἶναι μία εὐχή πρὸς ἕνα πρόσωπο (πρὸς - εὐχή) πού δέν εἶναι ἄλλο ἀπό τόν Χριστό. Ἐπομένως, γιά νά ὑπάρχει προσευχή, πρέπει νά ὑπάρχει τό πρόσωπο αὐτό, νά ὑπάρχει ἡ ἐνεργὸς παρουσία τοῦ προ-

σώπου. Ὁ Χριστός ὁ ἐνυπάρχων, ὁ πανταχοῦ παρὼν, γίνεται γιά μένα παρὼν μέσα στή ζωή μου, μέ τή συμμετοχή μου στή Λατρεία. Ἐκεῖ στή Θεία Εὐχαριστία βρίσκεται παρὼν διά τοῦ Σώματος Του καί τοῦ Αἵματος Του.

Ἡ προσευχή εἶναι συνδεδεμένη μέ τή Λατρεία μας. Χωρὶς αὐτή προσευχή δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξει. Κάθε προσευχή θά εἶναι ψεύτικη. Ἐάν πάλι ὑπάρχει Λατρεία καί δέν ὑπάρχει ἐντονη πνευματική προσευχή, ἐσωτερική, δυνατή, κρᾶζουσα, ἡ Λατρεία μας εἶναι μάταια καί εἶναι ἀπλῶς μία ὑποκρισία στά μάτια τοῦ Θεοῦ, γιά νά δείξουμε ὅτι Τόν ἀγαποῦμε, ἐνῶ στήν πραγματικότητα δέν ἔχουμε καμία σχέση μαζί Του καί κάποτε θά μᾶς πει: «Οὐκ οἶδα ὑμᾶς» (Ματθ. κε', 12).

Μέ τή συμμετοχή μου στή λατρευτική ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ἐγώ συνδέομαι μέ τόν Χριστό καί γίνομαι μέλος τοῦ Σώματος Του. Γιά νά εἶμαι ζωντανό μέλος τοῦ Χριστοῦ, θά πρέπει νά συμμετέχω στίς ιδιότητες τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νά γίνεται ἡ περιχώρηση καί ἡ ἀντίδοση τῶν ιδιωμάτων, ὅπως ἐγινε στίς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό πραγματοποιεῖται μέ τή Θεία Κοινωνία πού μᾶς καθιστᾷ μετόχους τῶν ιδιωμάτων τῆς Κεφαλῆς, τοῦ Θεανθρώπου.

Ἡ προσευχή ἔχει ἕνα δικό της χῶρο, τόν μυστικό χῶρο, μέσα

στόν όποιο καλλιεργείται. Όπως για να φυτέψεις ένα λουλούδι, σκάβεις τό χώμα, βάζεις λίπασμα και ότι-δήποτε άλλο χρειάζεται, για να μπορέσει τό λουλούδι να μεγαλώσει, έτσι και ή προσευχή μας θά είναι άκαρπος, εάν δέν έχει τόν μυστικό της χώρο, τό μυστικό της λίπασμα πού είναι ιδιαίτερα ή άγρυπνία, ή μελέτη και ή νηστεία. Έπομένως, άδικα προσεύχομαι, άν ταυτόχρονα δέν άγρυπνώ -όχι βέβαια μόνο όταν ή ένορία μας έχει άγρυπνία-, εάν δέν νηστεύω και άν δέν μελετώ.

Άφου κάναμε τό πιό πάνω ξεκαθάρισμα, μπορούμε πλέον να ριξουμε τό φακό μας στό πώς γίνεται ή προσευχή. Άλλά στό παρόν άρθρο θά περιγράψουμε τό πώς γίνεται ή προσευχή, όπως τό ζούμε μέσα από τόν άγώνα τής ψυχής μας, δηλαδή όχι θεωρητικά, αλλά εμπειρικά.

Προηγουμένως, είπαμε ότι ή προσευχή είναι μία πορεία προς τόν Θεό. Ό Θεός, όμως, είναι άόρατος, άκατάληπτος. Είναι στους ουρανούς κι εγώ είμαι στή γη. Ό Θεός είναι φως κι εγώ είμαι σκοτάδι. Πρέπει, λοιπόν, τό σκοτάδι μας να τό διαλύσουμε όπωςδήποτε, ώστε να ά-

φήσουμε τόν Θεό να μπει στή ζωή μας, για να μπορούμε κι εμείς στόν χώρο του φωτός και να γίνουμε κι εμείς οί ίδιοι φωτεινοί. Πρέπει να χωρέσει μέσα στή σάρκα μου ό Θεός και να κατακλείσει τήν ψυχή μου.

Όταν προσεύχομαι φανερώνεται άμέσως ένα άνυπέρβλητο εμπόδιο, πού με χωρίζει από τόν Θεό· τό ότι είμαστε σάρκιοι άνθρωποι. Τό ότι εγώ είμαι σάρκα και αυτός πνεύμα. Νιώθουμε άμέσως τήν αδυναμία μας, τή μικρότητά μας. Θά πρέπει εμείς οί μικροί άνθρωποι να «έκπορθήσουμε» τούς ουρανούς και να «πολιορκήσουμε» τόν Θεό και να «νικήσουμε» τόν Θεό, να Τόν κάνουμε δικό μας, όχι για να Τόν έξουσιάζουμε, αλλά Αυτός να έξουσιάζει κάθε επιθυμία πού κρύβουμε μέσα στήν ψυχή μας.

Άρα, τήν προσευχή τήν ζούμε αρχικά (μόλις αρχίσουμε να προσευχόμαστε) σαν μία πάλιν σαν ένα άγώνα. Άλλά όχι άγώνα με τήν έννοια ότι είναι δύσκολο να προσευχηθώ, όχι ότι κάνω άγώνα να μαζέψω τούς λογισμούς μου ή να νικήσω τόν ύπνο μου ή να νικήσω τόν κόπο των γονάτων μου ή τόν άγώνα του πεινώ και θέλω να πάω να φάω. Δέν έννοώ αυτό τόν άγώνα. Αυτό είναι άσκηση, είναι κάτι τό διαφορετικό. Μιλώ για τόν άγώνα πού κάνουμε με τόν Θεό. Παλεύουμε με τόν Θεό.

Άρχίζω μία μάχη, ή όποία είναι επώδυνη, είναι άτελείωτη. Όταν ό

Παύλος έλεγε «*συναγωνίσασθαι μοι εν ταϊς προσευχαϊς*» (Ρωμ. ιε', 30), αυτό έννοούσε. Ένωθε να άγωνίζεται αυτός με τόν Θεό, είτε για τόν έαυτό του είτε για τίσ Έκκλησίες τίσ όποιες είχε ιδρύσει. Σάν να τούς έλεγε: Παλέψετε κι έσεις με τόν Θεό με τίσ προσευχές σας, ούτως ώστε να ένωθούν αυτοί οί άγωνες μας και έτσι, όλοι μαζί, να παλεύουμε μαζί Του για να Τόν νικήσουμε. Όταν δέν έχω τήν άίσθηση του άγώνα αυτού με τόν Θεό, καταλαβαίνω ότι ακόμα δέν έχω αρχίσει καν να προσεύχομαι.

Άς υποθέσουμε, όμως, ότι αρχίσαμε να προσευχόμαστε. Μπήκαμε μέσα στόν άγώνα, αρχίσαμε να παλεύουμε με τόν Θεό. Τότε καταλαβαίνουμε ότι ή πάλιν αυτή δέν γίνεται με τά χέρια ή τά πόδια, αλλά με τό πνεύμα μας, γίνεται με τό νοερό.

Αυτό πού μπορεί να ένωθει με τόν Θεό είναι τό πνεύμα μου. Τό πνεύμα μας έχει τήν ιδιότητα τής αναβάσεως, αναστάσεως, τής ένώσεως του με τό Άγιο Πνεύμα. Όστόσο, έξαιτίας τής άμέλειάς μας, τό πνεύμα μαθαίνει να ζει μέσα στή χοϊκότητα. Και τί τό άπασχολεί; Τό άπασχολεί ότιδήποτε ανθρώπινο, χοϊκό και έμπαθές. Γίνεται «σάρκα». Γι' αυτό θά πρέπει να καλλιεργηθεί ή πνευματική δύναμη πού μας χάρισε ό Θεός, θά πρέπει να καλλιεργηθούν οί πνευματικές μας αίσθήσεις, γιατί μόνο αυτές μπορούν να

ψηλαφήσουν τόν Θεό.

Καλλιεργώντας τό πνεύμα μας, άμέσως έχουμε τήν άίσθηση ότι συνομιλούμε με τόν Θεό. Παρά ταύτα, ακόμα προσπαθούμε να νικήσουμε τόν Θεό. Ό Θεός ακόμα είναι μακριά. Εγώ είμαι εδώ και ό Θεός είναι στόν ουρανό. Εγώ είμαι φθαρτός και Έκείνος είναι άφθαρτος. Πώς μπορώ, λοιπόν, να ένωθώ μαζί Του; Έπειδή δέν μπορώ μόνος μου, φωνάζω δυνατά, για να με λυπηθεί και να μου άπαντήσει· και όταν μου άπαντήσει, τότε θά μπορέσω να κάνω διάλογο μαζί Του. Έτσι έρχεται ή προσευχή.

Φυσικά, ζούμε τήν προσευχή στήν πορεία της. Μπορεί να γίνεται ή προσευχή με τά χείλη. Μπορεί να γίνεται ή προσευχή μέσα στόν χώρο του στόματος ή του λάρυγγος. Μπορεί να γίνεται και μέσα στήν καρδιά. Αντί να κινούνται οί χορδές οί φωνητικές, κινούνται οί χορδές τής καρδιάς. Δέν παίζει ρόλο. Αυτό πού έχει σημασία είναι ότι βγαίνει μία προσευχή. Ό άγωνιστής θά τό καταλάβει αυτό, θά τό ξεχωρίσει, γιατί μιλά τό Άγιο Πνεύμα στήν καρδιά. Σιγά-σιγά ό πιστός τά συνειδητοποιεί, τά ξεχωρίζει, τά μαθαίνει. Μπορεί να κινούνται τά χείλη, μπορεί να μίν κινούνται τά χείλη, εκείνο πού έχει σημασία είναι να βγει μία κραυγή εκ βάθους, ή όποια σαν ένας βόμβος δυνατός, σαν ένας σεισμός θά ταρακουνήσει τούς ουρανούς και θά αναγκάσει τελικά

ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

Νίκης Τρακοσιή
Φιλόλογου

λοῦσε νά τήν ἀπολαύσεις μέ ὅλη τήν ὑπαρξή σου.

Γι' αὐτό καί οἱ περίπατοι ἦταν στό καθημερινό πρόγραμμα καί πρώτη φορά κανείς δέν διαμαρτυρόταν γιά τό περπάτημα. Ἔτσι κι ἐκεῖνο τό ἀπομεσήμερο ξεκίνησαν νά πᾶνε στήν ἀνατολική πλευρά τοῦ τόπου, πού δέν εἶχαν ἀκόμη πάει. Τά τρία παιδιά εἶχαν βάλει διαγωνισμό, ποιός νά φτάνει στό ἐπόμενο σημείο, πού ἔβαζαν ὡς στόχο, πρῶτος καί οἱ γονεῖς ἀκολουθοῦσαν γρήγορα, γιά νά τά ἐπιβλέπουν. Ἔτσι, ξεμάκρυναν ἀρκετά.

«Κοιτάξτε ἐκεῖνο τό σύννεφο! Σάν ἄλογο πού τρέχει δέν εἶναι;», φώναξε κάποια στιγμή ἡ μικρή, πού πάντα ἡ φαντασία της κάλπαζε. «Λές νά ἔχουμε μπόρα;», εἶπε ἀνίσυχη ἡ μητέρα καί ἔκοψαν λίγο ταχύτητα.

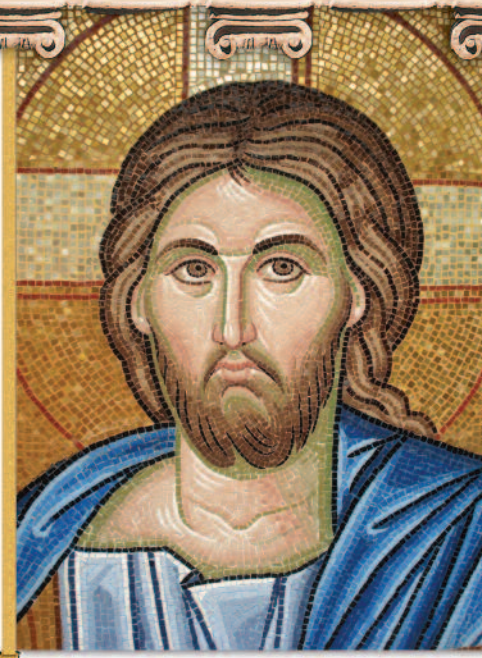
τόν Θεό νά ἀπαντήσει καί νά μᾶς πει: «Τί βοᾶς πρὸς με;» (Ἐξοδ. ιδ', 15).

Μπορεῖ νά εἶμαι ὄρθιος, γιά νά δείξω μ' αὐτό τήν τάση μου, τί φορά μου, τήν ἀγωνία μου, τήν ἐτοιμότητά μου. Μπορεῖ νά εἶμαι γονατιστός, γιά νά ἐκφράσω τήν ταπείνωση καί ἀναξιοτήτά μου. Μπορεῖ νά εἶμαι ξαπλωτός, γιά νά δείξω τή ματαιότητά μου καί τήν ἀποτυχία μου, τήν ὁποία εἶχα μέχρι τώρα, γιά νά μέ λυπηθεῖ πολύ περισσότερο καί πολύ πιό σύντομα ὁ Θεός. Μπορεῖ νά κάνω βόλτες μέ τό κομποχοῖνι μου στό χέρι, φωνάζοντας ἢ μή φωνάζοντας γιά νά ξεπεράσω τήν ἀδυναμία μου, νά ξεπεράσω τόν ὕπνο μου. Μπορεῖ νά ἐργάζομαι, γιά νά διαλύσω τήν ἀκηδία μου. Ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ὁποια στάση τοῦ σώματός μου, αὐτό πού πρέπει νά νιώσω μέσα μου εἶναι ὅτι βγαίνει ἀπό τά βᾶθη τῆς καρδίας μου μία κραυγή. Θά πρέπει ἀπό τίς πολλές φωνές νά φύγει ἡ ὀροφή, ἀπό μέσα μας νά βγαίνει μία ἐναγώνια κραυγή. Κάτι τέτοιο θά πρέπει νά γίνει στήν προσευχή μας, γιά νά μᾶς ἀκούσει ὁ Θεός. Τό θέλει αὐτό.

Μά δέν μᾶς ἀκούει ὁ Θεός διαφορετικά ἢ δέν ξέρει ὁ Θεός τί χρειαζόμαστε; Βεβαίως! Ἀλλά τό κάνει αὐτό ὁ Θεός, πρῶτον, γιά νά Τοῦ ἐκφράσουμε ἐμεῖς τόν πόθο μας καί νά εἶναι κάτι δικό μας· δεύτερον, νά συνειδητοποιήσουμε τή γύμνια μας

καί τρίτον, γιά νά μάθουμε νά Τόν ζητοῦμε. Διότι ἂν μᾶς δοθεῖ ἀμέσως ὁ Θεός, προτοῦ ἐμεῖς κάνουμε ὅλα αὐτά πού λέμε καί τά κάνουμε βίωμα καί τρόπο ζωῆς μας, ὅπως εὐκολα θά Τόν κερδίζαμε, εὐκολα θά Τόν πετάγαμε, γιατί δέν θά καταλαβαίναμε τήν ἀξία πού ἔχει. Ἄν κληρονομήσουμε π.χ. ἓνα ἑκατομμύριο εὐρώ, χωρίς προηγουμένως νά ἔχουμε ἐργαστεῖ, θά τό σκορπίσουμε, χωρίς νά μᾶς πολυενδιαφέρει. Ἄν, ὅμως, ἐργαστοῦμε γιά νά τό κερδίσουμε, τότε γνωρίζουμε τήν ἀξία του. Ἔτσι ἀκριβῶς, γιά νά μὴν «σκορπίσουμε» μέσα στους ἀνέμους τόν Θεό, γι' αὐτό ὁ Θεός θέλει νά Τόν νιώσουμε προηγουμένως, μ' αὐτή τή δυνατή ἀγωνία τῆς ἐκ βαθέων κραυγῆς.

Ἐν κατακλείδι, ὅταν καταλάβουμε ὅτι ἐκεῖ κοντά βρίσκεται τό Ἅγιο Πνεῦμα καί γενικά ὅλη ἡ Ἁγία Τριάδα, πρέπει νά ἀγωνιστοῦμε-παλέψουμε νά Τήν φέρουμε μέσα μας, γιά νά ἀναγεννηθοῦμε ἐν Κυρίῳ. Αὐτό θά πει ἀληθινή προσευχή.

Ἦταν χαρά Θεοῦ αὐτές οἱ μέρες στό χωριουδάκι, ὅπου πῆγαν γιά διακοπές. Τό σπιτάκι πάνω σέ ἓνα ὕψωμα πού ἀντίκριζε τή θάλασσα ἦταν ὅ,τι χρειάζονταν γιά νά ἠρεμήσουν καί νά ξεκουραστοῦν. Ἡ ἠρεμία σάν νά ἦταν ἐκεῖ ἐγκατεστημένη καί περιέμενε τούς ἀνθρώπους, γιά νά τούς πει ὅτι ἀκόμα ὑπάρχει σέ κάποιους ξεχασμένους ἀπόμερους τόπους, ὅπως αὐτόν πού τώρα βρίσκονταν. Ἡ φύση γύρω πλούσια σέ ποικιλία, καί ἀπό πάνω ἓνας βαθύς γαλάζιος οὐρανός, πού πῆγαινε κι ἔσμιγε στόν ὀρίζοντα μέ τό γαλάζιο της θάλασσας, ἦταν μία ὁμορφιά πού κα-

Τώρα κοίταζαν κάθε λίγο τόν ουρανό. Ή μπόρα ναί, έρχόταν. Αυτά τά σύννεφα πού μαζεύονται τόσο γρήγορα σάν νά φωνάζουν τό ένα στό άλλο νά βγοῦν ἀπό τούς ἀόρατους κρυφώνες τους, πῶς κάλυψαν ἀπότομα τόν ουρανό! Οἱ πρῶτες χοντρές ψιχάλες ἄρχισαν νά πέφτουν. Ἡ μικρή έπιασε φοβισμένη τό χέρι τοῦ πατέρα μέ τό πρῶτο μπουμπουνιτό. Ὅλοι ένισωσαν ἀνήσυχοι. Δύσκολο καί ἴσως επικίνδυνο νά βρίσκεσαι τόση ἀπόσταση μακριά ἀπό κάθε εἶδους σκεπή μέσα στήν καταιγίδα.

Αὐθόρμητα κοίταζαν ὅλοι γύρω, μίπως ὑπῆρχε κάποιο ἀσφαλές σημεῖο. «*Νά ένα σπιτάκι!*», φώναξε σάν νά έκανε τήν μεγαλύτερη ἀνακάλυψη ἡ μεγάλη κόρη καί ἀμέσως ὅλοι προχώρησαν πρὸς τήν κατεύθυνση πού τούς έδειξε. Καί ὁ ἀδελφός μέ ἱκανοποίηση, γιατί ἀνακάλυψε κι ἐκεῖνος κάτι, παρατήρησε ὅτι δέν ἦταν σπιτάκι, ἀλλά ἐκκλησιάκι.

Οἱ στάλες τῆς βροχῆς πύκνωσαν κι ἦταν χοντρές καί κτυποῦσαν ὀρμητικές στίς πλάτες, στά κεφάλια... «*Ανοῖξτε τό βῆμα σας*», φώναζε ὁ πατέρας καί ἄρπαξε στήν ἀγκαλιά του τή μικρή, πού δέν μποροῦσε νά τρέξει ἄλλο. Τό μεγάλο ξέσπασμα τῆς μπόρας τούς

βρῆκε στό ἐκκλησιάκι. Μέ πόση ἀνακούφιση μπῆκαν ὅλοι μέσα! Ἐνωθάν ὅτι μπῆκαν στόν πιό ζεστό καί φιλόξενο χῶρο. Ἐνα, «*δόξα σοι ὁ Θεός*» βγῆκε ἀπό τήν καρδιά τῶν γονιῶν. Ὅλα ἦταν σέ τάξη μέσα στό μικρό ἐξωκκλήσι. Ἦταν φανερό ὅτι κάποια ἢ κάποιες εὐλαβικές ψυχές τό φρόντιζαν τακτικά. Ἐξω ἡ βροχή έπεφτε ὀρμητική. Ἡ φύση σκοτεινίασε καί προκαλοῦσε φόβο μέ τίς ἀστραπές καί τίς βροντές. Ξαφνικά, ένας κρότος ἐκκωφαντικός ἀκούστηκε ἄρκετά κοντά. «*Κεραυνός!*», εἶπαν ὅλοι. Τά παιδιά μαζεύτηκαν κοντά στους γονεῖς φοβισμένα, ἀλλά κι ἐκεῖνοι κοιτάχτηκαν ἀνήσυχοι.

«*Νά ἀνάψουμε τό κεράκι μας καί θά μᾶς φυλάξει ὁ Θεός. Ἐκεῖνος ἀνοῖξε τό σπίτι του καί μᾶς ἔβαλε μέσα, γιά νά μᾶς φυλάξει. Ἐδῶ εἴμαστε σέ ἀσφαλισμένο καταφύγιο. Νά κάνουμε ὅλοι τήν προσευχή μας καί σέ λίγο πού θά περάσει ἡ μπόρα θά πᾶμε στό σπίτι*». Αὐτή ἡ σκέψη τῆς μητέρας έστρεψε τήν προσοχή ὄλων στό εἰκονοστάσι. Τό στοργικό βλέμμα τοῦ Κυρίου καί ἡ γλυκιά μορφή τῆς Παναγίας ἔδωξαν τόν φόβο. Τό ἀναμμένο κεράκι, τό θυμίαμα πού βρῆκαν κι ἄναψαν, ἡ προσευχή, ζέ-

σταναν τίς καρδιές. Ἐξω ἡ βροχή έπεφτε πιό ἤρεμα, ὥσπου έπαψε έντελῶς. Σέ λίγο ένα πανέγχρωμο οὐράνιο τόξο ὑπογράμμισε τήν ὀμορφιά τοῦ τοπίου καί ἔδωσε καινούργια χαρά σέ ὄλους. Ὁ δρόμος τοῦ γυρισμοῦ τούς φάνηκε ἀκόμα πιό ὁμορφος, ὅπως ὅλα ἦταν ξεπλυμένα ἀπό τή βροχή καί τά ρυάκια τοῦ νεροῦ ἔτρεχαν στίς κατηφόρες.

Πόσο ταιριάζει σέ τέτοιες περιστάσεις τό, «*Κύριε, καταφυγή ἐγενήθης ἡμῖν*» (Ψαλμ. πθ', 1). Καταφύγιο κυριολεκτικά, ἀλλά κυρίως πνευματικά, γίνεται ὁ Ναός, τό σπίτι τοῦ Θεοῦ καί μᾶς σκεπάξει στίς μπόρες τῆς ζωῆς. Οἱ ἅγιοι ἄνθρωποι, πού ἀγάπησαν τόν Θεό καί γι' αὐτό εἶχαν ἀνοικτή τήν καρδιά τους γιά νά νιώθουν τή δική Του ἀγάπη, αἰσθάνονταν έντονα τήν ἀνάγκη νά καταφεύγουν σ' Αὐτόν, γιά νά προστατεύονται ἀπό τούς ποικίλους κινδύνους καί πειρασμούς.

Σέ καιρό θλίψεων, πού ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου νιώθει νά περισφίγγεται ἀπό τά κακά πού τή στενοχωροῦν, χωρίς νά φαίνεται πουθενά διέξοδος, μόνο ἡ πίστη, ἡ προσευχή καί ἡ πλήρης καταφυγή στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μποροῦν νά ρίξουν φῶς στό σκοτάδι τῆς ζωῆς.

«*Σύ μου εἶ καταφυγή ἀπό θλίψεως τῆς περιεχούσης με*» (Ψαλμ. λα', 7), ἀναφωνεῖ γιά τήν πολυτάραχη ζωή του ὁ Δαβίδ. Τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἀποζητοῦσε καί έπαιρνε σέ κάθε δύσκολη περίσταση τῆς ζωῆς του. «*Ἐγενήθης ἀντιλήπτωρ μου καί καταφυγή μου ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου. Βοηθός μου εἶ*» (Ψαλμ. νη', 17 - 18). Κι ὅταν ὁ Χριστός περπατοῦσε στους δρόμους τῶν ἀνθρώπων, τί ἄλλο ἦταν παρά καταφύγιο ὄλων τῶν πονεμένων; Σ' Αὐτόν κατέφυγαν ὁ Ἰάειρος, ἡ Χαναναία, ἡ αἰμορροοῦσα, οἱ τυφλοί..., ὅλοι ὅσοι δέν εἶχαν καμιά ἐλπίδα ἀπό πουθενά.

Σέ καιρό ἀδιεξόδων καί πνευματικῶν κινδύνων, πού κανείς δέν ξέρει πῶς νά φυλάξει τόν ἑαυτό του καί τούς δικούς του, ὅταν ἄνθρωποι, καταστάσεις, πειρασμοί μᾶς ἀπειλοῦν, μόνο στόν Θεό μποροῦμε νά καταφύγουμε καί νά ἀσφαλιστοῦμε μέσα στήν παντοδύναμη παρουσία Του. «*Γενοῦ μοι εἰς Θεόν ὑπερασπιστήν καί εἰς οἶκον καταφυγῆς τοῦ σῶσαί με. Ὅτι κραταίωμά μου καί καταφυγή μου εἶ σύ*» (Ψαλμ. λ', 3 - 4). Ἰδιαιτέρα, ὅταν ὁ ἐχθρός τῆς ψυχῆς μας ὁ διάβολος έντείνει τούς πειρασμούς του καί μᾶς πολεμᾷ, γιά νά μᾶς ρίξει σέ ἁμαρτίες καί νά μᾶς

Οι άπαρχές τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Μέρος Β΄

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Δρος Φαρμακευτικῆς - Θεολόγου

ἀπομακρύνει ἀπό τόν δρόμο τῆς σωτηρίας, ἰσχυρή πρέπει νά βγαίνει ἀπό τήν ψυχή μας ἡ παράκληση, νά μᾶς βγάλει ἀπό τίς παγίδες του ὁ ὁ μόνος δυνατός. *«Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, Κύριε, ὅτι πρός σέ κατέφυγον»* (Ψαλμ. ρμβ΄ [142], 9).

Ἀλλά κι ἂν ἀργά, μετά τίς πτώσεις μας, θελήσουμε νά καταφύγουμε στόν Κύριο, γιά νά μᾶς λυτρώσει καί νά ξεκουράσει τίς ψυχές μας ἀπό τό βάρος τῆς ἁμαρτίας, Ἐκεῖνος μέ ἀνοιχτή τήν πατρική ἀγκαλιά μᾶς καλεῖ νά πᾶμε κοντά Του, γιά νά μᾶς χαρίσει τήν ἀνάπαυση ἀπό τό βαρὺ φορτίο. *«Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς»* (Ματθ. ια΄, 28). Σ' Αὐτόν δέν κατέφυγαν ὁ Ζακχαῖος, ὁ Λευί, ἡ πόρνη...;

Συχνά στή ζωή οἱ ἄνθρωποι νιώθουμε μόνι, ἀκάλυπτοι. Παλεύουμε χωρίς ἀποτέλεσμα. Κάποιοι καταφεύγουν ἐκεῖ πού δέν θά ἔπρεπε, σέ ἀνθρώπους καί μέσα πού ὑπόσχονται ἀνακούφιση, διέξοδο, λύσεις... Αὐτά στό τέλος πληρώνονται πολύ ἀκριβά καί ὄχι μόνο δέν προσφέρουν λύσεις, ἀλλά καί ὀδηγοῦν στήν ἀπώλεια.

Κι ὅμως, ἔχουμε τόν Χριστό μας, πού ἔγινε ἄνθρωπος, ἤλθε ἀνάμεσά μας κι ἔγινε ὁ μέγας μεσίτης γιά μᾶς στόν οὐρανό. Ἔχουμε Ἀρχιερέα μέγα (βλ. Ἐβρ. δ΄, 14) κοντά στόν θρόνο τοῦ Θεοῦ, ἔτοιμο νά ἀκούσει τίς προσευχές μας. Κι ἐπειδή οἱ δικές μας προσευχές βγαίνουν ἀπό χεῖλη ἀκάθαρτα καί ἁμαρτωλές ψυχές, ἔχουμε πρόθυμη βοήθῃ τήν Παναγία μας, πού μεσιτεύει γιά μᾶς. *«Πρός σέ καταφεύγω, τήν κεχαριτωμένην...»*, τῆς φωνάζουμε, γι' αὐτό κι ἔνα ἀπό τά πολλά ὀνόματα πού τῆς ἔχουμε δώσει εἶναι, «Παναγία Καταφυγή». Κρίμα νά μὴν τό γνωρίζουμε, νά μὴν τό θυμόμαστε τίς ὄρες πού ἡ ψυχή ζητεῖ ἕνα καταφύγιο.

Ἄς μάθουμε νά φωνάζουμε μέ πίστη: *«Κύριε, καταφυγή ἐγενήθης ἡμῖν»*. Τότε ὅσο κι ἂν διαρκοῦν οἱ μπόρες τῆς ζωῆς, ὅσο κι ἂν φυσοῦν οἱ ἄνεμοι τοῦ κακοῦ γύρω μας, στό τέλος θά μᾶς χαμογελάσει ὁ οὐρανός. Καί μετά ἀπό κάθε μπόρα τῆς ζωῆς μέ περισσότερο θέρμη θά τοῦ λέμε: *«Ἀγαπήσω σε, Κύριε, ἡ ἰσχύς μου. Κύριος στερέωμά μου καί καταφυγή μου καί ρύστης μου»* (Ψαλμ. ιζ΄, 2 - 3).

Στό Α' Μέρος τοῦ ὑπό ἀναφορά θέματος (τό ὁποῖο δημοσιεύθηκε στό προηγούμενο τεῦχος) καλύφθηκε, βάσει πληροφοριῶν πού ἀντλήθηκαν κυρίως ἀπό τήν διδακτορική διατριβή τοῦ ἐγκρίτου Καθηγητοῦ καί ἐλλογμοτάτου κ. Χρήστου Κ. Οἰκονόμου, ἡ συμμετοχή Κυπρίων στήν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησία. Στό παρόν κείμενο θά γίνει ἀναφορά στίς πρώτες ἐπισκέψεις Χριστιανῶν στήν Κύπρο. Αὐτοί προέρχονταν ἀπό Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι βρῆκαν καταφύγιο στήν Κύπρο, λόγω τοῦ διωγμοῦ πού ξέσπασε μετά τό μαρτύριο τοῦ Πρωτομάρτυρος καί Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου, ἀπό τήν ἐπίσκεψη (ἀ' ἀποστολική περιοδεία) τῶν Ἀποστόλων Παύλου καί Βαρνάβα στό νησί, καθὼς ἐπίσης καί ἀπό τήν μεταγενέστερη ἐπάνοδο τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα στήν Κύπρο μέ

τή συνοδεία τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μάρκου.

Ἡ ἐπέκταση τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο

Ὁ διωγμός πού ἀκολούθησε τό μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (περὶ τό 37 μ.Χ.) ὀδήγησε σημαντική μερίδα τῶν Ἑλληνιστῶν Χριστιανῶν στόν εὐρύτερο χῶρο τῆς Παλαιστίνης, στή Φοινίκη, στή Συρία, ἀλλά καί στήν Κύπρο. Τό κυριότερο, βέβαια, κέντρο τῶν Ἑλληνιστῶν Χριστιανῶν ἀποτελέσει ἡ Ἀντιόχεια, ὅπου γιά πρώτη φορά ὀνομάστηκαν οἱ μαθητές τοῦ Χριστοῦ, Χριστιανοί (βλ. Πράξ. ια΄, 26). Ὁ ἐρχομός Χριστιανῶν στήν Κύπρο ἀναφέρεται σέ χωρίο τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων: *«Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπό τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ Στεφάνῳ, διήλθον ἕως Φοινίκης καί Κύπρου καί Ἀντιοχείας»* (Πράξ.

ια', 19). Δέν αποκλείεται, λόγω του διωγμού, οί Χριστιανοί νά προτίμησαν νά καταφύγουν σέ γνωστά ή οικεία μέρη, μεταξύ τών οποίων καί ή Κύπρος. Ἐνδεχομένως, ή Κύπρος νά ἀποτελοῦσε καί τόν τόπο καταγωγῆς τους. Τούς πρώτους αὐτούς πυρῆνες ἀκολούθησε ή ἔλευση τών Ἀποστόλων Βαρνάβα καί Παύλου (45 μ.Χ.) Οί δύο Ἀπόστολοι ἐκλέχθηκαν ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, γιά νά ἐπιτελέσουν τό ἔργο τοῦ εὐαγγελισμοῦ: «*Εἶπε τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἀφορίσατε δὴ μοι τόν Βαρνάβαν καί τόν Σαῦλον εἰς τό ἔργον ὁ προσκέκλημαι αὐτούς*» (Πράξ. ιγ', 2). Οί δύο Ἀπόστολοι, ἀφοῦ προηγήθηκε νηστεία, προσευχή καί ή σχετική χειροθεσία, ἔφθασαν μέ τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στή Σαλαμίνα τῆς Κύπρου (πρῶτο σταθμό τῆς ἀ' ἀποστολικῆς περιοδείας). Τούς δύο Ἀποστόλους συνόδευε ὁ ἀνεπιός τοῦ Βαρνάβα ὁ Ἰωάννης (ή Μάρκος).

Κηρύττοντας τόν λόγο τοῦ Θεοῦ ἀπό τήν ἀνατολική πλευρά τοῦ νησιοῦ (Σαλαμίνα) μέχρι τή δυτική πλευρά (Πάφο) καί ἐπιλέγοντας ὡς χώρους τοῦ κηρύγματός τους τίς συναγωγές

τῶν Ἰουδαίων, ἔφθασαν (κατόπιν πρόσκλησης) στόν ἀνθύπατο Σέργιο Παῦλο, ὁ ὁποῖος εἶχε τήν ἔδρα του στήν Πάφο. Ὁ ἀνθύπατος, ἄνθρωπος συνεισότης, ζήτησε νά ἀκούσει τόν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ἕνας ψευδοπροφήτης (μάγος) ὀνόματι Ἑλύμας (ή Βαρησοῦς) προέβαλλε ἐμπόδια καί προσπαθοῦσε νά ἀποτρέψει τόν Σέργιο Παῦλο ἀπό τήν πίστη. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, γιά νά ἀντιμετωπίσει τίς ραδιουργίες τοῦ Ἑλύμα, τόν ἐπετίμησε: «*...Ὁὐ παύσῃ διαστρέφων τάς ὁδοὺς Κυρίου τάς εὐθείας; καί νῦν ἰδοὺ χεῖρ Κυρίου ἐπὶ σέ, καί ἔσῃ τυφλός μή βλέπων τόν ἥλιον ἄχρι καιροῦ*» (Πράξ. ιγ', 10 - 11). Καί μέ θαυμαστό τρόπο ἔπεσε πάνω στόν Ἑλύμα «*ἀχλὺς καί σκότος, καί*

περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς» (Πράξ. ιγ', 11). Ὁ ἀνθύπατος Σέργιος Παῦλος, βλέποντας τό θαῦμα πίστευσε στόν λόγο τοῦ Θεοῦ καί ἔγινε Χριστιανός. Θά μπορούσε νά λεχθεῖ ὅτι ἀποτέλεσε τόν πρῶτο κοσμικό ἄρχοντα πού ἀσπάστηκε τήν ἀληθινή πίστη. Τό θαῦμα αὐτό στήν Πάφο θεωρεῖται παιδαγωγικός τρόπος (ὄχι τιμωρία), γιά νά ὀδηγήσει στήν ἀλήθεια ἀμφοτέρους τούς ἐμπλεκόμενους (τόν ἀνθύπατο καί τόν ψευδοπροφήτη). Μετά τήν Πάφο, οί δύο Ἀπόστολοι συνέχισαν τήν περιοδεία τους στήν Πέργη τῆς Παμφυλίας, στήν Ἀντιόχεια τῆς Πισιδίας, στό Ἰκόνιο, στά Λύστρα, στή Δέρβη καί στήν Ἀττάλεια.

Μετά ἀπό κάποια χρονική περίοδο ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας ἐπανῆλθε στήν Κύπρο (50 μ.Χ.) μαζί μέ τόν Εὐαγγελιστή Μάρκο: «*τόν τε Βαρνάβαν παραλαμβάνοντα τόν Μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον*» (Πράξ. ιε', 39). Τῆς ἀπόφασης αὐτῆς προηγήθηκε κάποια ἀσυμφωνία τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα μέ τόν Ἀπόστολο Παῦλο σχετικά μέ τόν Εὐαγγελιστή Μάρκο. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τελικά, παρέλαβε μαζί

του τόν Ἅγιο Σίλα καί ἀπῆλθε στή Συρία, στήν Κιλικία καί στούς ὑπόλοιπους προορισμούς τῆς δευτέρας ἀποστολικῆς περιοδείας του. Ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας μέ ἔδρα τή Σαλαμίνα ἀνέλαβε τήν ἐπιστασία τοῦ ἔργου τῆς ἐξάπλωσης τοῦ Χριστιανισμοῦ σέ ὅλες σχεδόν τίς πόλεις καί τίς κοινότητες τοῦ νησιοῦ, γι' αὐτό καί τιμᾶται ὡς ὁ ἰδρυτής τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας. Μάλιστα, θεωρεῖται ὁ πρῶτος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου.

Στόν ἐκχριστιανισμό τῆς νήσου συνέβαλαν, πέρα ἀπό τόν Ἄπ. Βαρνάβα, καί πολλοί γνωστοί, ἄλλα καί ἄγνωστοι Ἅγιοι τῆς κατά Κύπρον Ἐκκλησίας: Ὁ φίλος τοῦ Χριστοῦ Λάζαρος ὡς Ἐπίσκοπος Κιτίου, ὁ Ἅγιος Ἡρακλείδιος ὡς Ἐπίσκοπος Ταμασοῦ, ὁ Νεαπόλεως Τυχικός, οί Κουρίου Φιλάργιος καί Φιλωνίδης, οί Ταμασοῦ Μνάσων καί Ρόδων, ὁ Σόλων Αὐξίβιος, ὁ Κυρηνείας Θεόδοτος, καθώς καί οί Τίμων, Ἐπαφρᾶς, Νικάνορας κ. ἄ. Ὅρισμένοι δέ ἀπό τούς πῶ πάνω Ἁγίους ὑπέστησαν καί τόν μαρτυρικό θάνατο.

Ὡς πρότυπο ἁγίου ποιμενάρχη, ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας

ἀξιώθηκε νά δώσει τήν ἴδιά του τή ζωή γιά τόν Χριστό καί τήν Ἐκκλησία Του. Τό 57 μ.Χ., κοντά στή Σαλαμίνα, συλλαμβάνεται καί τελικά θανατώνεται διά λιθοβολισμοῦ ἀπό μαινομένους Ἑβραίους. Τό λείψανο τοῦ Ἁπ. Βαρνάβα ἐναποτέθηκε σέ εἰδικά διαμορφωμένο ὑπόγειο τάφο μαζί μέ ἀντίγραφο τοῦ κατά Ματθαῖον Εὐαγγελίου, πού τοποθετήθηκε στό στήθος του.

Ἀργότερα, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Ἀνθέμιος τό 478 μ.Χ., μετά ἀπό ὄραμα, βρίσκει τόν τάφο καί τό λείψανο τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα μέ τό Εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου. Ὁ Ἀνθέμιος τό Εὐαγγέλιο τοῦτο τό προσφέρει στόν Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ζήνων ὁ ὁποῖος ὡς ἀντίδωρο παραχώρησε στόν Ἀνθέμιο καί στόν ἐκάστοτε Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου τά γνωστά τρία αὐτοκρατορικά προνόμια: ὑπογραφή μέ κόκκινο μελάνι, νά

φέρει κατά τίς ἱεροτελεστίες πορφυροῦν (κόκκινο) μανδύα καί νά κρατεῖ αὐτοκρατορικό σκῆπτρο, ἀντί τῆς ἐπισκοπικῆς πατερίτσας.

Ἀπολυτίκιο Ἀποστόλου Βαρνάβα Ἦχος Α΄

«*Τό μέγα κλέος τῆς Κύπρου, τῆς Οἰκουμένης τόν κήρυκα, τῶν Ἀντιοχέων τόν πρῶτον, τῆς χριστωνύμου κλήσεως ἀρχιτέκτονα, τῆς Ρώμης τόν κλεινόν εἰσηγητήν, καί θεῖον τῶν ἐθνῶν σαγηνευτήν, τό τῆς χάριτος δοχεῖον, τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος τόν ἐπώνυμον, ἀπόστολον τόν μέγαν, τόν τοῦ θεοῦ Παύλου συνέκδημον, τῶν ἑβδομήκοντα πρῶτον, τῶν δώδεκα ἰσοστάσιον· πάντες συνελθόντες σεπτῶς οἱ πιστοί τόν Βαρνάβαν ἄσμασι στέψωμεν· πρεσβεύει γάρ Κυρίῳ ἐλεηθῆναι τās ψυχάς ἡμῶν*».

(Συνεχίζεται)

Βιβλιογραφία

1. Οἰκονόμου Χ., *Οἱ ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο*, ἔκδ. Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, Λευκωσία 1991.
2. Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, *Τυπικαί Διατάξεις καί Διοικητική Συγκρότησις*, Ἔτος 2012.
3. Φειδᾶ Β., *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμος Α΄, Ἀθήνα 1995.

Ἑρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας

Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου

ΜΕΡΟΣ Β΄

Ἡ βίωση τῆς Θείας Λειτουργίας

Στή Θεία Λειτουργία βιώνουμε, μέσα ἀπό τήν κάθαρση, τόν φωτισμό καί τή θέωση, τήν κοινωνία μέ τόν Τριαδικό Θεό.

Μέ τήν εἴσοδό μας στόν Ναό, καλούμαστε ν' ἀφήσουμε ἔξω ἀπό αὐτόν κάθε μέριμνα καί φροντίδα, κακία καί πάθη, καί νά μεταβοῦμε ἀπό τήν ἄγνοια στήν ἐπίγνωση τοῦ Θεοῦ καί ἀπό τήν κακία στήν ἐνάρετη καί πνευματική ζωή (βλ. Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Μυσταγωγία*). Αὐτό στήν πράξη σημαίνει ὅτι ὁ πιστός, εἰσερχόμενος στόν Ναό, καλεῖται νά ἀποβάλλει ἀπό τόν νοῦ καί τίς αἰσθήσεις του κάθε λογισμό πονηρό ἢ ἐνθυμίσεις μάταιες (πρβλ. Εὐχή Κεφαλοκλισίας στόν Ἑσπερινό), γιά νά καταστῆ δυνατή ἡ προσέγγιση τοῦ μυστηρίου τῆς θεοκοινωνίας.

Διά τῆς ἐκφωνήσεως τῶν «Εἰρηνικῶν», ὁ πιστός ζητεῖ νά εἰρηνεύσει ἐσωτερικά ἀπό τά

πάθη, τίς συγχύσεις καί ταραχές καί ἡ «ἀνωθεν εἰρήνη» τοῦ Θεοῦ νά καταυγάσει τήν ψυχή, ὥστε νά ἀξιωθεῖ τῆς κοινωνίας τοῦ Φωτός τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ.

Στή συνέχεια, μέσα ἀπό τούς ὕμνους, δημιουργεῖται μέσα στήν καρδιά μας μία ἐσωτερική κατάλυση καί εὐφροσύνη, πού εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐνέργειας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού παρακινεῖ τήν ψυχή μας σέ πόθο (ἔρωτα) πρὸς τόν Θεό καί μίσος πρὸς τήν κακία καί τήν ἁμαρτία (βλ. Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Μυσταγωγία*).

Ἀργότερα, γίνεται ἡ ἀνάγνωση τοῦ ἀποστολικοῦ καί εὐαγγελικοῦ λόγου («Ἀπόστολος» καί «Εὐαγγέλιο»), ὅπου μέσα ἀπό αὐτόν ἀποκαλύπτεται τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί πῶς ὁ πιστός μέσῳ τῆς ἀποκάλυψης

αὐτῆς θά φθάσει στή βίωση τῆς κοινωνίας μέ τόν Θεό. Ἐμβαθύνοντας κάποιος στά ἀποστολικά καί εὐαγγελικά νοήματα, κατευνάξει τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς, καθαρίζει ὁ νοῦς ἀπό εἰκόνες, ἔννοιες καί ἐνθυμήσεις γίνες καί στρέφεται πρὸς τά θεῖα νοήματα, ὅποτε δέχεται μέσα του τήν ἄκτιστη ἐνέργεια τῆς Ἁγίας Τριάδος καί φωτίζεται ὁ νοῦς καί ἡ καρδιά του.

Ἀκολούθως, πραγματοποιεῖται ἡ «Εἴσοδος τῶν Τιμίων Δώρων», τά ὁποῖα προετοιμάσθηκαν στήν Ἁγία Προσκομιδή -ἡ ὁποία μᾶς ὀδηγεῖ στή μυστηριακή θυσία τοῦ Χριστοῦ- καί ἐκεῖ μᾶς ἀποκαλύπτεται τό μυστήριό τῆς Βασιλείας Του, ὅπως αὐτό φανερώθηκε πάνω στόν Σταυρό. Γι' αὐτό καί ἀναφωνεῖ ὁ ἱερέας: «*πάντων ἡμῶν μνησθεῖν Κύριος ὁ Θεός ἐν τῇ Βασιλείᾳ Αὐ-*

τοῦ, πάντοντε, νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Πρὸ τῆς περιφορᾶς τῶν Τιμίων Δώρων, κατὰ τήν ψαλμωδία τοῦ Χερουβικοῦ Ὑμνου, καλούμαστε νά καθαρίσουμε τόν νοῦ, τίς αἰσθήσεις καί τήν καρδιά ἀπό κάθε βιοτική μέριμνα, ὥστε νά ὑποδεχθοῦμε τόν Βασιλέα Χριστό: «*πᾶσαν νῦν βιοτικὴν ἀποθώμεθα μέριμναν, ὡς τόν Βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξόμενοι*».

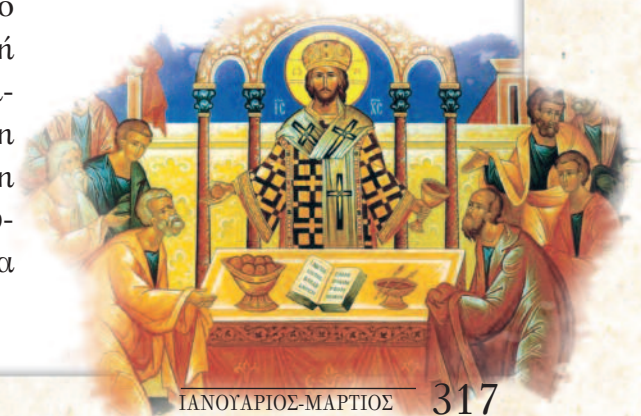
Στή συνέχεια, τελεῖται ἡ «Ἁγία Ἀναφορά», ἡ προσφορά τοῦ Χριστοῦ σέ ἐμᾶς καί ἡ δική μας προσφορά πρὸς τόν Χριστό. Ἀφοῦ ἀφήσαμε μέσα στόν νοῦ μας μόνο τήν ἔννοια τοῦ Χριστοῦ καί τῆς κοινωνίας μας μαζί Του, καλούμαστε νά ἔχουμε τίς καρδιές μας πρὸς Αὐτόν καί μέ εἰρήνη ἐσωτερική καί πίστη ὀρθόδοξη (αὐτό δηλώνει ἡ ἀπαγγελία τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως κα-

τά τη Λειτουργία) νά δεχθοῦμε μέσα μας, διά τῆς Χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί Πατρός καί τήν κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ μετοχή στήν ἐνέργεια τῆς Ἁγίας Τριάδος θά μᾶς καταστήσει ἱκανούς νά φθάσουμε στή θέωσή μας, δηλαδή τήν ὄντολογική ἔνωση μέ τόν Θεό διά τῆς κοινωνίας τοῦ Σώματος καί Αἵματος τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ.

Ἀφοῦ οἱ ψυχές καί οἱ καρδιές ἀνυψωθοῦν καθαρές πρὸς τόν Θεό καί ὁ νοῦς κινεῖται πρὸς Αὐτόν, ἀποκαλύπτεται ἐνώπιόν μας τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας μέσα ἀπό τήν ἀναφορά τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, ὅπως αὐτά τά παρέδωσε στους Μαθητές Του: «*Λάβετε φάγετε.... πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.....*» (Ματθ. κς', 26 - 28). Γι' αὐτό καί ἐκείνη τή στιγμή τό μόνο πού ἐνθυμούμαστε μέ εὐγνωμοσύνη καί ἔχουμε μέσα στόν νοῦ μας, εἶναι ὅλα ὅσα ἔχουν γίνει γιά μᾶς ἀπό τόν Σωτῆρα Χριστό. Δηλαδή τή Σταύρωση, τήν Τάφη, τήν τριήμερη Ἀνάσταση, τήν Ἀνάληψη στους οὐρανούς, τήν ἐνθρόνιση στά δεξιά τοῦ Πατρός, τή Δευτέρα καί ἔνδοξο πάλιν Παρουσία Του.

Καί ἀμέσως μετά, μέσα σέ ἀτμόσφαιρα κατανύξεως καί ταπεινώσεως, τελεῖται τό Μυστήριο τοῦ «Καθαγιασμοῦ τῶν Τιμίων Δώρων». Μέχρι ἐκείνη τή στιγμή πάνω στήν Ἁγία Τράπεζα ἔχουμε ἄρτο καί οἶνο. Μετά τήν ἐπίκληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μεταβάλλονται σέ τοῦτο τό Σῶμα καί τοῦτο τό Αἷμα τοῦ Θεανθρώπου. Ἔτσι, μέ αὐτόν τόν τρόπο ἡ Θεία Ἱεραουργία ὀλοκληρώνεται καί ἐνώπιόν μας βρίσκεται ὁ Χριστός, ἔτοιμος νά μᾶς προσφερθεῖ καί νά μᾶς καταστήσει κοινωνούς τῆς δόξας Του, τῆς αἰωνιότητος.

Μετά πού θά κοινωνήσουν οἱ ἱερεῖς, θά προσφερθεῖ στόν κάθε πιστό, πού εἶναι προετοιμασμένος γιά τό γεγονός αὐτό, τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ «*εἰς ἄφρασιν ἁμαρτιῶν καί εἰς ζωὴν αἰώνιον*». Ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος καθίσταται σύσσωμος καί σύναμμος μέ τόν Χριστό καί διά μέσου τοῦ

Χριστού θεώνεται. Αυτό φαίνεται από τό άμέσως επόμενο τροπάριο πού ψάλλουμε καί τό όποιο φανερώνει τήν εμπειρία πού ζει ή Έκκλησία μέσα από τή Θεία Λειτουργία: «Εΐδομεν τό Φως τό αληθινόν, ελάβομεν Πνεῦμα έπουράνιον, εϋρομεν πιστιν αληθῆ...».

Μέσα από αυτήν τήν πραγματικότητα καί εμπειρία, οί καρδιές τών πιστών πληρώνονται (γεμίζουν) μέ χαρά, εϋφροσύνη, κατανύξη καί ειρήνη. Έτσι, ό ιερουργός προτρέπει, άφοϋ εϋχαριστήσουμε τόν Κύριο («άξίως εϋχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ»), νά πᾶμε στίς καθημερινές μας μέριμνες καί υποθέσεις μέ τήν έσωτερική ειρήνη, πού καταυγάζει τούς λογισμούς καί διατηρεϊ τόν φωτισμό τοϋ νοϋ: «έν ειρήνη προέλθωμεν».

Πρίν φύγουμε από τόν Ναό, γίνεται ή απόλυσή

μας («Απόλυση»), πού εΐναι ή ανακεφαλαίωση όλων όλων ζήσαμε μέσα στή Θεία Λειτουργία: 'Ο Χριστός, ό αληθινός Θεός μας, διά τών πρεσβειών τής Θεοτόκου Μπτέρας Του καί όλων τών Άγίων «έλεήσαι καί σώσαι ήμᾶς, ως αγαθός καί φιλόανθρωπος».

Όπότε, μέσα στή Λειτουργία ζοϋμε τή σωτηρία μας ως κάθαρση, φωτισμό καί θέωση. Αυτό μπορεί νά τό βιώσει κάποιος, σύμφωνα μέ τόν Άγιο Μάξιμο τόν Όμολογητή, εάν εισέρχεται στόν Ναό μέ διάθεση (σημ. πνευματική διάθεση, πόθο καί αναζήτηση τοϋ Θεοϋ).

Η διάθεση αυτή δέν καλλιεργείται μόνο μέσα στόν Ναό, αλλά κυρίως τήν μεταφέρει κανείς μαζί του. Αυτό σημαίνει ότι ζει μέ μετάνοια καθό-

λη τή διάρκεια τής ζωής του. Μετάνοια εΐναι νά αγωνίζεται κάποιος νά άποδεσμεϋει τόν νοϋ καί τίς αισθήσεις του από τά υλικά, αισθητά, γίνα καί μάταια, καί νά τόν κινεί πρός τόν Θεό, μέσα από τή μελέτη, τή προσευχή, τή νηστεία, τή άσκηση καί κυρίως τή νήψη, δηλαδή τήν προσοχή από εικόνες, λόγους, λογισμούς, πρόσωπα, καταστάσεις πού θά τόν αιχμαλωτίσουν καί δέν θά τόν αφήνουν νά στρέφεται πρός τά νοήματα τών πνευματικών λόγων καί μέσω αυτών πρός τόν Θεό.

Έπειδή ως άνθρωποι εΐναι άδύνατον νά μίν άσχολούμαστε μέ τά υλικά καί φθαρτά πράγματα, θά πρέπει νά βρίσκουμε χρόνο νά τρέφουμε πνευματικά καθόλη τή διάρκεια τής ημέρας τόν νοϋ, ώστε νά κινείται εύκολα πρός τόν Θεό καί νά έχει συνεχώς τή μνήμη Του μέσα του. Γι' αυτό καί ή Έκκλησία έχει τοποθετήσει πρίν από κάθε Θεία Λειτουργία νά τελείται άπαραιτίτως ό Έσπερινός. Μέσα από αυτήν τήν ακολουθία, ό πιστός προετοιμάζεται, καλλιεργεί τή διάθεσή του, για νά βιώσει τό μυστήριο τής θέωσής του. Νά άξιωθεί, δηλαδή, νά φθάσει

στή θέα τής δόξας τοϋ Θεοϋ, πού στήν πράξη μεταφράζεται σέ μία έσωτερική χαρά, άγαλλίαση, ειρήνη καί ανάπαυση, πού εΐναι άποτέλεσμα τής άκτιστης ένέργειας τοϋ Θεοϋ μέσα του. Γι' αυτό καί οί Πατέρες συστήνουν τήν ήσυχαστική ζωή. Δηλαδή κάποιος νά βρΐσκει χρόνο νά άποκόπτεται λίγο από τούς έξωτερικούς θορύβους καί περισπασμούς, νά μελετᾶ καί νά προσεύχεται, όπότε ήσυχάζει έσωτερικά από λογισμούς ματαιούς καί ένθυμήσεις πονηρές καί ό νοϋς καί οί αισθήσεις κινούνται άπρόσκοπτα καί εύκολα πρός τόν Θεό.

Μετά από αυτά τά γενικά, στά επόμενα άρθρα μας θά προσπαθήσουμε, μέ τή βοήθεια τοϋ Θεοϋ καί τήν εμπειρία τών Άγίων, νά έρμηνεύσουμε τή Θεία Λειτουργία πιό αναλυτικά, ώστε νά γνωρίζουμε τό βαθύτερο νόημα τών τελουμένων καί νά μπορούμε, όσο εΐναι δυνατόν στόν άνθρωπο, νά ζήσουμε τήν κάθαρση, τόν φωτισμό καί τή θέωσή μας.

(Συνεχίζεται)

**Ἡ ἀπόκριση τῆς Ὁρθοδοξίας
στὰ ἀδιέξοδα τῆς σύγχρονης παιδείας.
Ἡ πρόταση τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας,
οἱ διδασχές τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ
καὶ μιὰ δήλωση τοῦ Παπαδιαμάντη**

Νίκου Ὁρφανίδη

**Τέως Διευθυντῆ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου Κύπρου
Τέως Μέλους Ε.Ε.Υ.**

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος)

Προκειμένου νὰ ἀναζητήσουμε τὴν οὐσία καὶ τὴ διαχρονικὴ δυναμικὴ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιστρέψουμε στὴ διαχρονικὴ δυναμικὴ τῆς Πατερικῆς Παράδοσης, μὲ τὸν λόγο τῶν Τριῶν Μεγίστων Φωστήρων τῆς Τρισηλίου Θεότητος, μὲ τὸν λόγο τῶν Πατέρων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς. Ἐνα λόγο ἀγιότητος, ἀλλὰ καὶ ἱερότητας καὶ φωτός. Ὅπως ἀκριβῶς ὑπῆρξε καὶ ὁ λόγος τῶν Ἀποστόλων, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος εἶπε: «*Υμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου... οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς*».

Ἐπῆρξε ὁ παιδαγωγικὸς λόγος τοὺς ἀποτελέσματα πλησμονῆς Χάριτος Πνεύματος Ἁγίου. Ἀλλὰ καὶ συνέχεια τοῦ ἑλληνικοῦ ἀνθρωπι-

μοῦ, στὴν οὐσιώδη καὶ σταθερὴ ἀναγωγή καὶ ἀναφορά του στοῦ *Εἶναι*. Ἐτσι, στὸν ἀδιέξοδο ἢ νοσηρὸ ὀρθολογισμό, στὴν ἄγονη καὶ στείρα σοφία τοῦ κόσμου τούτου, ὅπως καυστικὰ καὶ μὲ σαφήνεια περιγράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὶς Ἐπιστολές του, ὁ ἔνθεος λόγος τῶν Τριῶν Μεγίστων Φωστήρων τῆς Τρισηλίου Θεότητος προβάλλει ὡς ἕνας λόγος παραμυθίας καὶ Χάριτος καὶ χαρᾶς. Ὡς ἕνας λόγος καίριος καὶ ἄμεσος καὶ συγκλονιστικός. Ἐνας λόγος, ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ὑπέρβαση τῶν γνωστικῶν ἀδιεξόδων τοῦ κοσμικοῦ μας βίου, διανοίγοντας τὴν ὁδὸ τῆς ὑπέρβασης, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁδὸ τῆς ἀγιότητος. Τὴν ὁδὸ τῆς ἀληθείας, ὡς πρόταση καὶ ὡς ἀλήθειας βίου. Τὴ δυνατότητα πρόσβασης καὶ συνάντησης μὲ τὸν τόπο τῆς μυστικῆς ἱερότητας τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς. Τὴ δυνατότητα συνάντησης μὲ τὴν Τριαδικὴ Θεότητα τῆς ἀγάπης, τοῦ

φωτός καὶ τῆς γαλήνης.

Ὁ λόγος τοὺς μᾶς διαπερνᾷ ὡς ζωοποιὸν πῦρ, ὡς φῶς ποὺ φωτίζει τὸ σκότος καὶ τὴ λήθη τοῦ κόσμου τούτου τῆς πτώσεως καὶ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Γι' αὐτὸ καὶ προβάλλουν ὡς φωστῆρες, ὡς κομιστὲς δηλαδὴ τοῦ ἀκτίστου καὶ θείου καὶ αἰωνίου φωτός, καθὼς πυρσεύουν καὶ φωτίζουν, διὰ τῶν θείων δογμάτων καὶ τῆς ἀληθείας ποὺ τὰ δόγματα αὐτὰ κομίζουν, τὸν κόσμο.

Γυρίζουμε, ἔτσι, στὸν τόπο τῆς Καππαδοκίας. Καὶ προσκυνοῦμε πρῶτα τὸν Βασίλειο τὸν Μέγα, ποὺ διὰ τῆς φιλανθρώπου ζωῆς του κατέθεσε τὸ παράδειγμα καὶ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ *κοινοτικοῦ βίου*, αὐτοῦ τῆς *ἀγάπης* καὶ τῆς *φιλαλληλίας* καὶ τῆς *φιλανθρωπίας* καὶ τῆς *προσφορᾶς*. Γιατί, πέραν τῶν ἄλλων σπουδαίων, ὁ Μέγας Βασίλειος, Ἐπίσκοπος Καισαρείας, ὁ φιλοσοφικότερος τῶν τριῶν ἁγίων Πατέρων καὶ Ἱεραρχῶν, διήνοιξε τὴν ἐπαναστατικὴ καὶ καινοφανῆ καὶ σπουδαία ὁδὸ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλαλληλίας, ὅπως τὴν ὑπέδειξε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ οἱ πρῶτες ἀγάπες τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων. Διὰ τοῦ ἁγίου καὶ Μεγάλου Βασιλείου μᾶς ἀποκαλύπτεται ἡ πρωτοπόρος κοινοτικὴ προσφορὰ τοῦ Βυζαντίου. Ἐτσι, ὁ Μέγας Βασίλειος «*ἐν καιρῷ λιμοῦ, ὠκοδόμησε πλυσίον τῆς Καισαρείας παμμέγιστον πτωχοτροφεῖον καὶ νοσοκομεῖον, τὴν κληθεῖσαν Βασιλειάδα, καινὴν πόλιν τὸ*

τῆς εὐσεβείας ταμεῖον... συναγαγὼν ἐν ταυτῷ τοὺς λιμοῦ τραυματίας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, νηπίους, γέροντας, πᾶσαν ἡλικίαν ἐλεεινὴν, πᾶν εἶδος τροφῆς ἐρανίζων». Κι ἀκόμα, κατέθεσε τὸ μνημειῶδες ἔργο του «*Πρὸς τοὺς Νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων*», μιὰ εἰσαγωγὴ στὴ φιλοσοφία τῆς παιδείας, μὲ τὴν ἀξιοποίηση τῆς θύραθεν παιδείας.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ἀφοῦ ἐμαθήτευσε μαζί μὲ τὸν Μέγα Βασίλειο στὴν περισπούδαστη φιλοσοφικὴ σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν, μὲ τὸν ὁποῖο ὑπῆρξαν «*ὁμόστεγοι, ὁμοδίαυτοι, συμφυεῖς*» καὶ ποὺ, ὅπως δηλώνει, στὴ μεταξύ τους σχέση «*φθόνος δὲ ἀπῆν*», ἀνεδείχθη ὡς ὁ κορυφαῖος Θεολόγος τῆς πίστεώς μας. Ὁ ποιητικότερος τῶν Πατέρων. «*Μία μὲν ἀμφοτέρους ἐδόκει ψυχὴ, δύο σώματα φέρουσα. Ἐν δ' ἀμφοτέροις ἔργον: ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ ζῆν πρὸς τὰς μελλούσας ἐλπίδας, πρὸς ὃ βλέποντες καὶ βίον καὶ πρᾶξιν ἅπασαν ἀπνυθύνομεν*». Ὁ Θεολόγος Γρηγόριος παραμένει ὁ βαθὺς Θεολόγος, ὁ πρῶτος ἀποκληθεὶς Θεολόγος μετὰ τὸν ἅγιο καὶ Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη, ὁ κορυφαῖος τοῦ τόπου τῆς ἁγιασμένης Καππαδοκίας τοῦ Πόντου.

Τέλος, ὁ κλεινὸς Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «*ὁ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμων*», προβάλλει ὡς ὁ θαρραλέος ὑπερασπιστὴς τῆς ἀληθείας, γι' αὐτὸ καὶ ὀδηγεῖται, κατ' ἐπανάληψη, στὴν ἐξορία. Μὲ τὸν αὐστηρὸ του λόγο, αὐτὸς ὁ χρυσορρήμων

Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἐκαυτηρίασε τὴν *ἀσυδοσία* καὶ τὸν *κοσμικὸ καὶ αὐθάδη βίον* τῆς αὐλῆς, γιὰ νὰ εἰσπράξει τὸν ἀπηνῆ καὶ ἀνελέπτο καὶ σκληρὸ διωγμὸ. Τῆ συκοφαντία. Καὶ τέλος τὴν ἐξορία. Γιὰ νὰ κοιμηθεῖ καθ' ὁδὸν πρὸς τὰ Κόμανα τοῦ Πόντου.

Ἦδη ἡ βιοτὴ τῶν τριῶν μεγάλων Πατέρων μᾶς δίδει καὶ τοὺς θεμελιώδεις ἄξονες καὶ στόχους τῆς παιδείας: **Φιλαλληλία καὶ ἀγάπη, κοινοτικὸ πνεῦμα, ἀγαπητικὴ διάνοιξη πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας, θάρρος καὶ παρηρσία καὶ αὐτοθυσία καὶ προάσπιση τῆς ἀλήθειας, ἀπέναντι στὴν ὅποια κοσμικὴ ἐξουσία. Ἀναφορὰ πρὸς τὸν Θεό, διὰ τῆς ἀγάπης.**

Ἀλλὰ καὶ ὁ νεότερος λόγος τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ προβάλλει στὸν τόπο τῆς ἱστορίας ὡς ἓνας λόγος Χάριτος καὶ παραμυθίας καὶ δωρεᾶς. Ὡς ἓνας λόγος ἀπαλῶς καὶ τρυφερὸς καὶ στοργικὸς, ἀλλά, συγχρόνως, καὶ ὡς ἓνας λόγος αὐστηρὸς καὶ ἄμεσος καὶ λιτός. Γιατὶ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἓνας λόγος παιδαγωγίας. Ἕνας λόγος ἀγάπης. Ὅπως ἀκριβῶς θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὁ πατρικὸς λόγος τῆς θεμελίωσης καὶ οἰκοδόμησης ψυχῶν. Ὁ λόγος τῆς αὐθεντικῆς καὶ ταπεινῆς διδαχῆς.

Στὴν ἐποχὴ τῆς ἀπολυτοποιημένης δογματικῆς ἀληθείας, τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τῆς ἀπόλυτης βεβαιότητος, στὰ χρόνια τῶν ρηχῶν συνθημάτων καὶ τῶν σχημάτων τοῦ ἰδεοληπτικοῦ λόγου, στὴν ἐποχὴ τῆς μέθης καὶ τῆς ὑπεροφίας

τῶν γνώσεων, ὁ λόγος τῆς ταπεινῆς διδαχῆς τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ ἠχεῖ παράδοξα. Γι' αὐτὸ καὶ μᾶς ξαφνιάζει. Μᾶς ἐκπλήττει, μὲ τὴν ἀμεσότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν τρυφερότητα ποὺ ἀναδίδει. Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν τρυφερότητα, μέσα στὴν αὐστηρότητά τους, παραπέμπουν καὶ ὀδηγοῦν καὶ ἐκβάλλουν οἱ διδαχῆς τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, ποὺ ἀναλαμβάνει ἀποστολικῶς, εἰς τὸ μέσον τῆς Τουρκοκρατίας, νὰ οἰκοδομήσει τις ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ τις ὀδηγήσει ὑπὸ τὴ σκέπη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τὴ σκέπη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πρόκειται γιὰ ἓνα λόγο ἄμετρης ἀγάπης. Γι' αὐτὸ καὶ ἐλέγχει καὶ διδάσκει καὶ νουθετεῖ.

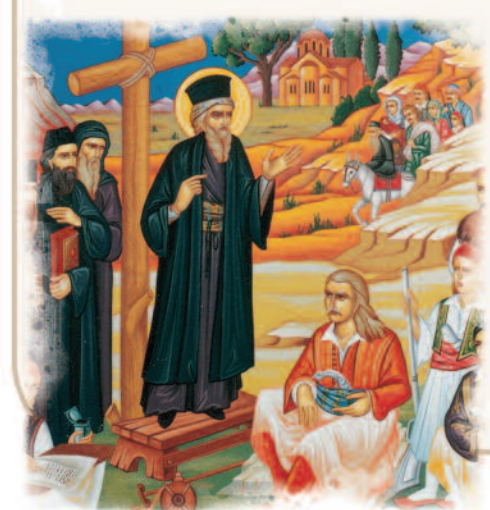
Στὴν ἐποχὴ τῆς ἀπόλυτης ἐλευθεριότητος, ὅπου κανεὶς πλέον δὲν νουθετεῖ οὔτε ἐλέγχει οὔτε διδάσκει, ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ προβάλλει ὡς λόγος ἀναφορᾶς καὶ αὐτογνωσίας. Καθίσταται μέτρον κρίσεως τῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς, ποὺ ἐμεῖς οἱ νεότεροι δίνουμε στοὺς νέους μας, οἱ ὁποῖοι παραπαίουν εἰς τὸ μέσον τῆς μέθης, τῆς ἀσυδοσίας καὶ τῆς ἐλευθεριότητος καὶ τῆς ἐγκατάλειψης. Ἔτσι, ἔχουμε ὀδηγηθεῖ, εἰς τὸ μέσον τῆς ἀφθονίας τῶν ἀγαθῶν, σὲ μία μοναδικὴ στέρση καὶ πενία. Γιατὶ μᾶς λείπει ἡ ἀγάπη. Καὶ ἡ τρυφερότητα καὶ ἡ στοργή.

Στέκομαι, ἔτσι, σὲ ἓνα λόγο του, «Γιὰ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον», ἀπὸ τις «Διδαχῆς Α΄», ὅπου αὐτὴ ἡ

ἄμεση ἀναφορὰ, ἀλλὰ καὶ ἀποκάλυψη τῆς δυναμικῆς τῆς ἀγάπης ὡς πρότασης ζωῆς, ὡς τρόπου βίου καὶ μεταποίησης ψυχῶν. Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς κρίνει καὶ ἐλέγχει καὶ νουθετεῖ, διανοίγοντας τὴν ὁδὸ τῆς αὐτογνωσίας καὶ τῆς μεταστροφῆς. Τὴν ὁδὸ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παιδείας τῶν ἀνθρώπων.

«Ἡμεῖς ὄχι μόνον δὲν ἔχομεν τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ ἔχομεν τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐχθρὰν εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ μισοῦμεν τοὺς ἀδελφούς μας. Ἔρχεται ὁ πονηρὸς διάβολος καὶ μᾶς πικραίνει καὶ βάνει τὸν θάνατον εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ περνοῦμεν καὶ ἐδῶ κακὰ καὶ πηγαίνομεν εἰς τὴν κόλασιν καὶ καιόμεθα πάντοτε.

»Φυσικὸν μας εἶνε ν' ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς μας. Διότι εἴμεθα μᾶς φύσεως, ἔχομεν ἓνα βάπτισμα, μίαν πίστιν, τὰ Ἄχραντα Μυστήρια μεταλαμβάνομεν, ἓνα παράδεισον ἐλπίζομεν νὰ ἀπολαύσωμεν. Καλότυχος ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὅπου ἀξιώθηκε καὶ ἔλαβεν εἰς τὴν καρδίαν του αὐτὰς τὰς δύο ἀγάπας, εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς τοὺς ἀδελφούς του. Διότι ὅποιος ἔχει τὸν Θεὸν εἰς

τὴν καρδίαν του, ἔχει πάντα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἀμαρτίαν δὲν ὑποφέρει νὰ κάμῃ. Καὶ ὅστις δὲν ἔχει τὸν Θεὸν εἰς τὴν καρδίαν, ἔχει τὸν διάβολον καὶ κάμνει πάντα τὰ κακὰ καὶ ὅλας τὰς ἀμαρτίας. Χιλίας χιλιάδας καλὰ νὰ κάμνωμεν, ἀδελφοί μου, νηστείας, προσευχάς, ἐλεημοσύνας, καὶ τὸ αἷμα μας νὰ χύσωμεν διὰ τὸν Χριστὸν μας, καὶ δὲν ἔχομεν αὐτὰς τὰς δύο ἀγάπας, ἀλλὰ νὰ ἔχομεν τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐχθρὰν εἰς τοὺς ἀδελφούς μας, ὅλα ἐκεῖνα τὰ καλὰ ποὺ ἐκάμαμεν εἶναι τοῦ διαβόλου καὶ εἰς τὴν κόλασιν πηγαίνομεν. Μὰ καλὰ, λέγετε, ἐκεῖ μὲ ἐκείνην τὴν ὀλίγην ἐχθρὰν ὅπου ἔχομεν εἰς τοὺς ἀδελφούς μας, ἔχοντας τόσα καλὰ καμωμένα, εἰς τὴν κόλασιν πηγαίνομεν; *Ναί, ἀδελφοί μου, διότι ἐκεῖνη ἡ ἐχθρὰ εἶναι φαρμάκι τοῦ διαβόλου. Καὶ καθὼς βάνομεν μέσα εἰς ἑκατὸν ὀκάδας ἀλεύρι ὀλίγον προζύμι, καὶ ἔχει τόσῃν δύναμιν καὶ ἀνακουφίζει ὅσον ζυμάρην καὶ ἂν εἶνε, ἔτσι εἶνε ἡ ἐχθρὰ. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ καλὰ ὅπου ἐκάμαμεν, τὰ γυρίζει καὶ τὰ κάμνει φαρμάκι τοῦ διαβόλου.*

»Ἐδῶ, χριστιανοί μου, πῶς πηγαίνετε; Ἔχετε τὴν ἀγάπην ἀνάμεσόν σας; Ἀνίσως καὶ θέλετε νὰ σωθῆτε, κανένα ἄλλο πρᾶγμα νὰ μὴ ζητήσετε ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἀγάπην».

Αὐτὴ τὴν ἀγάπην καὶ τὴ διάνοιξη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς τὸν πλησίον καλεῖται ἢ ἐπιβάλλεται νὰ ἀναδείξει ἡ παιδεία καὶ ἡ ἀγωγή. Γιατὶ ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι μά-

ταια καὶ ψευδῆ καὶ ὀδηγοῦν σὴν παγίδευσί μας στὸν τόπο τῆς μερίμνης καὶ τῆς ἐρημίας καὶ τῆς μοναξιάς, ὅπως δραματικά καὶ σπαρακτικά καὶ τρομερὰ περιέγραψε ὁ Χάϊντεγγερ.

Στέκομαι, τέλος, στὸν κύρ Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Ποῦ στὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος, στὰ 1893, στὸ ἱστορικό καὶ μνημειῶδες προοίμιό του στὸν «Λαμπριάτικο Ψάλτη», καταθέτει τὴν ὀργή του γιὰ τὰ ξενότροπα ἦθη, τὴν πορεία ἀλλοτρίωσης τῆς μνήμης καὶ τῆς παιδείας μας, τὴν ἐγκατάλειψη τῆς ἰδιοπροσωπίας μας, στὸν βωμὸ τοῦ εὐρωπαϊσμοῦ. Καὶ τότε, ὅπως καὶ τώρα. Γράφει, λοιπόν, μὲ ὀργή ὁ Παπαδιαμάντης, ἀπευθυνόμενος στοὺς εὐρωπαίστες, δυτικότερους, ἀλλοτριωμένους Ἕλληνες τοῦ καιροῦ του, ποὺ σαρκάζουν καὶ εἰρωνεύονται τὴν Ἑλληνορθόδοξη Παράδοση: «Μὴ θρησκευτικὰ πρὸς Θεοῦ!». Αὐτὸ ἀναφωνοῦν, ἀντιδρώντας στὸ χριστιανικὸ ἦθος τῶν παπαδιαμαντικῶν κειμένων. Εἶναι ἐκπληκτικὸ τὸ πόσο σύγχρονα ἀκούονται αὐτὰ καὶ πόσο φαίνεται χρόνια τώρα νὰ μᾶς ταλανίζουν, νὰ μᾶς συνθλίβουν καὶ νὰ μᾶς ἀφαιμάσσουν καὶ ἐξαντλοῦν πνευματικῶς καὶ πολιτισμικῶς.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀλλοτριωμένους Ἕλληνες, γράφει ὁ Παπαδιαμάντης: «Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος δὲν εἶναι Βυζαντινοί, ἐννοήσατε. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες εἶναι κατ' εὐθειᾶν διάδοχοι τῶν ἀρχαίων. Ἐπειτα ἐπολιτίσθησαν, ἐπροόδευ-

σαν καὶ αὐτοί. Συμβαδίζουν μὲ τὰ ἄλλα ἔθνη. Ποίαν ποίησιν ἔχει τὸ νὰ γράψῃς ὅτι ὁ Χριστὸς “δέχεται τὴν λατρείαν τοῦ πτωχοῦ λαοῦ”, καὶ ὅτι ὁ πτωχὸς ἱερεὺς “προσέφερε τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως;”... “Ὅταν συγγραφεὺς ἄλλος, καὶ ἄλλης περὶ ὧν, δημοσιεύσας πρὸ ἐτῶν ἱστορικοφανταστικὸν δρᾶμα, προέτασσε χυδαῖα ἀληθῶς προλεγόμενα, δι' ὧν ὕβριζε τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, τότε οὐδεὶς λόγος ἦτο νὰ σκανδαλισθῇ τις, διότι τὸ πρᾶγμα ἦτο τῆς μόδας...».

Πλέον, γράφει ὁ Παπαδιαμάντης, ἔχουμε καταντήσει Γραικύλοι. «Ἄγγλος ἢ Γερμανὸς ἢ Γάλλος δύναται νὰ εἶναι κοσμοπολίτης ἢ ἀναρχικὸς ἢ ἄθεος ἢ ὀτιδήποτε. Ἐκαμε τὸ πατριωτικὸν χρέος του, ἔκτισε μεγάλην πατρίδα. Τώρα εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐπαγγέλλεται, χάριν πολυτελείας, τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν ἀπαισιοδοξίαν. Ἀλλὰ Γραικύλος τῆς σήμερον, ὅστις θέλει νὰ κάμῃ δημοσίᾳ τὸν ἄθεον ἢ τὸν κοσμοπολίτην, ὁμοιάζει μὲ νᾶνον ἀνορθούμενον ἐπ' ἄκρων ὀνύχων καὶ ταυνόμενον νὰ φθάσῃ εἰς ὕψος καὶ νὰ φανῇ καὶ αὐτὸς γίγας. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ δοῦλον, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον καὶ τὸ ἐλεύθερον, ἔχει καὶ θὰ ἔχει διὰ παντὸς ἀνάγκην τῆς θρησκείας του», ὑποδεικνύει εὐθαρσῶς ὁ Παπαδιαμάντης. Γιὰ νὰ καταλήξει, διαγράφοντας τοὺς ἄξονες τῆς γραφῆς του, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄξονες τῆς ζητούμενης ἑλληνικῆς πνευματικότητος:

«Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἐνόσφ ζω καὶ ἀνα-

πνέω καὶ σωφρονῶ δὲν θὰ παύσω πάντοτε, ἰδίως κατὰ τὰς πανεκλάμπρους ταύτας ἡμέρας νὰ ὑμῶ μετὰ λατρείας τὸν Χριστὸν μου, νὰ περιγράψω μετ' ἔρωτος τὴν φύσιν καὶ νὰ ζωγραφῶ μετὰ στοργῆς τὰ γνήσια ἑλληνικὰ ἦθη».

Βαίνουμε, λοιπόν, σὴν ὁδὸ τῆς ζητούμενης καλλιέργειας τῆς ψυχῆς μας, μόνον μετὰ λατρείας, μετ' ἔρωτος καὶ μετὰ στοργῆς. Στοιχεῖα ποῦ τόσο ἐξέλιπον, πλέον, ἀπὸ τὴ ζωὴ μας. **Ἡ μετὰ λατρείας ὕμνησι τοῦ Χριστοῦ, ἡ μετ' ἔρωτος περιγραφὴ καὶ πρόσληψη τῆς φύσεως, ἡ μετὰ στοργῆς περιγραφὴ καὶ ἀνάδειξη τοῦ ἑλληνικοῦ ἦθους, τοῦ ἑλληνικοῦ τρόπου ζωῆς, συνιστοῦν τὶς προϋποθέσεις τῆς ἑλληνικῆς πνευματικότητος.**

Στὴν ἐποχὴ τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ τοῦ ἀνεξάντλητου ὑπαρξιακοῦ κενοῦ, μόνον μία παιδεία, ποῦ θὰ διανοίγει τὴ δυνατότητα ἀπόδρα-

σης καὶ διαφυγῆς πρὸς τὸν τόπο τοῦ φωτισμοῦ, εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἔσχατη ἐλπίδα μας. Μία παιδεία, ποῦ θὰ μᾶς ὀδηγήσει στὸν ἄλλο τόπο. Αὐτὸν τοῦ ὀράματος. Μὲ τὴν ἀνάδειξη ἐκ νέου καὶ τὸν

φωτισμὸ τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Μὲ τὴν ἐπιστροφὴ στὸν τόπο τοῦ ἱεροῦ. Μὲ τὴν ἀποκάλυψη τῆς ἄνωθεν ἀγάπης καὶ δωρεᾶς καὶ Χάριτος. Μὲ τὴν προοπτικὴ τοῦ ἐπέκεινα καὶ ὄχι τοῦ ἐνθάδε. Μὲ τὴν προοπτικὴ τῆς αἰωνιότητος.

Ἄν θέλουμε νὰ μεταρρυθμίσουμε τὴν παιδεία μας πρέπει κατεπευγόντως νὰ μετακινήθουμε ἀπὸ τὸν τόπο τῆς χρησιμοθηρικῆς γνώσης ἢ ἀγνωσίας τῆς ἀγορᾶς, στὸν τόπο τῆς παιδείας, τῆς πνευματικῆς, δηλαδή, καλλιέργειας, τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς οἰκοδόμησις ψυχῶν. Καθὼς ὅλα κατήντησαν μηχανιστικά, πραγματιστικά καὶ νεκρά, ὀδηγοῦν σὲ μιὰ ἐν τῇ γενέσει τῆς νεκρῆ νεότητι. Ἀνυποψίαστοι, παγιδευμένοι σὴν ἀφέλεια τῶν ΜΜΕ, τὴν ἀσυνδοσία καὶ τὴν εὐκολία, διολισθαίνουμε ἀνυποψίαστοι στὴ λήθη, σὴν ἐξωτερικὴ διάσταση, τὴν ἐπιφάνεια, σὴν παγίδευσί μας στοὺς μηχανισμοὺς τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κατανάλωσης, σὴν ὑπαγωγή μας στοὺς νόμους καὶ τὶς ἀνάγκες μιᾶς ἀγορᾶς, ποῦ ἰσοπεδώνει καὶ ἀφανίζει τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο, συνθλίβοντάς το στοὺς ὅποιους μηχανισμοὺς τῆς παραγωγῆς μιᾶς παγκόσμιας οικονομικῆς κοινωνίας, ποῦ ἐπέβαλε ἡ νέα τάξη.

«Στῶμεν», ἐπιτέλους, «καλῶς». Κι ἂς ὑπερασπιστοῦμε τὸ τελευταῖο μας καταφύγιο, ποῦ εἶναι ἡ παιδεία. Ἄλλως πῶς, θὰ παραδοθῶμε καὶ θὰ ἀφεθῶμε σὴν ἰσοπεδώνουσα παγκοσμιοποίησι τῆς λήθης καὶ τῆς ἀφασίας.

Τό κολατσιό τῆς Φιλίῳς

Ἐλένης Ἀναστασίου
Ἐκπαιδευτικοῦ

Πόσες φορές ἔχει συμβεῖ αὐτό ἀπό τί μέρα πού ἄνοιξε τό σχολεῖο, Μαρίνα;

- Τρεῖς-τέσσερες φορές ἀκόμα...

- Μά τό νά ἔρχεται ἓνα παιδί χωρίς φαγητό στό σχολεῖο τέσσερες-πέντε φορές σέ ἓνα μήνα, εἶναι ἀνψυχητικό. Μίπως ἡ οἰκογένεια ἀντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες; Μίπως ὑπάρχουν ἄλλα προβλήματα στό σπίτι καί τό παιδί μένει ἀφρόντιστο;

Ἡ κυρία Μαρίνα εἶναι ἡ δασκάλα τῆς Φιλίῳς, ἑνός κοριτσιοῦ πού πηγαίνει στήν τετάρτη δημοτικού. Ἔχει παρατηρήσει ὅτι κάποιες φορές ἡ Φιλίῳ δέν τρώει τό διάλειμμα καί κάθε φορά πού τί ρωτᾶ τί συμβαίνει, ἐκείνη τῆς λέει ὅτι δέν πεινά. Προσπάθησε νά τήν πιέσει, λέγοντάς τῆς διάφορα γιά τή σημασία τοῦ προγεύματος, ἀλλά ἀνκάλυψε ὅτι δέν εἶχε καν φαγητό μαζί τῆς. Σήμερα, λοιπόν, πῆγε νά τό συζητήσει μέ τή διευθύντρια. Τό παράξενο ἦταν ὅτι τό ρόζ ταπεράκι, στό ὁποῖο ἔβαζε πάντα τό κολατσιό τῆς, ἦταν μέσα στήν τσάντα τῆς καί ἦταν ἄδειο.

Ἡ Φιλίῳ ἦταν ἓνα πολύ φροντισμένο παιδί, καθαρό, μέ περιποιημένη στολή καί συγυρισμένα τετραδία, ἐνῶ οἱ δουλειές τῆς ἦταν πάντα καμωμένες καί διορθωμένες. Φαινόταν νά προέρχεται ἀπό καλή οἰκογένεια. Ἄλλωστε, ἡ κ. Μαρίνα εἶχε γνωρίσει καί τή μητέρα τῆς σέ μία συνάντηση γονέων. Μέ τό λίγο πού μίλησαν τῆς φάνηκε πολύ καλή κυρία μέ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιά τό παιδί τῆς. Ἔτσι, ἀποφάσισαν μέ τή διευθύντρια νά τήν πάρουν τηλεφώνω νά τήν ἐνημερώσουν καί νά διε-

ρευνήσουν τό θέμα.

Ἡ μητέρα τῆς Φιλίῳς ἔμεινε ἔκπληκτη. Διαβεβαίωσε τή δασκάλα ὅτι ἐτοιμάζει ἡ ἴδια τό ταπεράκι τῆς κόρης τῆς μέ σάντουιτς καί φροῦτο ἢ γλυκό καί τῆς τό βάζει γεμάτο στήν τσάντα τῆς κάθε πρωί.

- Θά τῆς μιλήσω, εἶπε ἡ μητέρα. Εἶναι ὥριμο παιδί, νομίζω θά μοῦ πει τί συμβαίνει. Σᾶς εὐχαριστῶ πού μέ ἐνημερώσατε.

Τό βράδυ, ἡ Φιλίῳ φίλησε τούς γονεῖς τῆς, ὅπως ἔκανε πάντα, καί πῆγε γιά ὕπνο. Ἡ μητέρα τῆς τῆς ἔδωσε λίγα λεπτά νά κάνει τήν προσευχή τῆς καί μετά πῆγε στό δωμάτιό τῆς νά συζητήσουν τό θέμα, πού ἔκανε καί τή δασκάλα τῆς καί τήν ἴδια νά προβληματιστοῦν. Τήν εἶδε ἀπό τήν πόρτα νά γράφει σ' ἓνα τετράδιο κι ἔτσι δέ θέλησε νά τήν ἐνοχλήσει. Τά μαθήματά τῆς τά εἶχε τελειώσει, ἄρα αὐτό θά ἦταν τό ἡμερολόγιό τῆς. Τό σεβάστηκε καί ἔφυγε, χωρίς νά τί δεῖ ἡ Φιλίῳ. Τό θέμα ἦταν σοβαρό, ἀλλά μποροῦσε νά περιμένει ἀκόμα μία μέρα προκειμένου νά μή νιώσει τό παιδί ὅτι ἐπεμβαίνει ἡ μητέρα τῆς στά προσωπικά τῆς.

Ἀργότερα, πού πῆγε νά τί σκεπάσει, μπῆκε στόν πειρασμό νά ψάξει αὐτό τό μυστήριο τετράδιο καί τό βρῆκε στό μικρό ραφάκι δίπλα ἀπό τό κρεβάτι τῆς μικρῆς, μαζί μέ τό προσευχητάρι καί τό λογοτεχνικό βιβλίο πού δανείστηκε ἀπό τό σχολεῖο. Μπορεῖ νά μὴν ἔπρεπε νά τό κάνει αὐτό ἡ μητέρα, ἀλλά ἄνοιξε τό τετράδιο καί εἶδε ὅτι

ἦταν ὄντως ἓνα ἡμερολόγιο. Ἦταν περιέργη νά δεῖ, ἂν ἡ κόρη τῆς ἔγραψε κάτι γιά τό περιστατικό μέ τό φαγητό στό σχολεῖο καί ἄρχισε νά διαβάσει τί εἶχε γράψει γιά ἐκείνη τή μέρα:

«Ἀγαπημένο μου ἡμερολόγιο,

Ἐἶχα λίγες μέρες νά βρῶ ἐκεῖνο τό κοριτσάκι στό δρόμο καί ἤμουν στεναχωρημένη. Σήμερα ὅμως τό βρῆκα καί τοῦ ἔδωσα τό κολατσιό μου. Μ' ἀρέσει πολύ τό χαμόγελό του κι ὅταν τοῦ δίνω φαγητό μοῦ σκάει πάντα ἓνα πλατύ χαμόγελο. Δέν ξέρω γιατί εἶναι τόσο πρωί μόνο του στό δρόμο καί γιατί δέν πηγαίνει σχολεῖο ἴσως εἶναι μικρό ἀκόμα. Πολύ θέλω νά μιλήσω μαζί του, ἀλλά τό πρωί βιάζομαι νά πάω στό σχολεῖο καί ποτέ δέν τό βρῆκα στό δρόμο τήν ὥρα πού σχολάνα. Πάντως, ξέρω ὅτι τοῦ ἀρέσουν τά γλυκά περισσότερο ἀπό τά φροῦτα, γιατί, ὅταν στό τάπερ μου ἔχει γλυκό, τό χαμόγελό του λάμπει περισσότερο. Θά πῶ στή μαμά νά μοῦ βάζει πιό πολλές φορές γλυκό. Ἄ, ἡ κ. Μαρίνα πάλι μέ ρωτοῦσε γιατί δέν τρώω, κι ἐγώ πάλι τῆς εἶπα ὅτι δέν πεινάω. Ἔ, δέν εἶναι καί τελείως ψέμα. Ὅταν παίζω, ξεχνῶ τό φαγητό. Θά κοιμηθῶ τώρα. Καληνύχτα σ' ἐσένα, καληνύχτα καί στό κοριτσάκι».

Δέ χρειάστηκε νά γίνει ἡ συζήτηση, πῆρε τήν ἀπάντηση ἡ μητέρα.

- Ἄχ, Φιλίῳ μου, Φιλοθέη μου, τί καρδούλα μάλαμα πού ἔχεις!

Φιλοθέη ἦταν βαφτισμένη ἡ Φιλίῳ. Οἱ γονεῖς τῆς σπούδαζαν μαζί στήν Ἀθήνα καί σέ μία ἀπό τίς ἐξορμήσεις τους πέρασαν ἀπό τό Μητροπολιτικό Ναό, ὅπου προσκύνησαν τά λείψανα τῆς Ἁγίας Φιλοθέης. Τούς ἔκανε τρομερή ἐντύπωση τό πόσο γερά κράτησε τήν πίστη τῆς τήν ἐποχή τῆς Τουρκοκρατίας αὐτή ἡ κοπέλα, καί πόσα καλά ἔργα ἔκανε μέ κίνδυνο γιά τή ζωή τῆς κι ἔτσι ἀποφάσισαν νά βγάλουν τό πρῶτο τους παιδί στό

ὄνομά τῆς. Ἔτσι κι ἔγινε, ἀλλά μόλις ἄρχισε νά μιλά καί δυσκολευόταν νά πει τό ὄνομά τῆς, τῆς τό ἔκαναν Φιλίῳ γιά νά εἶναι πιό εὐκόλο γι' αὐτήν. Ἀπό τότε τῆς ἔμεινε.

Τώρα, ὅμως, πού τήν εἶπε ἔτσι ἡ μητέρα, πέταξε ἡ σκέψη τῆς στήν Ἀθήνα καί θυμίστηκε τή ζωή τῆς Ἁγίας. Ἀνατριχίασε... Ἡ Ἁγία Φιλοθέη, ὅταν ἦταν μικρή καί πήγαινε σέ μία δασκάλα γιά νά τῆς μάθει γράμματα, ἔφτανε πολλές φορές ἐκεῖ χωρίς τό φαγητό τῆς, γιατί τό ἔδινε σέ φτωχά παιδιά πού συναντοῦσε στό δρόμο. Αὐτό τό εἶχε διαβάσει σ' ἓνα βιβλιαράκι πού μιλοῦσε γιά τή ζωή τῆς Ἁγίας. Στή Φιλίῳ δέν εἶχαν πει ποτέ τήν ἱστορία τῆς Ἁγίας τῆς κι ὅμως νά πού ἀκολουθοῦσε τό παράδειγμά τῆς.

Τό ἐπόμενο πρωί, πρωτοῦ βάλει τό ρόζ ταπεράκι στήν τσάντα τῆς Φιλίῳς, τό ἄνοιξε μπροστά τῆς καί τῆς εἶπε.

- Σήμερα, σοῦ ἔφτιαξα δύο σάντουιτς, Φιλίῳ μου! Καί στό τάπερ σου ἔχει καί φροῦτο καί γλυκό. Ἄν πεινάσεις πολύ, μπορεῖς νά τά φᾶς ὅλα. Ἄν πάλι δέν τά θές ὅλα, ἴσως βρεθεῖ κανένα παιδάκι πού νά μὴν ἔχει φαγητό καί τοῦ δίνεις ἀπ' τό δικό σου...

- Σ' εὐχαριστῶ, μαμά! Εἶσαι ἡ καλύτερη μαμά τοῦ κόσμου! Τῆς ἔδωσε ἓνα ὀλόγλυκο φιλί στό μάγουλο, πῆρε τήν τσάντα τῆς κι ἔφυγε γιά τό σχολεῖο φανερά πιό χαρούμενη ἀπό κάθε ἄλλη μέρα.

Τώρα εὐχόταν κι ἡ μητέρα νά βρεῖ ἡ κόρη τῆς τό φτωχό κοριτσάκι στό δρόμο καί νά τοῦ δώσει φαγητό. Ἐνημέρωσε καί τήν κ. Μαρίνα κι αὐτή μέ τή σειρά τῆς τή διευθύντρια, ἀλλά συμφώνησαν νά μὴν ἀποκαλύψουν στή Φιλίῳ ὅτι ἤξεραν τό μυστικό τῆς. Θά τήν ἀφήναν νά ἐπιτελεῖ τό καλό τῆς ἔργο καί νά τό χαίρεται μέ τό δικό τῆς τρόπο.

